TÜRKİYE'DE BELEDİYELERDE DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI: KÜTAHYA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Erkay ARICI

Kütahya - 2019

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE BELEDİYELERDE DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI: KÜTAHYA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Eray ACAR

Hazırlayan:
Erkay ARICI

Kütahya – 2019

Kabul ve Onay

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından
Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan……..…….

(İmza)

Doç. Dr. Feyzullah ÜNAL

Üye……

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Eray ACAR

Üye……

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Hakan OLGUN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Ayhan KAHRAMAN
Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "Türkiye'de Belediyelerde Dezavantajlı Gruplara Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları: Kütahya Belediyesi Örneği" adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

../../2019

Erkay ARICI

Özgeçmiş

Erkay ARICI, 1993 yılında Antalya'nın Finike ilçesinde doğdu. İlk ve orta okulu Demre'de tamamlayarak, Liseyi Eskişehir'de okudu. 2011 yılında Dumlupınar Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde başladığı lisans eğitiminden 2015 yılında mezun oldu. Aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda Tezli Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2016 yılında Polis Akademisi'ni kazanarak, 2017'de Komiser Yardımcısı olarak mezun oldu ve şuan Kütahya Emniyet Müdürlüğünde çalışmaktadır. "Türkiye'de Belediyelerde Dezavantajlı Gruplara Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları: Kütahya Belediyesi Örneği" adlı tezi hazırladı.

Çalışmamın her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle yanımda olan, tezi tamamlamamda yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sayın Eray ACAR'a, Tezi yazarken sıkıntılarıma ortak olan ve her zaman beni destekleyen babam Ramazan ARICI'ya, annem Ayşe ARICI'ya ve ağabeyim M. Ali ARICI'ya, çalışma esnasında beni neşelendiren ve yorgunluğuma ortak olan nişanlım Mine Serter'e, tez yazım sürecimde desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen değerli mesai arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Tez çalışmasının tamamlanması, sizlerin desteğinizle oldu.

ÖZET

TÜRKİYE'DE BELEDİYELERDE DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI: KÜTAHYA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

ARICI, Erkay
Yüksek Lisans Tezi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Eray ACAR
Nisan, 2019, 102 sayfa

Sosyal politikaların tarihi incelendiğinde; insanlık tarihinin her döneminde insanlar arasında gerek bireysel, gerekse örgütlenerek yapılan sosyal yardımlaşma örneklerine rastlanılabilmektedir. Sosyal yardımların devlet eliyle planlı bir şekilde yapılması Sanayi Devrimi ile birlikte olmuştur. Sanayileşme neticesi kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yoğun bir şekilde göçler başlamış ve kentsel alanlardaki nüfus yoğunluğu artmıştır. Kentlerde nüfusun artmasıyla da çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal kimi sorunlar meydana gelmiştir. Dolayısıyla devlet bu sorunların çözümü için sosyal politikalar uygulamaya başlamıştır.

Günümüzde sosyal politikalar merkezi ve yerel yönetimlerce uygulanmaktadır. 1980'li yıllardan sonra neo-liberal politikaların benimsenmesiyle birlikte hizmetlerin sadece merkezden yönetimlerce yapılmasının birtakım aksaklıklara yol açacağı düşüncesi ağır basmış ve yerel yönetimler ön plana çıkmıştır. Yerel yönetimler belirli bir coğrafi alanda yerel ihtiyaçların tespiti ve giderilmesi noktasında, merkezi yönetimlere nazaran daha etkin rol almaktadır. Türkiye'de yerel yönetim birimlerinden belediyelere bu anlamda önemli görevler düşmektedir. Nitekim 2000'li yıllardan sonra yapılan düzenlemelerle belediyelere geleneksel belediyecilik hizmetlerinin yanında sosyal sorumluluklar da verilmiş, özellikle dezavantajlı grupların korunmasına yönelik faaliyetleri artırılmıştır. Bu kapsamda çalışmada; Türkiye'de yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplara yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları Kütahya Belediye'si örneği üzerinden ele alınmıştır. Bu çalışmanın birinci bölümünde; sosyal politika kavramı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. İkinci bölümünde; Türkiye'de dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikalar ve politikaların uygulanmasında görev alan kurumlardan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümünde ise; Kütahya Belediyesi'nin dezavantajlı gruplara yönelik yaptığı hizmetler değerlendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Dezavantajlı Grup, Kütahya Belediyesi, Sosyal Belediyecilik, Sosyal Politika.

ABSTRACT

SOCIAL POLICY IMPLICATIONS FOR DISADVANTAGED GROUPS IN MUNICIPALITIES IN TURKEY: THE CASE OF MUNICIPAL KÜTAHYA

ARICI, Erkay
Master Thesis, Department of Public Administration
Supervisor: Asst. Prof. Eray ACAR
April, 2019, 102 pages

When the history of social policies is examined; In every period of the history of human beings, examples of social assistance can be found both in the individual and in the organization. Social assistance in the hands of the state in a planned way with the Industrial Revolution. As a result of industrialization, intensive migrations have started from rural areas to urban areas and population density in urban areas has increased. With the increase of the population in cities, some environmental, cultural, economic and social problems have occurred. Therefore the state has started to implement social policies to solve these problems.

Today, social policies are implemented by central and local governments. After the 1980s, with the adoption of neo-liberal policies, the idea that only the central administrations would lead to a number of problems, and the local governments came to the forefront. Local governments take a more active role in identifying and addressing local needs in a specific geographical area than in central governments. important role in this respect falls to the municipalities of the local government units in Turkey. As a matter of fact, with the arrangements made after 2000s, municipalities have been given social responsibilities as well as traditional municipality services, and their activities towards protecting disadvantaged groups have been increased. In this study; social municipal applications for the disadvantaged groups of local governments in Turkey is discussed on the example of Kütahya Municipality. In the first part of this study; The concept of social policy is explained in detail. In the second part; Turkey has been mentioned in the institutions involved in the implementation of social policies and policies for disadvantaged groups. In the third part; He evaluated the services of Kütahya Municipality for disadvantaged groups.

Keywords: Local Governments, Disadvantaged Group, Kütahya Municipality, Social Municipality, Social Policy

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **v**
ABSTRACT ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **x**
KISALTMA LİSTESİ ..... **xi**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TARİHÇESİ

1.1. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI **4**

1.1.1. Sosyal Politika Tanımı ve Kapsamı 5
1.1.2.Sosyal Politikanın Araçları 6
1.1.2.1.Sosyal Hizmet 7
1.1.2.2. Sosyal Yardım 7
1.1.2.3. Sosyal Sigorta (Sosyal Güvenlik) 9
1.1.2.4. Sosyal Tazmin 10

1.2. SOSYAL POLİTİKA HEDEFLERİ **11**

1.2.1. Sosyal Denge 11
1.2.2. Sosyal Adalet 12
1.2.3. Sosyal Gelişme 12
1.2.4. Sosyal Barış 13
1.2.5. Sosyal Bütünleşme 14
1.2.6. Sosyal Kalkınma ve Koruma 15

1.3. DÜNYADA SOSYAL POLİTİKANIN TARİHSEL GELİŞİMİ **16**

1.3.1. Sanayi Öncesi Dönem 17
1.3.2. Sanayileşme Dönemi 18
1.3.3. Sosyal Politika ve Uluslararası Örgütler 21
1.3.4. Türkiye'de Sosyal Politikanın Gelişimi 23
1.3.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem 23
1.3.4.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem 25
1.3.4.2.1. 1923-1945 Dönemi 25
1.3.4.2.2. 1945-1980 Dönemi 27
1.3.4.2.3. 1980 Sonrası Dönem 30

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI

2.1. MERKEZİ VE YEREL DÜZEYDE DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI 35

2.1.1. Merkezi Düzeyde Sosyal Politika Uygulamalarında Görev Alan Kurumlar ve Faaliyetleri 36
2.1.1.1. Bakanlıklar 36
2.1.1.2. Kamu İktisadi Teşebbüsleri 38
2.1.1.3. Sosyal Güvenlik Kuruluşları 39
2.1.2. Yerel Düzeyde Sosyal Politika Uygulamalarında Görev Alan Kuruluşlar ve Faaliyetleri 40
2.1.2.1. Belediyeler 42
2.1.2.2. İl Özel İdaresi 44
2.1.2.3. Köyler 46
2.1.3. Sosyal Politika Açısından Belediyelerin Önemi 47
2.1.4. Türkiye'de Belediyeciliğin Yasal ve Kurumsal Çerçevesi 48
2.1.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik 51
2.1.6. Sosyal Belediyecilik Hizmetlerinin Temel Fonksiyonlar 53
2.1.7. Belediyelerin Dezavantajlı Gruplara Yönelik Temel Faaliyetleri 55
2.1.7.1. Gençlere Yönelik Uygulamalar 55
2.1.6.2. Yaşlılara Yönelik Uygulamalar 56
2.1.6.3. Kadınlara Yönelik Uygulamalar 57
2.1.6.4. Çocuklara Yönelik Uygulamalar 58
2.1.6.5. Yoksullara Yönelik Uygulamalar 59
2.1.6.6. Engellilere Yönelik Hizmetler 61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARININ YEREL DÜZEYDE BİR ÖRNEĞİ OLARAK: KÜTAHYA BELEDİYESİ

3.1. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ 64

3.1.1. Araştırmanın Amacı 65
3.1.2. Araştırmanın Önemi 65
3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları 66

3.2. KÜTAHYA İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİ 66

3.2.1. Kütahya'nın Tarihçesi 67
3.2.2. Kütahya'nın Coğrafik Konumu 67
3.2.3. Kütahya'nın Nüfus Gelişimi 68

3.2.4. Kütahya'nın Ekonomik İmkânları 71

3.3. KÜTAHYA BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI 72

3.4. KÜTAHYA BELEDİYESİNİN DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI 75

3.4.1. Yoksullara Yönelik Uygulamalar 75
3.4.2. Yaşlılara Yönelik Uygulamalar 78
3.4.3. Gençlere ve Çocuklara Yönelik Uygulamalar 80
3.4.4. Engellilere Yönelik Uygulamalar 83
3.4.5. Kadınlara Yönelik Uygulamalar 84

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 86

KAYNAKÇA 91

DİZİN 102

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: Yıllara Göre Kütahya Nüfusunun Türkiye Nüfusuna Oranı 69
Tablo 3.2: Kütahya Merkez İlçenin Yıllara Göre Durumu..... 70
Tablo 3.3: 2017 yılı Kütahya Hayvansal ve Tarımsal Verileri 72
Tablo 3.4: Kütahya Belediye Personelinin Eğitim Seviyesinin Cinsiyete Göre Dağılımı..... 73
Tablo 3.5: Kütahya Belediyesi'nce Verilen Yıllara Göre Yakacak Yardımı..... 76
Tablo 3.6: Kütahya Belediyesi'nce Verilen Yıllara Göre Gıda Yardımı..... 77
Tablo 3.7: Yaşlı İnsanlara Verilen Evde Bakım Hizmeti Kişi Sayısı..... 79
Tablo 3.8: Kütahya Belediye'nce Yıllara Göre Kimsesizlere Sunulan Ev Hizmeti..... 80
Tablo 3.9: Kütahya'da Genç Öğrencilere Verilen Barınma Hizmeti Kişi Sayısı 81
Tablo 3.10: Kütahya'da Kütüphaneden Yararlanan Kişi Sayısı 82
Tablo 3.11: Kütahya Belediyesi'nin Amatör Spor Kulüplerine Verdiği Yardım Miktarı..... 82
Tablo 3.12: Kütahya'da Yıllara Göre Sünnet Başvuran Kişi Sayısı 83
Tablo 3.13: Kütahya'da Yeni Açılan Park Sayısı..... 83

KISALTMA LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
BAĞKUR	Esnaf, Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
BB	Büyükşehir Belediyesi
BM	Birleşmiş Milletler
DB	Dünya Bankası
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSS	Genel Sağlık Sigortası
İLO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İMF	Uluslararası Para Fonu
KİOSK	Engelli Şarj İstasyonu
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsleri
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OYAK	Ordu Yardımlaşma Kurumu
POAŞ	Petrol Ofisi Anonim Şirketi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SYDGM	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Genel Müdürlüğü
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜPRAŞ	Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

TEZ METNİ

GİRİŞ

Günümüzde sosyal politika, toplum içerisinde yaşayan bireylerin iş ve sosyal yaşantılarında karşılaştıkları problemlere ya da karşılaşabilecekleri olumsuzluklara karşı bireyleri koruyan, ihtiyaçları olması durumunda bakımlarının yapılması için politikalar üreten, araştıran, çözümler sunan ve uygulayan bir bilim dalıdır. Sosyal politikalar insanı temel almaktadır. Bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde hayatlarını idame ettirebilmeleri için bireylere ekonomik, hukuksal, kültürel ve sosyal yönlerden destekler vermektedir.

Dünyada sosyal politikanın bilim dalı olarak ortaya çıkışı sanayi devriminden sonra olmuştur. Bu süreçten sonra devletlerin benimsemiş oldukları ekonomi politikaları sosyal politikaya yön vermiştir. 1929 yılında meydana gelen Dünya Ekonomik Buhranı sonrası Keynes'in başta işsizlik ve yoksulluk olmak üzere ekonomik sorunların çözülmesinde önerdiği ve piyasaya devletin aktif müdahalesini gerektiren bakış açısı, başta ABD olmak üzere birçok ülkede etkili olmuştur. Bu anlayış sosyal devlet mantığının da yaygınlaşmasını sağlamıştır. Sosyal devletin temel amacı; bireyler arasında sosyal adaleti, sosyal barışı ve sosyal bütünleşmeyi sağlamaktır. Bu amaçla bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamlarına müdahaleyi gerekli görmektedir. II. Dünya Savaşı sonrası devletlerin ekonomik ve sosyal alanlara müdahalesi artmış, sosyal politika uygulama alanları da genişlemiştir. II. Dünya Savaşı'ndan 1970'li yıllara kadar olan dönem aynı zamanda "sosyal politikaların altın çağı" olarak nitelendirilmiştir.

1980'li yıllara gelindiğinde ise önce ABD ve İngiltere'de, ardından dünya genelinde neo-liberal anlayış etkisini göstermiştir. Bu anlayış sosyal ve ekonomik alanda köklü değişikliklerin yaşanmasına sebep olmuştur. Devletin tek elden, merkezi yönetimlerce yürüttüğü hizmetler yerel yönetimler tarafından da yapılmaya başlanmıştır. Yerel yönetimlerin belirli bir alanda faaliyet gösteren bireyleri daha yakından tanımı imkânına sahip olmaları, dolasıyla halkın sorunlarının çözülmesi ve ihtiyaçlarının karşılanmasında merkezi yönetimlere göre devletin sosyal yönünü daha iyi yansıtabilecekleri düşünülmüştür. Günümüzde devletin sosyal politika uygulama aygıtları arasında; yerel yönetim birimleri, merkezden yönetim birimleri, sivil toplum örgütleri ve özel kuruluşlar yer almaktadır. Yerel yönetimlerin halka hizmet sunumunda en yakın kuruluşlar olmaları, sosyal politika uygulamalarında etkinliğini artırmaktadır.

Türkiye'de sosyal devlet anlayışının temelleri, 1961 Anayasası ile atılmıştır. Bu tarihten sonra dünyadaki gelişmelere paralel olarak sosyal politika uygulamaları da artarak devam etmiştir. 1980'li yıllarda değişen dünya düzeni, küreselleşme ve yönetim algısı Türkiye'yi de etkisi altına almıştır. Buna göre devlet kamusal alanda küçülmeye gitmiş ve yönetim yapısı merkezden yerele doğru kaymıştır. Yerel yönetimler gerek kalkınma gerekse sosyo-kültürel hedeflerin gerçekleştirilmesinde etkin roller almaya başlamışlardır. Yerel yönetim birimlerinden belediyeler, devletin sosyal politika uygulayıcısı haline gelmiştir.

Türkiye'de sosyal politika uygulayıcı kurumlar belediyeler, il özel idareleri ve merkezi idarelerdir. 1990'lı yıllardan sonra Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin de etkisiyle dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politika uygulamalarına başlanmıştır. Dezavantajlı gruplar yaşadıkları toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik imkânlarından istedikleri gibi faydalanamayan gruplardır. 2000'li yıllardan sonra yapılan düzenlemelerle yerel yönetimlerde ve belediyelerde hizmet sunumunda dezavantajlı grupların önceliğinin dikkate alınması dolayısıyla onların korunması sağlanmıştır.

2004 yılından sonra yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile sosyal politika alanında belediyelere ve İl Özel idarelerine geniş yetkiler verilmiştir. Özellikle 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı kanun, Türkiye'de modern anlamda sosyal politikaların uygulanmasına öncülük etmiştir. Bu kanunlarla hizmet sunumunda yaşlılar, muhtaçlar, engelliler, kadınlar ve çocuklara yönelik koruma politikaları benimsenmiştir.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de belediyelerde sosyal politika uygulamalarının dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisini araştırmak ve dezavantajlı grupların sorunlarını Kütahya Belediye'si üzerinden değerlendirmektir. Bu değerlendirmeyi yapabilmek için Kütahya kent örneğinin merkez ilçesi seçilmiş olup, Kütahya'da dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politika uygulamaları toplanan veriler sonucunda değerlendirilmiştir. Kütahya'da uygulanan sosyal politikaları ortaya koyabilmek için belediyenin resmi internet sitesinden, faaliyet raporlarından, belediyenin yayımlamış olduğu broşür ve dergilerden, belediye yöneticileriyle yapılan mülakatlardan yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TARİHÇESİ

1.1. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI

Sosyal politika kavram olarak incelendiğinde temelde iki kavramın birleşiminden oluşmaktadır. Politika eski Yunanca "Polis" kelimesinden gelirken, Devletin yürüttüğü birtakım eylemleri çağrıştıran bir kavram olarak görülmektedir. Sosyal kavramı ise Latince "socius" kökeninden gelmekte ve "dost, ortak arkadaş" anlamını taşımaktadır (Tokol, 2000: 1-2). Bu çerçevede sosyal politika kavramı Devletin toplumsal alanla ilgili ortaya koyduğu, toplumun yararını ve menfaatini gözeten birtakım uygulamaları anlatmaktadır.

Sosyal politika 19. yüzyılda, Batı Avrupa ülkelerinde ve özellikle de Almanya'da işçi sorununu çözmeye yönelik kimi uygulamalarla ortaya çıkmıştır (Güven, 2001: 13). Bu uygulamalar ise ilk olarak, Prof. Dr. Wilhelm Heinrich Riel tarafından Sosyal Politika olarak adlandırılmıştır. Sosyal politika kavramının bilimsellik kazanması ve kamuoyunca yaygınlaşması 1873'de Alman Sosyal ve Siyaset Derneği'nin kurulmasıyla olmuştur. Kavramın bilimsel çerçevesi ise 20. yüzyılın başlarında Adolf Wagner ve "Sosyal Politika" adlı çalışmayı 1911'de yayımlayan Otto Von Zwidineck Südenhorst tarafından oluşturulmuştur (Altan, 2004: 15). Bu çerçevede Sosyal politika kavramı 19. ve 20. yüzyılın başlarını kapsayan dönemde bazı ekonomik ve sosyal gelişmelerin ışığında ortaya atılmış, oldukça yeni bir kavramdır.

Sosyal politika bilimi sadece kurumsal bir bilim dalı değildir. Oluşturulan ilkeler doğrultusunda yürürlüğe giren uygulamalar, bu bilim dalına gerçeklik kazandırmaktadır (Altan, 2004: 15). Diğer bir deyişle, sosyal politika kavramının içini dolduran sosyal politikanın uygulamalarıdır. Bu çerçevede sosyal politika toplumlardaki farklılıkları ve değişimleri, teknolojik gelişimleri de dikkate alarak gelişen ve değişen, dinamik bir yapıya sahiptir (Çubuk, 1983: 5). Kavramın dinamik bir yapıya sahip olması süreçsel olarak sosyal politikanın tanımı ve kapsamı konularında da farklılıklara yol açmıştır. Bazı düşünürler sosyal politikayı sınıf farklılıklarının azaltılması noktasından hareketle açıklarken; bazıları ise toplumun refahı, toplumsal barışın tesisi, dezavantajlı grupların korunması gibi konuları da dâhil ederek kavramı geniş bir kapsamda açıklamaktadırlar.

1.1.1. Sosyal Politika Tanımı ve Kapsamı

Sosyal politika geçmişten günümüze gelinen süreçte farklı şekillerde tanımlanmıştır. Sosyal politika tanımları üzerindeki bu farklılıklar, sosyal politikanın tarihsel süreçte farklı uygulama ve hedeflere yönelmesinden kaynaklanmıştır. Sosyal politika bilimi ilk ortaya çıktığı dönemlerde işçi sınıfının sorunlarının çözülmesi, sınıf farklılıklarının azaltılması çerçevesinden açıklanmıştır (Erkul, 1983: 5). Fakat günümüze gelinen süreçte sosyal politika sınıf hareketlerinden ziyade toplumun ihtiyaçları doğrultusundaki politik uygulamaları da anlatmaktadır. Bu anlamda sosyal politika bugün toplum politikası olarak daha geniş bir anlam taşımaktadır (Güven, 2001: 16)

19. yüzyılda Sanayi Devrimiyle birlikte ortaya çıkan kimi işçi sorunlarının toplum yararına çözülmesi için devletçe alınan önlemler ve bilim dünyasından bu bağlamda gelen fikirler dar anlamda sosyal politikayı meydana getirmiştir. İşçilerin düşük ücretlerle çalıştırılması, kadın ve çocuk işçiliği, ticari kazancın her şeyin üzerinde görülmesi gibi o dönemde ortaya çıkan sorunlara getirilen çözüm önerileri, bu önlemler ve fikirlerden bazılarıdır. Bu çerçevede Almanya'da 19. yüzyılın ikinci yarısında kapitalist anlayışla ortaya çıkan ve işçi sorunlarını çözmeyi amaçlayan sosyal politika anlayışına dar anlamda sosyal politika denmektedir (Çubuk, 1983: 11).

Sosyal politika üzerine önemli çalışmalarıyla tanınan Kessler de sosyal politikayı dar manasıyla kullanmış ve açıklamıştır. Buna göre sosyal politika, sosyal sınıfların hareketleri, mücadeleleri ve farklılıkları karşısında devleti ayakta tutmaya çalışan politikalardır (Özaydın, 2008: 165). Dar anlamda sosyal politika kapitalist ekonomi düzeninde sınıflar arasındaki farklılıkların azaltılması veya ortadan kaldırılmasına; yürürlükteki düzeni devam ettirmeye ve sağlamlaştırmaya yönelik politikalardır (Tuna ve Yalçıntaş, 1985: 30).

Sanayi Devrimi'nin kendine has durumunda ortaya çıkan, sosyal politikanın hedeflerini belirleyen söz konusu sosyal politika anlayışı 20. yüzyıla kadar aynen devam etmiş ve sosyal politika uygulamalarında temel alınmıştır. Ancak ikinci dünya savaşını izleyen yıllarda meydana gelen teknolojik ve sosyal gelişmeler sosyal politika kavramı içine yeni bazı konuların da katılması suretiyle değişmesine ve daha geniş bir kapsamda değerlendirilmesine sebep olmuştur (Erkul, 1983: 8). Geniş anlamda sosyal

politika ilk zamanlarda sosyal güvenlik ve barış, işsizlik, yoksulluk gibi konuları kapsıyorken; günümüzde toplumu ilgilendiren ekonomik, sosyal, kültürel, demografik vb. hemen her konuyu kapsar hale gelmiştir. Böylece sosyal politika işçi sınıfının ve 19. yüzyıl Avrupası'nın dar sınırlarından çıkmış, toplumların köylü, esnaf, serbest meslek sahipleri, memur gibi farklı kesimlerini de kapsayan ve her ülkede geçerli olabilecek kimi önlemler bütünü olarak ele alınmaya başlanmıştır (Çubuk, 1983: 11).

Geniş anlamıyla sosyal politika bugün geniş toplumsal kesimlere yönelmekle birlikte, bu kesimler içindeki özel grupların sorunlarıyla da uğraşmaktadır (Ören, 2013: 31). Bu bağlamda günümüzde sosyal politikalar toplumda korunmaya ihtiyaç duyan gruplara; engellilere, çocuklara, kadınlara, yardıma muhtaç kesimlere yönelmiş bulunmaktadır. Hatta kadın politikaları, engellilere yönelik politikalar, gençlere ve çocuklara yönelik politikalar artık sosyal politikanın ana konulara içinde yer almaktadır (Koray, 2000: 11). Konuya ilişkin gelinen noktada sosyal politika, kimi çelişkileri de barındırmakla birlikte toplumsal sorunlara çözüm bulmaya çalışmıştır (Koray ve Meryem, 2007: 461). Sosyal politika artık anlam ve içerik olarak değişime uğramış; sadece belli bir sınıfı değil, bütün toplum sınıflarını kapsayan ve toplumsal ihtiyaçları, herhangi bir kazanç gayesi gütmeden karşılamayı hedefleyen devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.2.Sosyal Politikanın Araçları

Sosyal politikanın literatürde refah devletiyle de ilişkilendirilen iki temel aracı bulunmaktadır. Bunlardan geniş anlamda sosyal politika araçları başlıca; ekonomik ve sosyal regülâsyonları ve fiyat kontrolleri, kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT), kamu harcamaları ve kamu gelirlerinden oluşmaktadır (Erdal, 2012: 49).

Dar anlamda sosyal politika araçları ise sosyal hizmet, sosyal yardım, sosyal sigorta ve sosyal tazminden oluşmaktadır. Geniş anlamda sosyal politika araçları devletin ekonomik hayata müdahalede kullandığı kamu politikası çerçevesindeki tüm araçları kapsadığından bu bölümde çalışma konusunu ilgilendiren, dar anlamda sosyal politika araçları değerlendirilecektir.

1.1.2.1.Sosyal Hizmet

Sosyal hizmetler genel anlamda insanların kendi iradeleri dışında oluşan yoksulluk ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak, değişen koşullara göre ortaya çıkan sorunları çözümlemek, birey, aile ve toplumun refahını sağlamak amacıyla yeniden düzenlenen ve ihtiyaç doğrultusunda şekillenen hizmet programlarıdır (Yıldırım, 2007: 82-83). Sosyal hizmetler Türk mevzuatında, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda: "kişi ve ailelerin kendi durum ve şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü" olarak tanımlanmıştır.

Sosyal hizmetler oldukça geniş bir toplumsal hedef kitlesine hitap etmektedir. Bireylerin toplumun bir üyesi olarak kendilerini geliştirmeleri ve topluma aidiyet duygularının sağlamlaştırılması sosyal hizmetlerin temel amacıdır. Bu açıdan sosyal hizmetler sosyal olarak yoksun kesimlerin daha avantajlı koşullar içinde yaşamlarını idame ettirmeleri konusuna yönelmiş bulunmaktadır. Bu kesimler, çocuklar, yaşlılar, yoksullar, kadınlar, fiziksel ve zihinsel engelliler ve sosyal adaletsizlikten etkilenen tüm insanları kapsamaktadır (Duyan, 2003: 6). Ayrıca sosyal hizmetler sosyal dengesizliklerin azaltılmasına yönelik olduğundan hiçbir şekilde kâr amacı da taşımazlar.

Sosyal hizmet, her ülkenin sosyoekonomik koşulları ve gelişmişlik derecesiyle bağlantılı olarak farklı içerik ve anlamlar ile değişik uygulama yöntemlerine sahip bulunmaktadır (Ekin, 2001: 178). Kimi sosyal hizmetler sosyal refahı ön planda tutarken kimileri de yoksulluğun azaltılması, dezavantajlı grupların toplum içerisinde diğer gruplarla eşit imkânlara sahip olması gibi farklı hedeflere yönelmektedir. Bu hizmetlerin hedefleri ülkelerin gelişmişlik durumuna, kültürel yapısına göre farklılık gösterebilmektedir.

1.1.2.2. Sosyal Yardım

Sosyal yardım denildiğinde, asgari düzeyde dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme imkânından mahrum bireylere, muhtaçlık tespitine

ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve onları kendilerine yeterli duruma getirme amacı taşıyan ayni veya nakdi, sistemli veya düzensiz karşılıksız yardımlar anlaşılmaktadır (Aydın, 2008: 28). Sosyal yardımlar bir devlet politikası olarak uygulanır ve toplumda muhtaç kesimlere yapılan karşılıksız yardımları ifade eder. Ayrıca vergilerle finanse edilerek çoğu zaman devletin tek taraflı olarak yaptığı maddi yardımlardır.

Sosyal yardım devletin sosyal güvenlik alanını da ilgilendiren bir kavramdır. Sosyal yardım, sosyal güvenlik hizmetlerinin sağlanmasında kullanılan bir yöntem olarak kendilerine bağlı olmayan nedenlerle, asgari düzeyde dahi geçinme imkânı bulamayan bireylerin muhtaçlık durumlarına göre mümkün olan en kısa sürede yardım almadan insanca yaşayabilecekleri konuma getirilmeleri amacı taşıyan, herhangi bir karşılık beklenmeden yürütülen faaliyetlerin tümüne verilen ad biçiminde tanımlanmaktadır (Çengelci, 1993: 10). Diğer bir değişle sosyal yardımlar devletin vatandaşlarına eşit şartlar sunmak niyetiyle belli şartlara bağlı olarak sunduğu hizmetlerdir.

Türkiye'de sosyal yardımlar ilk yıllarda sınırlı olmuş ve herkese tam olarak verilememiştir. Bu yardımlar daha çok gazilere, yaşlılara, şehit yakınlarına, terörden etkilenen ailelere ve istiklal madalyası sahipleri ile sınırlı kalmıştır. Osmanlı devleti döneminde yardımlar daha çok gönüllülük esasına dayanmıştır. Osmanlı dönemindeki yardım kuruluşları Darülaceze, Çocuk Esirgeme Kurumları ve Yardım Severler Derneği ve Kızılay gibi kuruluşlarla sınırlı kalmıştır (Buğra, 2008:131-147).

Türkiye'de 14 Haziran 1986 yılında sosyal yardım alanında önemli bir adım atılmış 3294 sayılı kanunla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kurumu kurulmuştur. Bu kurum ile birlikte durumu iyi olmayan çaresiz, fakir ve muhtaç durumda olan vatandaşlara veya Türkiye'ye gelmiş vatandaşlığa kabul edilmiş herkese ayrım gözetmeksizin yardım yapılmaya başlanmıştır. Bu kurum alt birimleri ile birlikte birçok aileye eğitim, gıda, sağlık, barınma vb. yardımlar yapmıştır (http://www.sosyalyardımlar.aile.gov.tr, 2018). Kurumun tüm yürütme işlemleri Başbakanlık genel sekreterliği ve ona bağlı müdürlükler tarafından yapılmış olup kurumun maddi ihtiyaçlarını Başbakanlık karşılamıştır.

Sosyal yardımlardan sosyal refah seviyesinin yükseltilmesi, istihdamın artırılması, göç sorununun azaltılması, kültürel gelişimin idealize edilmesi, yoksulluğun azaltılması, aile yapısının korunması ve sağlıklı bir yaşam ortamı gibi birçok hedefin başarılmasında destek vermektedir. Bununla birlikte sosyal yardımlarda asıl amaçlanan insan onurunun korunması ve bu bağlamda sosyal güvencelerle birlikte insanların çaresiz ve yoksun durumlarından kurtarılmasıdır.

1.1.2.3. Sosyal Sigorta (Sosyal Güvenlik)

Sosyal sigorta, insanların hayatları boyunca karşılaşabilecekleri her türlü tehlikeli sonuçlara karşı önceden bir takım sosyal ve ekonomik tedbirlerin alınmasıdır. İnsanlar yaşamları boyunca hastalanabilir, sakat kalabilir, işten çıkabilir, evleri yanabilir, eşyaları çalınabilir ve buna benzer birçok sosyal veya ekonomik sonucu olan olaylar başına gelebilir. İnsanlar bu tip olaylara karşı önceden tedbir alma gereği duymuşlardır. Bu anlamda sosyal güvenlik geleceğini güvence altına almada kullanılan bir yöntemdir (Çavuş, 2017: 525-526).

18. ve 19. yüzyıllarda sanayi devrimi ile birlikte kentlerde büyük fabrikalar kurulmuş, insanlar çalışmak için; kırsal alanlardan kentlere göç etmeye başlamış, olumsuz yaşam koşullarında çalışan işçiler birtakım sosyal ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Sanayisi hızla gelişen ülkelerden birisi olan Almanya'da 1874 yılında ekonomik kriz baş göstermiş, fabrikalar işçi çıkarmaya başlamıştır. İşten çıkarılan insanların dönemin muhalefet partisi Sosyal Demokrat Parti etrafında toplanmaya başlamasıyla da Sosyal Demokrat Parti gittikçe güçlenmeye başlamıştır. Bunun üzerine Almanya Şansölyesi Bismarck seçimlerde Sosyal Demokratların şansının arttığını görünce işçileri kendi yanına çekebilmek için bir sosyal program hazırlatmış bu programda işçilerin gelirlerinin korunması için zorunlu sosyal sigorta önerisinde bulunmuştur. Zaman içerisinde işçilere yönelik hastalık sigortası, iş kazası sigortası ve yaşlılık sigortası gibi kanunlar kabul edilmiştir. İşte sosyal sigorta kavramı ilk Almanya'da başlamış zamanla tüm Avrupa'yı etkisi altına almıştır (Ayhan, 2012: 44-45).

Osmanlı devleti döneminde sosyal sigorta kavramı askerlere ve sivil bürokratların kazalı hastalıklarına ve ölümlerine karşı yapıldığı görülmektedir. Cumhuriyet dönemin ilk yıllarında tek parti döneminde, sosyal sigorta sadece askeri

personele, sivil bürokrata ve devlet personellerini kapsamıştır. Çok partili dönemde ise sanayi alanında ve birçok alanda değişiklikler olmuştur. İlk defa 1945 yılında işçi kazaları meslek hastalıkları programı oluşturulmuş ve İşçi Sigorta Kurumu kurulmuştur. 1950 ve 1951 yılına gelindiğinde sırasıyla yaşlılık sigortası ve hastalık analık sigortası oluşturulmuştur. 1957 yılında yaşlılık ölüm sigortası oluşturulmuş ve daha önceden askeri ve sivil bürokratların için kurulan parça parça kurumlar Emekli Sandığı altında birleştirilmiştir. 1960 darbesi sonrasında askeri personelin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi için Ordu Yardımlaşma Kurumu (Oyak) kurulmuştur. 1965 yılına gelindiğinde ise işçiler için parça parça oluşturulan sigorta programları Sosyal Sigorta Kurumu altında birleşmiştir. 1972 yılında serbest çalışanlar için BAĞ-KUR Kurumu kurulmuştur. Sosyal yardımlar ve hizmet programları tek çatı altında birleştirilerek, 1986 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fon Vakfı kurulmuştur. 20 Mayıs 2006 yılında ise 5502 kanun ile birlikte SSK, Bağ-kur ve Emekli Sandığı sonlandırılarak bu kurumlar yerine Sosyal Güvenlik Kurumu kurulmuştur. Bu kurum ile birlikte sosyal sigortalarda norm ve standart birliği sağlanmıştır (Bayri, 2013: 18-19).

1.1.2.4. Sosyal Tazmin

Tazmin kelime anlamı zararın karşılığının ödenmesi veya zararın karşılanması anlama gelmektedir. Sosyal tazmin bireyin devletin sorumluluğunda yapmış olduğu faaliyetler, işler sonucunda zarara uğraması ve bunun sonucunda zararının ödenmesine yönelik ödemelerin tümüdür. Devlet bu ödemelerle kişileri koruma altına almış olup yapmış oldukları işlerde başlarına herhangi bir şey gelmesi halinde, kişilerin hayatı sürdürebileceği şekilde maddi ve manevi tazminat ödemektedir (http://www.evran kırmızı.av.tr, 2018).

Türkiye'de sosyal tazminle ilgili ilk düzenleme 1921 yılında Zonguldak ve Ereğli'de çalışan maden işçilerinin sağlık ve yardımlaşma konularında korumaya yönelik kanundur. Böylece işverenler çalıştırdıkları işçilerin maaşının %1'ini geçmemek şartıyla oluşturmuş oldukları ihtiyat ve yardımlaşma sandığına parasal yardımda bulunmak zorundadır. Böylece işçilerin başına bir şey gelmesi halinde bu sandıklardan yardım alabileceklerdir (Talas, 1992: 85). Sosyal tazminle ilgili olarak 2004 yılında yürürlüğe giren 5233 sayılı kanunla da terör ve terörle mücadeleden doğan zararların karşılanması ile ilgili kanunla kişiler mağdur olması durumunda maddi ve

manevi tazminat alabileceklerdir (Gemalmaz, 2009: 7-19). Günümüzde Türkiye'de sosyal tazminle yapılan iyileşmeler gittikçe artmaktadır.

1.2. SOSYAL POLİTİKA HEDEFLERİ

Çağdaş toplumlarda insan haklarının korunması ve gelişmesini sağlamak, özgürlük, eşitlik, adalet, refah artışı gibi kavramlar önem kazanırken, diğer yandan da nitelikli bir toplum yapısı, nitelikli iş gücü ve emeğe sahip olmanın da önemi anlaşılmıştır. Bu gibi gelişmeler sosyal politikanın alanını ve kapsamını değiştirmiştir. Sosyal politika sürekli değişen ve gelişen yapıya sahiptir. Örneğin zorunlu eğitimin topluma vereceği katkı anlaşılmış buna uygun düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır (Şenkal, 2007: 43). Sosyal politikanın hedeflerine ulaşılması halinde toplumsal denge ve toplumsal uzlaşma kolay bir şekilde sağlanacak ve toplum denge içerisinde varlığını devam ettirecektir. Sosyal politikanın başlıca hedefleri vardır. Bunlar denge, adalet, gelişme, barış, bütünleşme, kalkınma ve korumadır.

1.2.1. Sosyal Denge

Sosyal denge, bir ülkedeki tüm toplumun kesimlerinin uyum veya nizam içerisinde bulunmasını sağlayan toplumsal bütünleşme durumudur. Sosyal dengede ülkedeki toplumu oluşturan etnik sosyal gruplar, kentsel veya kırsal alanlar, coğrafik bölgeler, sosyal hizmetlerden faydalanan kesimler geniş yelpazede bir dengeyi ifade etmektedir. Sosyal dengenin amacı sağlık, eğitim, konut, alt yapı hizmetleri, sosyal hizmetleri ve güvenlik hizmetlerini ülke içerisindeki her yere, ülkede yaşayan toplumun tüm bireylerine eşit bir şekilde götürebilmektir (Güven, 1995: 24).

Aynı şekilde sosyal denge bölgeler arasında gelişmişlik farklılıklarını azaltarak ve bölgelerin ekonomik kalkınmasını sağlayarak ekonomik ve toplumsal hizmetleri bölgede yaşayanlara eşit bir şekilde götürebilmektir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999: 211). Sosyal dengede gelir dağılımı oldukça önemlidir (Şenkal, 2011: 44). Sosyal denge toplumun tüm bireyleri arasında eşit bir şekilde gelir dağılımını sağlayabilmektir. Çünkü toplumda zengin fakir arasında gelir farkı arttıkça toplumun bireyleri arasındaki çatışma da artacaktır.

1.2.2. Sosyal Adalet

Adalet kavramı, geçmişten günümüze birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Bir toplumda adaletin varlığı o toplumda herkesin eşit haklara sahip olmasıyla doğru orantılıdır. Yani toplumun tüm üyeleri renk, ırk, cinsiyet gözetmeksizin yasalar önünde aynı haklara sahip demektir. Sosyal adalet, toplumun tüm fertlerine kaynakların eşit bir şekilde dağıtıldığı ve faydalanıldığı, toplumun tüm bireylerinin bedensel ve ruhsal açıdan güvende hissettiği bir toplumu anlatmaktadır (Sunal, 2011: 285-286).

Sosyal adalet kavramı ilk bakışta işçi sınıfı ile alakalı bir kavramdır. Günümüzde ekonomik olarak zayıf olan işçi kesiminin güçlü kesimlerden korunması veya savunulması sosyal adaletin bir gereği haline gelmiştir. Sosyal adalet kavramına göre bütün insanların başka insanlara bağımlı olmadan ayakta kalabilmeleri ve kendilerini geliştirebilme konusunda eşit fırsatlara sahip olmaları gerekmektedir. Sosyal adalet kavramına göre toplum içerisindeki bireyler ancak bu şartlarda yetişebilirse sağlıklı bir toplum olunabilir (Şenkal, 47-48). İnsanlar sosyal adaletin olduğu yerlerde kendi değerlerinin farkına varırlar. Kendi değerinin farkına varan birey, özgürleşir ve ancak bu şekilde düzgün karar verebilir.

Güven'e göre bir yerde sosyal adaletin olabilmesi için toplumdaki bütün bireylerin aynı fırsat eşitliğine sahip olması gerekmektedir. Sosyal adaletin olduğu toplumlarda insanlar arasında sınıfsal çatışmalar meydana gelmemektedir. Toplumsal adaletin sağlandığı toplumlarda kişi başına düşen milli gelirin ve toplumsal refahın eşit bir şekilde düştüğü gözlemlenmiştir (Güven, 1997: 21). Sosyal adaletin sağlanabilmesi için gelir dağılımının da eşit bir şekilde olması gerekmektedir. 1990'lı yıllarda pek çok iktisatçı gelir dağılımındaki eşitsizlikle ilgilenmemişlerdir. Ancak günümüzde pek çok iktisatçı gelir dağılımındaki eşitsizliğin ülkelerin büyüme hızlarında düşüşe neden olduğunu söylemişlerdir (Ören, 2013: 120).

1.2.3. Sosyal Gelişme

Sosyal gelişme dengeli ekonomik kalkınma sağlanırken, bu ekonomik kalkınmanın sosyal sorunların da çözümü doğrultusunda yönlendirilmesini ifade etmektir. Diğer bir değişle ekonomide üretim artışını sağlayarak bu artışı sosyal refaha

dönüştürebilmektir (Güven, 1997: 20). Bu doğrultuda birçok ülkenin ekonomi politikalarında sosyal gelişmeyi görmek mümkündür.

Günümüzde ülkeler ekonomik kalkınmasını sağlamak için işsizlik sorununu ortadan kaldırabilecek aktif ve pasif istihdam politikaları benimsemiştir (Ören, 2013: 87-88). Aktif istihdam politikalarının temel amaçları; işsizlik sorunu ortadan kaldırmak, yeni istihdam alanları oluşturmak, işçilere mesleki eğitim vermek, iş başında eğitim vermek ve girişimciliğe teşvik etmektir (Erkekli, 2007: 33). Pasif istihdam politikaları ise kişinin iş yerinde yaşadığı sorunlardan dolayı iş yerinden ayrıldıktan sonraki süreçteki uygulanan politikalardır. Pasif istihdam politikasının temel amacı; kişinin işsizlikten dolayı uzmanı olmadığı alanda çalışmasını engellemek ve kendi alanına uygun iş bulana kadar kişiyi ekonomik olarak desteklemektir. Pasif istihdam politikalarının bazıları kıdem tazminatı, işsizlik sigortası ve işsizlik yardımıdır (Tokol, 1997: 70).

Eğitimin sosyal gelişme üzerinde çok büyük etkisi vardır. Çünkü ancak eğitimli, nitelikli bireylerle sağlıklı toplumlar oluşturulabilir. Türkiye'de 2002 yılı itibariyle eğitim politikalarına önem verilmiştir. Bunun için de 2005 yılında zorunlu eğitimlerde ücretsiz kitap dağıtmaya başlanmış, yükseköğretim kurumlarının harcı kaldırılmış ve ekonomik durumu iyi olmayan çocuklar için aylık para yardımın yapılmıştır (Bayraktar ve Karataş, 2016: 72-74).

Görüldüğü üzere ülkelerin sosyal gelişmelerini tamamlayabilmeleri için işsizlik sorunu ortadan kaldırmalı, toplumun tüm bireylerine eşit imkânlar sunulmalı, ülkedeki bölgeler arasındaki farklılıklar ortadan kaldırmalı, ülkedeki herkese eşit bir şekilde eğitim ve sağlık fırsatlarını sunulmalıdır.

1.2.4. Sosyal Barış

Sosyal politika, bütün olaylara uyum ve bütünlük açısından bakar. Bu açıdan toplumdaki bireylerin dayanışma ve kaynaşma içerinde bütünleşmesi sosyal politikanın temel hedeflerindendir. Toplumun bireylerinin arasında farklılaşmalar sosyal sınıflar arttıkça bu sınıflar çatışmalar kaçınılmazdır. Sosyal barışın temel hedefi, tüm insanların haysiyetine ve onuruna yakışır bir yaşam sunmak ve toplumun tüm fertleri arasında

barışı sağlamaktır. Sosyal barışın tek hedefi işçi ve işveren arasındaki barışı sağlamak değil; toplum oluşturan tüm fertler arasında barışı sağlamaktır (Şenkal, 2011: 46).

Sosyal barış ilk olarak işçi ve işveren arasındaki sorunlara çözüm bulmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Sosyal barışın tesisinde önemli bir yapı da sendikalardır. Sendikaların faaliyetleri; işçilerin haklarını savunmak, toplu iş sözleşmelerini yürütmek, işverenlere karşı işçiler lehine kanunlar çıkarmak, işçilere kendi yasal hakları hakkında bilgi vermek, işçi ve işveren arasında köprü kurmaktır (Ören, 2013: 136-137).

Toplumdaki uyuşmazlıklar günümüze gelinen süreçte sadece işçi ve işverenler arasında sınırlı kalmamaktadır. Bu uyuşmazlıklara üreticiler, tüketiciler, tüccarlar, esnaflar, zanaatkârlar, sivil toplum örgütleri ve çevreciler gibi gruplar da dâhil olabilmektedir. Toplumun bireyleri arasındaki bütün bu uyuşmazlıkların kötü sonuçlar doğurmadan çözülmesinde sosyal politika yöntemleri kullanılmaktadır (Güven, 1997: 23). Sosyal barış günümüzde gittikçe önem kazanmakta sorunların çözümünde yardımcı olmakta, sosyal politikanın geniş anlamda yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır.

1.2.5. Sosyal Bütünleşme

Bütünleşme kavramı, terim olarak birleşmek, kaynaşmak ve birlik anlamına gelmektedir. Bütünleşme tanım olarak, bir toplumdaki bireylerin gruplara, topluluklara, kurumlara, uyum ve ahenk içerisinde hareket etmesi anlamına gelmektedir. Sosyalleşme ilk önce aile de başlar sonrasında okul, arkadaş çevresi olarak devam etmektedir. Sosyalleşen bireyler diğer insanlarla ilişki kurarak grupları veya toplulukları oluştururlar. Sosyalleşen bireyler önce ait oldukları grupların norm ve düzenini öğrenme çabasına yönelik hareketlerde bulunur ve o gruba uyum sağlayarak, grubun aktif üyesi haline gelir (Yılmaz vd., 2006: 5).

Bireyler arasında sosyal bütünlüğün sağlanabilmesi için devletin veya kurumların din, sınıf, ırk, cinsiyet mezhep vb. gibi ayrımları yapmaksızın tüm bireylere eşit bir şekilde yaklaşması gerekmektedir (Doğan, 2008: 47). Dünyada sosyal bütünleşmenin sağlanamadığı toplumlarda toplumsal bölünmeler başlamakta, insanlar birbirlerine karşı kutuplaşmakta, insanların arasında ekonomik farklılıklar gittikçe artmakta, zengin fakir arasında fark açılmakta ve toplumsal düzen gittikçe

bozulmaktadır. Toplumsal bütünlüğün sağlanamadığı toplumlarda ülkelerde bölünme ve yıkım kaçınılmaz bir gerçek sondur (Güven, 1997: 25-26).

Toplumsal bütünlüğün sağlanabilmesi için insanlar arasında ekonomik farklılıklar olmamalı ve gelir dağılımının birbirlerine yakın olması gerekmektedir. Toplumsal bütünleşme için zengin ve fakir arasındaki farkın en aza indirilmesi önemli görülmektedir. Nitekim gelir dağılımının eşit olmadığı ülkelerde, sosyal topluluklar arasında çatışmalar meydana gelmekte, kaos ortamı oluşmaktadır (Şenkal, 2011: 44-45). Sosyal politikalarının amacı toplumda yaşayan bireylerin arasında sosyal dengeyi sağlayıcı politikalar üreterek, bireyler arasındaki farklılıkları ortadan kaldırarak, toplumsal olarak bütünleşmeyi sağlamaktır. Zaten toplumsal olarak bütünlüğü sağlanmış topluluklar, eğitim seviyesi yüksek, kültürel olarak bütünleşmiş ve gelir dağılımın eşit olduğu ülke toplumlarıdır.

1.2.6. Sosyal Kalkınma ve Koruma

Kalkınma, ülkelerin iktisadi, toplumsal, siyasal olarak ilerlemesi bununla birlikte insan yaşamında maddi ve manevi olarak ilerleme kaydetmesi toplumun refahının artmasıdır. Sosyal kalkınmanın temel amacı toplumun ve bireylerin ekonomik refaha ulaşması yanında onların sosyal yönden de korunmasını sağlamaktır. Sosyal kalkınmanın temel hedefi sadece ekonomik değil bireylerin eğitim, sağlık, yaşadığı ortamlar açısından da kalkınmasını sağlamak ve desteklemektir (Sosyal Kalkınma Raporu, 2010).

Sosyal koruma ise bireylerin insan onuruna yakışır bir hayat sürdürebilmeleri, gelirlerinin güvence altına alınması ve yaşam standartlarını yükseltmek için kamusal hakların bireylere eşit şekilde verilmesi adına yapılan hizmetlerdir. Başka bir ifadeyle, gelir dağılımı konusunda bireyler arasında eşitliği sağlamaktır. Sosyal koruma faaliyetleri kapsamında devlet bireylere sağlık güvencesi ve ekonomik destek vermek, işsizlik yardımı, konut yardımı vb. gibi konularda destek vermektir. Türkiye'de başlıca sosyal koruma çalışmaları sağlık sigortası, işsizlik sigortası, iş görmemezlik sigortası, iş kazası ve meslek görmemezlik hastalık sigortası, çocuk destek yardımı vb. gibi çalışmalardır (Kapar, 2009: 185-186).

Bir ülkenin kalkınması ve sosyal refah devlet uygulamaları birbirlerinden ayrılmayan unsurlardır. Ülkelerin ekonomik olarak kalkınabilmesi için toplumdaki bireylerin hepsine iş imkânları sunulması gerekmektedir. Aynı zamanda devletin toplumdaki bireylerin kendilerini geliştirebilmesi için uygun eğitim fırsatları, yaşama olanakları ve sağlık konusunda destek vermesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde ülkeyi kalkındırabilecek sağlık bireyler yetişebilir ve ülkeler kalkınabilecek ortamı bulabilir.

1.3. DÜNYADA SOSYAL POLİTİKANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sosyal politikanın tarihsel gelişimi insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Sosyal politika tarihinin her döneminde karşımıza çıkmaktadır. Çünkü sanayi döneminin öncesinde de bakıma muhtaç insanlar, ihtiyaç sahibi kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar vardır. Bu anlamdan çıkarılacak olan ifade sosyal politika ihtiyaç sahibi insanların korumakla birlikte insanların sosyal refahının artmasını da gözetmektedir. Sanayi öncesinde sosyal politika uygulamaları vardır. Ancak sanayi sonrasında daha çok gelişme göstermiştir (Koçak vd., 2017: 123).

Sosyal politikanın asıl gelişme gösterdiği dönem ise sanayi devrimi sonrası dönemdir. Bu dönemde el ile üretim yerini makine ile üretim dönemi başlamıştır. Sanayileşme sonrasında büyük fabrikalar açılmış bu fabrikalar çevresinde kentler kurulmaya başlanmıştır. Sanayileşme ile birlikte kentlerde evler yetersiz kalmış, gecekondu gibi plansız yapılaşmalar oluşmuştur. Fabrika sahipleri insanların hak ettiği emeğinin karşılığını vermemeye başlamıştır. Bunun sonucunda aileler geçimini sağlayabilmek için küçük yaştaki çocuklarını ve eşlerini çalıştırmaya başlamışlardır. İnsanların uygun olmayan iş ortamlarında, uzun süreler çalıştırılması, iş güvenliğinin olmaması, dinlenme saatlerin olmayışı sendika gibi sivil toplum örgütlerinin kurulmasını sağlamıştır (Ören, 2013: 34).

Sosyal politikaların ilk yıllarında kimsesiz çocukların ve kadınların koruması düşünülmüşken; I. Dünya savaşından sonra işçi sınıfını lehine yönelik politikalar olarak benimsenmiştir. Bu hareketler sonucunda sendikalar ortaya çıkmış, işçilerin çalışma süreleri kısalmış, izin sürelerinde düzenlemeler olmuş, maaşlarında artışlar meydana gelmiştir (Beyazıt ve Güneş, 2016: 185). Sosyal politikanın tarihsel gelişimi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bir ülkede sosyal politika alanındaki değişim ve gelişmeler teknolojik gelişmeler sayesinde diğer ülkeleri de etkilemiştir. Bu çerçevede

Sosyal politikanın tarihsel gelişimini sanayileşme öncesi dönem ve sanayileşme dönemi olarak iki başlık adı altında ele alınacaktır.

1.3.1. Sanayi Öncesi Dönem

Sosyal politikanın dünyada ki tarihsel gelişim süreci siyasal, sosyal ve ekonomik alanlardaki değişim aşamalarıyla paralel bir gelişim göstermiştir. Bu açıdan sosyal politikanın tarihsel gelişim sürecini sosyal, siyasal ve ekonomik bağlamlarda incelemek gerekir. Sanayi devrimi önceki dönemlerde kentleşme ve kent hayatı olmadığından sosyalleşme çok azdı. Bu dönemlerde halk genelde asiller, köleler ve serflerden oluşmaktaydı. Zengin olan kesim Asiller siyasi iktidara sahip oldukları için, toplumun alt kesimine (işçiler, çocuklara, engellilere) yönelik sosyal politikalar üretmemekteydi (Ören, 2013: 32).

İlk çağlarda bütün toplumlar ekonomik hayatı ilkel araçlarla birlikte köle iş gücüne dayanmaktaydı. Çalışmak özgür insanlar için onur kırıcı bir davranış olarak gözükmekte onlara büyük bir ceza olarak görülmekteydi. İlk çağ toplumlarda özgür olan kişiler daha çok yönetim (sanat, felsefe, askerlik) alanında söz sahibi olan insanlardır. Bu çağdaki köleler, işçiler, savaşta tutsak edilmiş kişiler ve başka toplumlardan kaçırılmış kişilerde oluşuyordu. Fiziki olarak yapılan bütün işler bu köleler tarafından yapılıyordu. Bu durum Eski Roma devleti döneminde de devam etmiştir. Roma da beden işlerine *Operae illiberalis* denilirdi ve bu beden işlerini köleler yaparlardı.

Bu dönemde toplumun alt kesiminde yaşayan insanlar bir senyörün veya feodal beyin emri altında çalışarak geçimlerini sağlamaya çalışıyorlardı. Serfler bu dönemde kendi sınıfından birileri ile evlenebilir ve yer, meslek değiştirme hakkına sahip değillerdi. Serflerin kanunen veya hukuken kendine ait taşınabilir malları yoktu (Şener, 1989: 6-7). Bu çağlarda köleliğe karşı büyük mücadeleler, isyanlar yapılmış olsa da çoğunlukla başarısız olmuşlardır. 15. ve 16. yüzyılları arasında Afrika ülkelerinde çalıştırılmak üzere 15 milyona yakın insan köle olarak çalıştırılmak için Amerika kıtasına taşınmıştır (Giddens, 2010: 522).

Orta çağlarda ise bu durum değişmiş kölelik yerini iş gücüne dayanan loncalara bırakmıştır. Loncalar iş düzenini geleneksel ve dini kuralları temel alarak düzenlemişlerdir. Lonca ’da usta çırak ilişkisi vardır. İş yerinin kurallarını, iş ücretini,

çalışma saatleri loncalar tarafından belirlenmektedir (Çubuk, 1983: 29). Avrupa orta çağda yoksulluk oldukça yaygın olduğu bir yerdi. Mal, mülk ve boşanma gibi davalarda hem kadın hem de erkek için mahkemelerde savunma hakkı mevcuttu. Avrupa'da bu dönemde yoksul ve kimsesizlere yönelik uygulamalar yetersiz kalmaktaydı. 1630'lu yıllarda Paris nüfusunun dörde biri ekonomik olarak zor durumda dilencilik yapıyordu. İnsanlara sosyal yardımlar dini kurumlar aracılığı ile yapıyordu.

Avrupa'da nüfusun artması, tarımsal üretimin azalması ile birlikte ekonomik sorunlar meydana gelmiş, kitlesel çatışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır (Şenkal, 2011: 30). Ekonomik sorunlardan kaynaklı oluşan kitlesel çatışmalar neticesi, 1601 yılında İngiltere'de çıkan "Yoksul yasası" çıkarılmıştır. Bu yasa çerçevesinde yaşlılara, hastalara ve çocuklara destek olunmuştur. Ancak bu kanun 1782 yılında değişerek genişletilmiş yaptıkları işlere bakılmaksızın ihtiyaç sahibi olan herkese yardım edilmiştir (Benevola, 1981: 14). Bu dönemde işçi sınıfı ailesinin geçimini sağlayabilmek için emeğini satmış yaşamını o şekilde devam ettirmiş işçiler daha çok işverenin koşullarına göre çalışmışlardır (Talas, 1981: 26).

Sanayi öncesi dönemde sosyal politika anlamında dünya genelinde önemli değişiklikler yaşanmamıştır. İnsan emeği bu dönemde hiçe sayılmış insanlar köle gibi çalıştırılmıştır. İnsanlara sosyal yardımlar dini kurumlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmıştır. Sanayinin henüz gelişmediği bu dönemde devlet sosyal politikaya yönelik uygulamalar yapmamış, sosyal politika uygulamaları dini kurumlarla sınırlı kalmıştır.

1.3.2. Sanayileşme Dönemi

Sanayileşme dönemi, 18. yüzyıldan itibaren başlayan ve günümüze kadar olan dönemi ifade eder. Bu dönemde sosyal politika anlamında çok önemli gelişmeler olmuştur. Sanayi devriminden önce işçiler haklarından mahrumdu. İşçilerin sendika kurma, haklarını savunma gibi bir özgürlüğü de yoktu. Ancak sanayi devriminden sonra yaşanan ekonomik, kültürel, demografik ve siyasal gelişmelerin ışığında, işçiler yeni bir sınıf olarak yükselmiş ve sendika kurmadan, grev yapmaya, çalışma saatlerinin sınırlandırılmasından, sigorta yapılmasına kadar birçok yeni alanda haklarını savunabilecek duruma getirilmiştir.

Sanayi devriminden sonra kentlerde nüfus yoğunlaşmış, makineleşme dönemi başlamıştır. Sanayileşme ile birlikte tarımda makineler kullanılmaya başlamış, aynı topraklardan daha çok verim almaya başlamıştır. Kentlerde nüfus artışı ile kentlerde kentsel sorunlar ortaya çıkmış ve sanayi çevresinde gecekondu gibi yapılar meydana gelmiştir. Hızlı sanayileşme ile birlikte kentlerin havası ve suyu bozulmaya başlamıştır. Kentlerde plansız yapılaşma ile birlikte alt yapı sorunu, çevre sorunları vb. gibi sorunlarda artışlar gözlemlenmiştir (Ören, 2013: 33-34).

Sanayi devrimi ile birlikte 1784 yılında James Watt ilk defa buharlı makine yapmayı başarmış, buna bağlı olarak da 1807 yılında ilk buharlı gemi icat edilmiş, 1814 yılında gelindiğinde ilk buharlı lokomotif üretilmiştir. Buharlı lokomotifin üretilmesiyle birlikte tüm Avrupa'nın geneline demir yolları döşenmiş, yine ülke genelinde buharlı makinenin kaynağı olan kömür kullanımı yaygınlaştırılmıştır. Kömürün kolay taşınması ile sanayileşme kıyı kesimlerden iç kesimlere doğru yaygınlaşmaya başlamıştır (Sander ve Armaoğlu, 2010: 23-24).

Sanayi devriminden sonra başlayan teknolojik gelişmeler insan hayatının her aşamasında etkili olmaya başlamıştır. Sanayi devriminden sonra 1869 yılında ikinci devrim olarak nitelendirilen Gramme makinesinin icadı ve hemen arkasından alternatörlerin ve dizel motorların üretilmesi bu dönemin önemli teknik gelişmeleri arasında sayılmaktadır. Bu dönemde insanların iş gücünü ve iş verimliliğini arttıracak bir diğer önemli gelişme de Fordist üretim tarzının geliştirilmesidir (Şenkal, 2011: 17).

Fordist üretim sistemi, çalışırken işçilerin zaman kaybını minimum seviyeye indirmek için, kendi kendine hareket eden bir sistem üzerine kurulu, yarı otomatik banttır. Bu sistemde işler, üretim, her şey standart tek tiptir. Bu sistemde işçiler sadece kendine önüne gelen işin, sadece kendini ilgilendiren kısmına bakmaktadır (Şenkal, 2011: 17). Fordist sistem Taylor geliştirmiş olduğu bilimsel yöntemine göre yapılmıştır. Bu sistem *8 saatlik iş günü ve 5 dolar ücret* ilkesine göre şekillenmiştir. Bu sistemde kişiler yalnızca bir alanda uzmanlaşmakta ve zaman kaybı minimum seviyeye inmektedir (Şaylan, 2002: 140-141).

1874 yılında Almanya'da 1871 harbi sonrasında ekonomik kriz çıkmış, birçok insan işsiz kalmış ve fabrikalar kapanmıştır. İşçiler işsiz kalınca Alman işçi sendikası

bünyesinde toplanarak o dönemin muhalefet partisi olan Sosyal Demokrat Partiyi desteklemiştir. Bunun üzerine o dönemin Almanya Başbakanı Otto Von Bismarck işçileri seçimlerde kendi lehinde oy vermesini sağlayabilmek için işçilere yönelik "Sosyal Program" hazırlatmıştır. Bu dönemde sosyal sigorta kavramını dünyada ilk defa Almanya kullanmıştır (Ayhan, 2012: 45-46). Bu program da sosyal güvenlik sistemine geçilmesi önerisinde bulunmuştur. Bu programa göre işçilere hastalık sigortası, iş kazası sigortası ve yaşlılık sigortası hakkı verilmiştir.

1929 yılında Amerika'da çıkan ekonomik buhran ile birlikte Amerika'da işsizlik çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Halk yoksullukla karşı karşıya kalmış daha önce uygulanan sosyal politikalar yetersiz kalmıştır. Bundan dolayı o dönemin başkanı Roosevelt tarafından refah devleti doktrini yayınlanmıştır. Bu doktrin ile sosyal güvenlik kanunu dünyada ilk kez kullanılmış ve bir kavram olarak pozitif hukuk alanına girmiştir. Bu kanunun ardından 1941 yılında İngiltere'de dönemin başkanı Lord Beveridge tarafından insanların çalışma hayatında sosyal risklerini garanti almak amacıyla "Beveridge Planı" yayınlanmıştır. Bu plana göre devlet bütün kişilere asgari gelir sağlamak ve bütün kişilerin sosyo - ekonomik imkânlarını eşit hale getirmektedir (Ayhan, 2012: 42-43).

Sanayileşme sonrası sosyal politikaların gelişiminde oldukça önemli bir kurum da 1919 yılında Milletler Cemiyeti bünyesinde kurulan Uluslararası Çalışma Örgütü'dür (ILO). ILO, iş sağlığı ve iş güvenliği alanında bilimsel ve yasal birçok düzenleme yapmıştır. Bu çerçevede işçilerin insan onuruna yakışır şartlarda çalışmaları, sendika kurma hakkı kazanmaları ve daha birçok konuda ILO sosyal politikalarda öncü düzenlemeler yapmıştır. Bu kurum 1946 yılında imzalanmış olan bir anlaşma ile bağımsız bir kurum haline gelmiştir (Çiçek ve Öcal, 2016: 116).

II. Dünya savaşı sonrasında birçok Avrupa ülkesi sosyal devlet anlayışını benimsemiş bu doğrultuda insanların iş yaşamına yönelik sosyal reformlar yapmıştır. Yapılan reformlar iş sağlığı, iş kazaları, yaşlılık, işsizlik sigortası gibi birçok sosyal reformlar benimsenmiştir. Bu durum anayasalarına da yansımış, anayasalarında özgürlüklerin yanında sosyal ekonomik haklar güvence altına alınmıştır. Sosyal refah devleti anlayışı; İtalya'da 1947 yılında, Almanya'da 1949 yılında, Fransa 1958 yılında ve Türkiye'de 1961 ve 1982 yıllarında çıkan anayasalarında benimsenmiştir.

Avrupa birliğinde iş sağlığı ve iş güvenliği konuları 1980'li yıllardan sonra önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle de 1989 yılında çıkarılan 89/391/EEC kanunuyla kabul edilmiş ve sonraki yıllarda bu kanun çerçevesinde çok sayıda yasal düzenleme yapılmıştır (http://www.konya.edu.tr, 2018). Çalışma hayatında esnek çalışma Avrupa Birliği ülkelerinde özellikle de 1970'li yıllardan sonra dikkat çekmeye başlamış, bu yıllardan itibaren çalışmalar yapılmıştır. 1973 yılındaki meydana gelen petrol krizi ileri derecede sanayi gelişmiş ülkeleri olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. 1970 yıllara kadar istikrarlı ve düzenli bir şekilde Avrupa ülkelerinde bu ekonomik krizle birlikte, üretimde düşüşler meydana gelmiş, işçi çıkarmaya başlamıştır. Dünyada meydana gelen küreselleşme ile birlikte iş kanunları konusunda uluslararası ülkelerle rekabet edememelerinden dolayı çözüm yolu olarak *iş yaşamında esneklik* kavramını oluşturmuştur (http\\www.haber.buroasistanları.com, 2018).

Öte yandan 1980'li yıllarda aktif siyaset yapan Amerikan başkan Thatcher ve Reagan yeni bir politika benimsemiştir. Bu politikanın amacı, serbest piyasa ekonomisini güçlendirmektir. Bu politikaya göre devlet piyasadan eline çekerek özel teşebbüsleri desteklemekte ve ekonomik yaşama müdahale etmemektedir (Erdoğan ve Ak, 2003: 11). Bu amaçla kamu harcamalarında kısıtlamaya gidilmiş, kamu kurumları özelleştirmeye yönelik politikalar uygulanmış ve denk bütçe gibi para politikaları uygulanmıştır. Özelleştirme yöntemi ile zengin girişimlerden daha az vergiler alınarak yatırım yapılması sağlanmış böylece iş istihdam oranları arttırılmaya çalışılmıştır (Gül, 2006: 199).

Dünyada sanayileşme ile birlikte işçi haklarını savunan sendikalar kurulmaya başlanmış, sosyal ve ekonomik işçi haklarına Anayasalarda yer verilerek işçilerin gelecekleri güvence altına alınmıştır. İşçilerin çalışma saatleri ve sosyal hayatları uluslararası standartlara yükseltilmiş ve ülkeler bu standartları yakalayabilmek rekabet etme durumuna gelmişlerdir. Dünyada meydana gelen her bir kriz sonrasında işçiler olumsuz etkilenmiştir. Ancak bu krizler sonrasında da yeni haklar elde etmişlerdir.

1.3.3. Sosyal Politika ve Uluslararası Örgütler

Sosyal politikalar sanayi devriminden sonra işçi haklarını korumakla sınırlı kalmamış, tüm insanları kapsar hale gelmiş ve sosyal sorunlara çözüm üretmeye başlamıştır. Sosyal politikalar devletler tarafından üretilmekte ve anayasalar tarafından

güvence altına alınmaya başlanmıştır. I. ve II. Dünya savaşından sonra milyonlarca insan ölmüş ve birçok insan sakat kalmıştır. Bu savaşlardan sonra ülkeler hızlı bir sanayileşme politikası benimsemiş, insan yaşamına ve çalışma şartlarına daha az önem verilmiştir. Bu nedenlerden dolayı önce sendikalar, sonrasında ise devletler tarafından uluslararası örgütler kurulmaya başlanmıştır. Kurulan bu örgütlerin amacı devletlerarası barışı sağlamak, ülkelerin ekonomik olarak birleşmesini sağlamak, insan haklarını savunmak vb. gibi amaçlar taşımaktadır. Uluslararası örgütler için bir tanımlama yapmak gerekirse kısaca, uluslararası alanda aktif olarak faaliyet gösteren devletler veya sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan kurumlardır. Bu kurumların başlıcaları; Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü, Dünya Ticaret Örgütü, Avrupa Birliği vb. kurumlardır.

Sosyal politika anlamında en etkin kurumlardan birisi olan Birleşmiş Milletler (BM) 1945 yılında kurulmuştur. Kuruluş amacı dünya barışını sağlamak ve ülkeler arasında toplumsal ve kültürel iş birliği kurmaktır. Bunun yanı sıra BM, dünyada insanların eğitim seviyesinin yükseltilmesi, çocukları korumaya yönelik politikalar, ülkelerin sosyal olarak kalkınmasına yönelik uygulamalar ve ülkelerdeki yoksulluk seviyesinin en aza indirilmesine yönelik sosyal politikaları benimsemiştir. Bu politika ve uygulamalarının tamamı bugün BM'ye bağlı alt kurumlar tarafından yapılmaktadır.

Sosyal politika alanında aktif olarak çalışan ve insan haklarını savunan bir diğer örgüt olan Uluslararası Çalışma Örgütü, 1919 yılında Versay Anlaşması ile kurulmuştur. Bu örgüt, çalışan insanların sosyal güvenliği ve çalışanların sosyal haklarının artırılması yönünde çalışmalar yapmaktadır. ILO'ya göre çalışan insanların emeği mal değildir, insanlar düşüncelerini ifade etmekte ve sendika kurmakta özgürdür, bütün insanların fiziki özelliklerine bakılmaksızın herkes insan onuruna yakışır işlerde çalışmalı ve aynı fırsat eşitlikleri verilmelidir (Şenkal, 2003: 8-9).

Dünya bankası ve IMF, insanların yaşam standartlarını yükseltmek ve ülkelerin kalkınmasını sağlamak amacıyla ekonomik yönden ülkelere ve kuruluşlara destek veren iktisadi kurumlardır. Dünya bankası ve IMF gibi uluslararası örgütler sosyal düzenlemeler üzerinde doğrudan veya dolaylı yollardan aktif rollere sahiptir. Bu kapsamda 1990'lı yıllarda BM ve ILO harcamalarını sağlık, eğitim ve sosyal yönde yapmaları gerektiği yönünde ülkelere sübvansiyonlarda bulunmuştur (Özaydın, 2008:

17-18). Dolayısıyla bu kurumlar, ülkelerin yatırım alanlarını belirlemelerinde, sosyal politika uygulamalarını şekillendirmelerinde etkili olmaktadır.

Avrupa Birliği, 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu adıyla kurulmuş, 1992 yılında ise Avrupa Birliği adını almıştır. Kuruluş amacı üye ülkeler arasında barış ve işbirliğini güçlendirmektir. Avrupa devletleri arasındaki yalnızca ekonomik alanda değil, tarımdan ulaştırmaya; rekabetten güvenliğe kadar birçok konuda işbirliği ve ortak amaçlar benimsenmiştir (https://www.academia.edu, 2018). Bununla birlikte ülkelerin sosyal politika yönünden gelişmesi amacıyla da birçok ortak kararlar almışlar ve benimsemişlerdir.

1.3.4. Türkiye'de Sosyal Politikanın Gelişimi

Türkiye'de sosyal politikanın iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için Osmanlı devletinin son dönemlerinde yaşanan gelişmelerin de bilinmesi gerekmektedir. Türkiye'de sosyal politikalar Osmanlı devletinin son dönemlerinde ortaya çıkmaya başlamış, cumhuriyet döneminde modern anlamda gelişmesini sürdürmüştür. Bu açıdan Türkiye'de sosyal politikanın gelişimi cumhuriyet öncesi dönem ve cumhuriyet sonrası dönem olarak ele alınacaktır. Cumhuriyet dönemiyle birlikte sosyal politikanın modern anlamda gelişimi üzerinde durulacaktır. Nitekim sosyal politikalar ilk olarak işçi sınıfının uygun olmayan çalışma ortamlarında çalışması, barınması, işçilerin işverenlere karşı korunması şeklinde ortaya çıkarken zaman içerisinde sosyal politika toplumun tüm bireylerini (yaşlılar, engelliler, çocuklar, ekonomik durumu iyi olmayanları) kapsar hale gelmiştir.

1.3.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı devleti döneminde bütün yetkilerin tek bir kişinin elinde toplanması, dine dayalı bir devlet anlayışı, demokratik girişimler olmasına rağmen bunların başarısız olması devleti, mutlak bir devlet görüntüsünden uzaklaştıramamış. Bu gibi nedenlerden dolayı da çağdaş bir sosyal politika doğup gelişememiştir. Osmanlı devletinde sanayi devrimi ile birlikte fabrikalaşmanın olmaması, işçi sınıfının ortaya çıkmaması sosyal politikanın gelişmemesi üzerinde etkili olmuştur (Boratav, 2003: 33-35). Bu dönemde Avrupa ülkelerinde çağdaşlaşmanın önünü açan temel aktör devlet

olmuşken, Osmanlı'da devlet birçok değişikliklere izin vermemiştir (Özkazanç, 2014: 71).

Osmanlı devletinde Tanzimat dönemine kadar sosyal politika anlamında ciddi bir gelişme olmamıştır. Osmanlı devletinde bu alanda asıl köklü değişikler Tanzimat döneminde olmuş, ekonomik ve siyasal kurumlarda değişiklikler meydan gelmiştir. Tanzimat döneminin en önemli özelliği iş hayatında, normal hayat düzeninde yazısız hukuk kurallarından uzaklaşarak pozitif hukuk kurallarına geçiş yapılmasıdır. Tanzimat döneminde ayrıca devlet ordunun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çok sayıda fabrika açmıştır. Özellikle de deri dokuma fabrikaları, kundura fabrikaları işçi sayısında artışlar meydana getirmiştir (Talas, 1992: 13).

Tanzimat döneminde işçi sayılarının artması ile birlikte işçilere yönelik ilk hukuk kurulları da ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlardan ilki 1865 yılında Ereğli Kömür Maden-i Hümayun İdare Nizamnamesidir. Diğer ismi Dilaver Nizamnamesi olarak bilinmekte bu nizamname işçi haklarına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır, ancak padişah tarafından onaylanmadığı için uygulamaya koyulamamıştır. 1869 yılında ise Maadin Nizamnamesi çıkarılmış bu nizamname işçilerin zorunlu çalışması yasaklanmış, iş yerinde iş kazalarının olmaması için ortamlarını düzenlenmesine yönelik maddeler yer almış ve iş yerinde kaza olması durumunda işverene tazminat ödemekle yükümlü tutmuştur (Dilik, 1985: 93).

1868 yılında ise ilk gönüllü dernek olarak Kızılay kurulmuş özellikle savaş dönemlerinde cephede askerlere sağlık yardımında bulunulmuştur. Kızılay Derneği konferanslar, sergiler balolar düzenleyerek toplumsal yardımlaşma dayanışmayı sağlamış, yoksullara yönelik faaliyetlerde de bulunmuştur (Altan, 2008: 18). Bu dönemde kimsesiz sokakta yaşayan çocuklara Darülaceze, şehit çocuklarına yönelik Darüleytamlar, babası olmayan ve ekonomik durumu yoksun olan çocukların eğitimi amacıyla Darüşşafaka gibi kurumlar önemli hizmetlerde bulunmuşlardır (Zengin vd., 2012: 136). Osmanlı devletinin son dönemlerinde ise askeri ve sivil personellerin yetim çocuklarını ve dul kadınları da kapsayacak şekilde malullük, ölüm ve yaşlılık sigortası gibi sosyal güvenlik uygulamaları da başlamıştır. Bundan dolayı Askeri Tekaüt Sandığı kurulmuştur (Talas, 1992: 40-41). Dolayısıyla, cumhuriyet öncesi dönemde sosyal politikalar genelde kişiler eliyle yapılmış (Demirci ve Akyol, 2014: 40), devlet

Avrupa'da olduğu gibi etkin ve yoğun politikalar üretememiştir. Cumhuriyet dönemine kadar Türkiye'de sosyal politikalar modern anlamda uygulanamamıştır.

1.3.4.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

Cumhuriyet sonrası döneminde sosyal politika alanında birçok yeni gelişme meydana gelmiştir. Türkiye'de cumhuriyet sonrası yönetim biçimi değişmiş, önemli demokratik gelişmeler yaşanmıştır. Çoklu partili hayata geçilmesi ile demokratikleşme alanında önemli bir adım atılmıştır. 1950 yılından sonra kırsal alandan kentlere göçler artmaya başlamıştır. İnsanların fabrikalarda çalışmaya başlaması, iş kazalarının artması ile birlikte işçi haklarını gündeme getirmiştir. Cumhuriyet sonrası dönemde ilk yıllarda sosyal politikalar işçi haklarını korumaya yönelikken sonraki dönemlerde ise toplumun tümünü kapsar hale gelmiştir.

1.3.4.2.1. 1923-1945 Dönemi

Türkiye'de cumhuriyet döneminin ilk yıllarında sanayi alanında birçok yatırımlar yapılmış, ancak yapılan yatırımlar kimi nedenlerle başarısız olmuştur. Başarısızlığın temel sebepleri; özel sektörün elinde yeteri kadar sermayesinin olmaması, nitelikli iş gücünün yokluğu, sanayi alt yapısının olmaması, 1925 yılında Aşar vergisinin kaldırılmış olması ve yerli sanayiyi koruyacak gümrük tedbirlerinin bulunmaması vb. eksikliklerdir (Özdemir, 2012:4-11).

1923 yılında İzmir İktisat Kongresi düzenlenmiş ve sanayileşme yolunda izlenilecek adımlar belirlenmiştir. Bu kongreye ülkenin dört bir tarafından her bir meslek grubunu temsil eden 1135 kişi katılmıştır. Bu kongrede kabul edilmesi beklenen kararlardan bazıları işçilerin çalışma saatlerinin düzeltilmesi, gün içerisinde dinlenme saatleri konulması, hafta sonu izinlerinin getirilmesi ve ağır maden işlerinde çalışma yaşının 18 olması (Atılgan, 2012: 330). Ancak bu döneme göre oldukça ileri düzeyde olan bu beklentiler yapılan bu kongrede dikkate alınmamıştır. Kongrede yerli sermaye ve gümrük vergileri üzerinde durulmuştur. Bu amaçla 1927 yılında Teşviki-i Sanayi Kanunu ve 1930 yılında Gümrük Vergisi Kanunu çıkarılmıştır (Koray, 2008:167).

Türkiye'de devletin çalışma hayatına ilk müdahalesi Zonguldak ve Ereğli Havzai Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amale Umumiyesine olarak Füruhtuna Dair Kanun ile olmuştur. Bu kanun ile kömür üretiminden arta kalan tozları açık

arttırma usulü ile satılacak bu para işçilerin yararına ziraat bankasına yatırılacaktır (Altan, 2008: 70). Yine bu yılda Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanunu ile maden işlerinde çalışma yaşı 18 olmuş, çalışma saatleri 8 saate düşürülmüş, işverenin iş kazası olmaması için gerekli tedbirleri alması zorunlu tutulmuş ve maden işlerinde işçilere devlet ve amele birliğinin kararı ile ortak bir asgari ücret ödenmesi kararları alınmıştır (Talas 1992: 83-85).

1924 yılında çıkarılan yeni anayasa ile bireysel özgürlükler doğal hukuk yapısı çerçevesinde kalmıştır. 1924 anayasası sosyal devlet anlayışı yerine sorunlara daha çok bireylere geniş haklar verilerek çözüme ulaşmaya çalışmıştır (Bedir vd., 2012: 49). Türkiye'de 1925 yılında Şeyh Sait isyanının çıkması, devleti bu isyanı kontrol altına alabilmek için kimi sert tedbirler almaya itmiştir. Bu tedbirlerden biri de Takrir-i Sükûn Kanunu'nun çıkarılmasıdır. Bu kanun ile devlet siyasi yaşamdan düşünce yaşamına kadar her şeyi kontrol altına almıştır. Birçok yayınevi, gazete, siyasi partiler kapatılmış, dernek veya sendika kurmak imkânsız hale gelmiş, grev ve lokavt yasaklanmıştır. İstiklal mahkemelerinin de kurulması (Ekin, 1987: 41), ile birlikte sosyal politika açısından oldukça olumsuz bir dönem başlamıştır.

Bu dönemde sanayileşme çabaları sonucunda azda olsa sanayi alanında çalışan insan sayısında artışlar meydana gelmiştir. Türkiye 1932 yılında ILO'ya üye olmuştur. Türkiye'deki çalışma şartlarının artık gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşması gerektiğini buna uygun bir şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun üzerine çalışma şartlarının iyileştirilmesi konusunda çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalar neticesi, 1936 yılında 3008 sayılı ilk İş Kanunu kabul edilerek bir yıl sonra uygulanmaya başlanabilmiştir. 3008 sayılı İş Kanunu, sanayi yaşamı açısından devrim niteliğinde bir aşama olarak kabul edilebilmektedir (Ekin, 1987: 33-36). Ancak İş Kanunu'nun kabul edildiği yıllarda tek partili politik sistemin uygulanması, sanayinin devlet eliyle büyümesi, grevin yasaklanması, sendikal hak ve özgürlüklerin kısıtlanması gibi nedenlerden dolayı, gelişmiş ülkelerdeki gibi uygulanması imkânsız olmuştur (Koray, 2008: 170).

Bu dönemde Türkiye, II. Dünya savaşına girmemesine rağmen savaştan ekonomik olarak olumsuz etkilenmiş, gelir dağılımında ciddi bir şekilde düşüşler meydana gelmiştir. 1940 yılında kabul edilen Milli Koruma Kanunu (MKK) İş

Kanunu'nun birçok maddesinin uygulanmasını olumsuz yönde etkilemiştir. Milli Koruma Kanunu sosyal politikaların uygulanmasına izin vermemiştir (Makal, 1999: 418). MKK ile birlikte her vatandaşa belli bir ücret karşılığında zorunlu olarak çalışma şartı getirilmiş, hafta sonları tatil uygulamasının dışına çıkılmış, 16 yaşındaki çocuklara maden işlerinde çalışmalarına müsaade edilmiş, 12 yaşındaki çocuklara gece gündüz vardiyalı şekilde çalışmasına izin verilmiştir. Kanun tamamen üretimi arttırmaya yönelik olarak çıkmıştır.

Türkiye'de II. Dünya savaşı sonrası artan kamu gelirlerini ve askeri harcamaları karşılayabilmek için varlık vergisi ve toprak mahsulleri vergisi getirilmiştir. Bu vergilerle birlikte halkın elindeki ürünler, hayvanlar çok düşük fiyatlarla satın alınarak ellerinden alınmıştır. Bu dönemdeki gelişmelerin tüm olumsuz sonuçları halka yansıtılmıştır (Bakan ve Özdemir, 2012: 26). Bu yıllarda sosyal politika açısından hayata geçirilen en önemli proje Köy Enstitüleridir. Köy Enstitüleri, sosyal gelişme açısından da önemli bir uygulama sayılabilir (Babahan, 2009:194-196-209). Nitekim bu projenin amacı; köy okulları için öğretmen yetiştirmek ve kırsal alanlarla kentsel alanlar arasındaki sosyal gelişmişlik farkını aradan kaldırabilmektir.

1.3.4.2.2. 1945-1980 Dönemi

II. Dünya savaşı Türkiye karma ekonomi sistemini benimsemiş, dolayısıyla hem kamu sektörü hem de özel sektörde sanayi alanındaki büyümeler olmuştur. Devletinin giderek etkisinin arttığı bu dönemde sağlık, eğitim, hizmet ve çalışma hayatında önemli adımlar atılmıştır. İzlenen politikalar sayesinde sosyal politikalar alanın önemli değişiklikler olmuştur (Özdemir, 2012: 4-11). Türkiye bu dönemde tek partili sistemden çok partili hayata geçiş yapmış, siyasi partiler oy alabilmek için işçi sınıfına yönelik önemli çalışmalar yapmıştır. Ayrıca sosyal politikaların gelişmesinde uluslararası kuruluşların da bu dönemde etkisi olmuştur (Buğra, 2008:160).

Çoklu partili hayata geçilmesinin ardından siyasi partiler kurulmaya başlanmış Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinin ardından siyasal hayatta, hukuki alanda önemli gelişmeler olmuştur. 1947 yılında ilk defa 5018 sayılı kanun ile İşçi ve İşveren Sendikaları kurulmuştur. Sendikalar sürekli olarak idari ve yargı denetime tabi tutulmuş, sendikalara grev ve toplu pazarlık hakkı verilmemiştir. Bu dönemde

sendikalar uluslararası kurum ve kuruluşların gerisinde kalmıştır. Buna rağmen yaklaşık olarak 73 sendika kurulmuş, tahminen 52.000 civarı işçi örgütlenebilmiştir (Atılgan, 2012: 338).

Türkiye Truman Doktrini ve Marshall Planı ile birlikte sanayi alanında, sosyal yaşamda, ekonomik olarak canlanmalar yaşamıştır. Uluslararası kuruluşlara üye olarak sanayisine gelişmiş ülkeler arasında saygınlık kazandırmayı hedeflemiştir. Türkiye'nin ILO'ya üye olmasının ardından 1947 yılında hukuki zemini sağlanması ile birlikte Örgütün tavsiye niteliğindeki kararlarının uygulanmaya başlanması, Türkiye'de sosyal politika alanında gelişmeleri hızlandırmıştır (Altan vd., 2011: 80-81). 1950 yılında 5434 sayılı yasa ile Emekli Sandığı'nın kurulması, sosyal sigorta alanında önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir (Makal, 1999: 429).

1950 yılından sonra köylerden kentsel alanlara yoğun göçlerin başlaması, ülkede gittikçe artan ücretli işçi sayısı kentlerde kimi sorunları da beraberinde getirmiştir. Barınma, sağlık, çevre sorunları bunların birkaçıdır. Bu yıllardan sonra sanayi alanındaki istihdamın artması ile birlikte yeni iş kolları oluşturulmuş, sanayileşme sektör olarak gelişmeye devam etmiştir. Ulusal gelirde de artışlar gözlemlenmiş işçilerin toplam istihdam içindeki payı artmıştır. Bu dönemden itibaren Türkiye'de kırsal nüfus hızla azalmaya başlarken kentsel nüfus sürekli olarak artmıştır.

1960 darbesinin ardından devlet özel sektöre yönelik yatırımcıyı desteklemiştir. Devlet bu dönemden sonra çeşitli teşvik yöntemleri ile sanayi alanında özel sektörün payını artırmaya çalışmıştır. 1960 ihtilalinden sonra sosyal güvenlik ve çalışma koşulları iyileşmiş, ilk defa parasız ilköğretim gibi sosyal politikalar uygulanmaya başlamıştır (Bedir vd., 2012: 51-62). Artık planlı kalkınma dönemi de başlamıştır. İlk olarak 1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanmıştır. Bu planla ekonomik ve sosyal gelişmelerde oldukça başarılı sayılabilecek adımlar atılmıştır. Sosyal devletin görev ve sorumlulukları daha net, görülebilir, şeffaf hale gelmiştir. Sosyal devlet alanında çok önemli adımlar atılmıştır.

1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ilk defa sosyal hukuk devleti ve Sosyal ve İktisadi Hak ve Ödevlere yer verilmiştir. Böylece sendika ve devlet hukuki zemine kavuşmuş çalışanların sosyal ve hukuki düzeninin yapılandırılmasında ILO'nun

maddelerinden ve kararlarından detaylı bir şekilde faydalanılmıştır (Koray, 2008: 173). 1963 yılında o dönemin Çalışma Bakanı olan Bülent Ecevit sendikalar kanunu hakkında yeni düzenlemelere gitmiştir. 274 ve 275 sayılı kanunlarla Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yürürlüğe konulmuştur. Grev ve Lokavt hakkının kabul edilmesi, işçi hareketleri için önemli bir dönüm noktası sayılmaktadır. 1960'lı yılları öncesinde toplu pazarlık, grev hiçbir uygulama alanı bulamamıştır. Ancak 1961 anayasası sonrası 274 ve 275 sayılı kanunlar ile birlikte işçi ve işveren arasında yeni bir dönem başlamıştır. 1961 yılında sendika sayısı 511'ken bu sayı 1966 yılında 704'e yükselmiştir (Taş, 2012: 39-41).

3008 sayılı İş Kanunu'nun yetersiz görülmesi nedeniyle 1967 yılında 931 sayılı İş Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla ile birlikte eski yükümlülere ve engellilere yönelik iş istihdamı sağlanmıştır (Altan vd., 2011:84). Ancak 931 sayılı İş Kanunu anayasaya aykırı olması nedeniyle iptal edilmiş, birkaç maddesi değiştirilerek aynı olduğu gibi 1971 yılında 1475 sayılı kanun ile birlikte tekrardan yürürlüğe girmiştir (Tunçomağ, 1971: 37). Yine 1971'de 1497 sayılı kanun maddesi ile Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar sosyal sigortalar kapsamına alınmıştır. 1978 yılında Türk-İş ve hükümet arasında ilk defa toplumsal anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmanın amacı planlı bir kalkınmayı sağlamak, ekonomiyi güçlendirmek, refahı halkın tümüne eşit bir şekilde dağılmasını sağlamaktır (Görmüş, 2007:122).

Türkiye'de sosyal politika alanında kuşkusuz en önemli gelişmelerden biri sayılan 1976 tarihinde 2022 sayılı kanunla yürürlüğe giren yaşlı kimselere yönelik "65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun"dur. Zira bu kanun tüm maddi yönü tamamen devlet tarafından finanse edilen modern anlamda ilk sosyal yardım kanunudur (Metin, 2011:186).

Görüldüğü üzere 1950-1980 yılları arasında sosyal politika alanında çok önemli gelişmeler olmuştur. Türkiye sosyal devlet anlayışını benimsemiş, ilk başlarda işçiler için çıkarılan kanunlar toplumun tümünü kapsar hale gelmiştir. Yaşlılar, engelliler ve hükümlülere yönelik iş kanunları yürürlüğe sokulmaya başlanmıştır. Türkiye'de gittikçe sanayi sektörü gelişmiş ve bu sektörde çalışan kişi sayısı artmıştır. Sektörün gelişmesi ile birlikte kentlerde ve fabrikalarda kimi sorunlar meydana gelmiştir. Devlet sorunları

ortadan kaldırmak için yeni kanunlar çıkarmıştır. Türkiye yeni iş kanunlarını çıkarırken uluslararası örgütlerden de faydalanmaya başlamıştır.

1.3.4.2.3. 1980 Sonrası Dönem

12 Eylül 1980 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) yönetime el koymuş hem siyasi partileri hem de sendikaların faaliyetlerine son vermiştir. Sendikaların faaliyetlerine son verildikten sonra Yüksek Hakem Uygulamasına geçiş yapılmıştır. Sözleşmesi biten toplu iş sözleşmelerine yenileme hakkı Yüksek Hakem Kurulu'na verilmiştir (Atılgan, 2012: 353-354). 1983 yılında 2821 sayılı kanunla Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu tekrardan çıkarılmıştır. Ancak sendikalara grev hakkı, toplu iş sözleşme hakkı ellerinden alınmıştır. Birçok toplu iş sözleşmesi yüksek hakem kurulu ile yenilenmiş ve sendikalar ağır denetimlere tabi tutulmuştur. ILO ile onaylanmış birçok anlaşmadan fiilen uzaklaşılmıştır. Türkiye ile örgüt arasında bu dönemde ilişkiler giderek zayıflamaya başlamıştır (Altan vd., 2005: 48).

12 Eylül 1980 darbesi sonrası serbest piyasa ekonomisi benimsenmiş, yerli üretim korumasından vazgeçilerek, serbest piyasanın benimsenmesi ile birlikte yabancı sermayenin Türkiye'ye girişi kolaylaymış, ithal ikameci sanayi politikası terkedilerek yerine neo-liberal dışa açık büyüme politikası benimsenmiş, devlet kamu alanında elini çekerek küçülmeye gitmiştir (Özgüden, 2012: 394). Devletin kamu alanlarından eline çekmesi ile birlikte sosyal devlet anlayışından uzaklaşılmıştır (Koray, 2008: 145-177). Enflasyon oranları 24 Ocak 1980 ekonomik kararları sonrasında oldukça yükselmiştir. Sanayi alanında işveren ile işçi arasında toplu pazarlıkların askıya alınması işçi ücretlerinde azalmalar meydana getirmiştir. Fakat, gelir dağılımında eskiye göre eşitsizlikler artmıştır.

Türkiye'de 1980 sonrası demografik nedenlerin de etkisiyle geleneksel aile yapısının bozulmaya başlaması, akraba ilişkilerinin de bozulması ile birlikte ailelerin çocuklara ve yaşlılara bakmakta zorluk çekmesine sebep olmuştur. Ayrıca kültürel yapının da özellikle kentsel alanlarda bozulmaya başlaması devleti bu alanda kimi önlemler almaya itmiştir. Bu nedenlerle devlet, 1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunu kurmuştur. Zaman içerisinde dağınık durumda olan sosyal hizmet ve yardım uygulamaları tek çatı altında toplanmaya başlamış, yaşlı ve engellilere de

kapsar hale gelmiştir. 1986 tarihinde 3294 sayılı kanunla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kurumu kurulmuştur. Bu kurumunun tüm yürütme faaliyetleri, Başbakanlığa bağlı müdürlükler tarafından yürütülmüştür (http\\www.sosyalyardımlar.aile.gov.tr, 2018). Kurum muhtaç durumda olan tüm insanlara ayrım gözetmeksizin yardım etmiştir.

1992 yılında 3816 kanun ile birlikte Yeşil Kart uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulama ile birlikte muhtaç, ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin tedavi ihtiyaçları, ilaç ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmıştır. Yeşil kart uygulaması genel anlamda gelişmiş ülkeler seviyesinde olmasa da Türkiye için çağdaş anlamda önemli bir uygulama sayılabilir. Yeşil kart uygulaması 2012 yılı itibari ile yerini Genel Sağlık Sigortasına (GSS) bırakmıştır.

2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında faizler oldukça yükselmiştir. Önceki yıllarda izlenen sıkı para politikasından uzaklaşılarak, yerine dalgalı kur sistemi benimsenmiştir. Kriz neticesi binlerce iş yeri ve fabrika kapanmış, birçok insan işsiz kalmıştır. Ülkede ekonomik anlamdaki sorunlar muhakkak sosyal alana da yansımıştır. Bu yıllarda Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı benimsenmiş, programa geçilmesi ile birlikte ülkedeki sorunlar daha da artış göstermiştir. Tüm bunlar yaşanılırken ekonomik durumu iyi olmayan ailelere ve kamu kurumlarının kapasitelerini güçlendirebilmek için Dünya Bankasından 500 milyon dolar kredi alınmıştır. Bu gelen para ile birlikte hükümet Sosyal Risk Azaltma Projesini başlatmıştır (Zabcı, 2003: 216). Bu projeyle ekonomik durumu iyi olmayan aileler desteklenmiş, çocuklarına okutamayan ailelere her ay yardım yapılmış, çocuk ve bebek ölümlerini azaltmak için temel sağlık ve beslenme hizmetleri verilmiştir (Bakan ve Özdemir, 2012: 35).

2004 tarihinden itibaren Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) ilkokul ortaokul ve liselere ücretsiz kitap dağıtması bu dönemde sosyal politika acısından önemli gelişmelerden biri sayılabilir. Bu dönemde önemli bir gelişme de 2006 tarihinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun çıkarılmasıdır. Bu kanunla 18 yaşından küçük olan çocuklara anne ve babanın sigortasına bakılmaksızın her türlü sağlık işlemleri konusundan yardımda bulunulmuştur (http://www.ogm.gov.tr, 2018).

Zorunlu eğitim süresinin 2012 yılında 12 yıla çıkarılması, yükseköğrenim kurumlarında okul harç parasının kalkması, engelli ve yaşlı kimselere destek olmak amacıyla bakım parasının ödenmesi, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'nın kurulması ve benzeri gelişmeler, sosyal politikalar açısından oldukça önemli görülmektedir. Nitekim bu yıllardan sonra sosyal politikalar toplumun tümünü kapsar hale getirilmeye çalışılmıştır. Uygulanan politikalar işçi haklarından çok yoksullara, yaşlılara, engellilere ve çocuklara yönelik yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI

Dezavantaj kelime olarak kendi kendine yetmeyen, bir takım araçlara ulaşma imkânı olmayan, sınırlı durumları anlatmak için kullanılmaktadır. Dezavantajlı gruplar, içerindeki yaşadıkları toplumun, sosyal, kültürel ve ekonomik imkânlarından istedikleri gibi faydalanamayan gruplardır (Mayer, 2003: 2). Dezavantajlı bireyler toplumun çoğunun rahat bir şekilde ulaşabildiği eğitim, sağlık, istihdam, sermaye, öz saygı ve destek sistemleri gibi araçlara ulaşamayan kişilerdir.

Günümüzde dezavantajlı grupların tanımına yönelik tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Dezavantajlı gruplara yönelik tanımlarda kimileri bu gruplara engellileri, çocukları, kadınları ve yaşlı insanları alırken; bazı tanımlarda bu gruba eğitim seviyesi düşük insanlar da dahil edilmektedir. Dezavantajlı gruplara yönelik geniş bir tanımlama yapacak olursak; ekonomik durumu iyi olmayan, etnik ve dinsel statüleri bulunduğu toplumdan farklı olan, kendi kendine yetemeyen, yaşadığı toplumda sosyal ve ekonomik imkânları daha düşük olan gruplara dezavantajlı grup denebilmektedir. Bu çerçevede bakacak olursak bu gruba giren kitleler işsizler, yoksullar, engelliler, çocuklar, eğitimsiz kalmış bireyler, bağımlılar ve ayrımcılığa uğrayan insanlardır. Dezavantajlı grupların temel aldığı faktörler yaş, cinsiyet, bedensel durum ve etnik kökendir. Bedensel olarak yetersiz olan kişilerin toplumda rekabet etme şansı daha düşüktür. Aynı şekilde çocuk ve yaşlı sayılacak insanların da toplumda rekabet etme şansı zordur. Bununla birlikte kimi bireylerin etnik köken farklılığı, yaşadığı toplumdan farklı ise yaşadıkları topluma bağlı olarak dezavantajlı duruma düşebilirler (Elmas, 2018: 946-948). Günümüzde ataerkil toplumlarda kadınların erkeklere göre iş bulma imkânı daha düşüktür.

Türkiye'de sosyal devlet anlayışının temelleri 1961 Anayasası'yla atılmış, ancak bu yıllardan sonra kimi değişimler ve dönüşümler meydana gelmiştir. 1980 anayasasıyla toplumsal ve siyasal alanda değişikliğe gidilmiştir. Bu süreçte neo-liberal politikalar benimsenmiş, kamusal alanda küçülmeye gidilmiştir. Sosyal politikaların uygulanmasında sivil toplum örgütleri ve özel sektör önemli roller üstlenmiştir. Merkezi düzeyde bu dönemde önemli bir gelişme Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Dezavantajlı Gruplar Daire Başkanlığı'nın kurulmasıyla olmuştur. Kurum üçe ayrılmıştır. Bu kurumun hizmet vermiş olduğu kitleler çocuklar, engelliler ve kadınlardır (Marka, 2010: 28). Kamusal alanda sağlık, eğitim ve kültür alanlarında,

ayrıca işsizlere ve ihtiyaç sahiplerine sosyal politikalar geliştirilmiştir. Bu politikaların uygulanması ise kamu kurumlarına ve yerel yönetimlere verilmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise yerel yönetimlerin ve belediyelerin görev ve yetkileri genişlemiştir. Sosyal politikaların halka yansıtılmasında özellikle yerel yönetimlerin etkili olduğu söylenebilmektedir. Nitekim yerel yönetimler hizmet sunumunda halka en yakın birimlerdir.

Türkiye toplumsal olarak karmaşık bir yapıya sahiptir. Türkiye'de göçler ile birlikte kırsal nüfusla kentsel nüfus birbirine karışmış ve kültürel farklılıklar meydana gelmiştir. Kültürel farklılıklar ekonomik ve coğrafik gerekçelerle dikkate alındığında; bu durum Türkiye'de dezavantajlı grupları meydana getirmiştir. Türkiye'de dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikalar 1990'lı yıllardan sonra AB'ye uyum sürecinden sonra başlamıştır (Berkün, 2017: 584-585). 2000'li yıllarda ise kanunlarla güvence altına alınmıştır. Bu kanunlarla hizmet sunumunda yaşlı, muhtaç ve özürlüler, engelliler ve çocuklara yönelik koruma politikaları benimsenmiştir (Uslu, 2011: 47-50).

2.1. MERKEZİ VE YEREL DÜZEYDE DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI

Türkiye'de sosyal politika uygulayıcı temel kurumlar belediyeler, il özel idareleri ve merkezi yönetimlerdir. Merkezi düzeyde uygulanan sosyal politikalar vakıflar, bakanlıklar ve sosyal güvenlik kuruluşları aracılığıyla yapılmaktadır. Ancak siyasi kaygılar, ülkenin bölgesel farklılıkları, sosyal yardıma muhtaç kitlenin tam anlamıyla tespitinin zorluğu vb. nedenlerden dolayı son dönemlerde merkeze bağlı kurum ve kuruluşlarca sosyal politikaların etkin olarak uygulanabilirliği tartışılmaktadır. Bu açıdan devletin yereldeki temsilcisi olarak sayılan yerel yönetimlerin sosyal politikalar üzerindeki önemine dikkat çekilmektedir. Nitekim 2000'li yıllardan sonra yürürlüğe konulan 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunuyla sosyal politika alanında belediyelere ve İl Özel İdarelerine geniş yetkiler verilmiştir. Bu kanunlarla benimsenen kimsesizlere, sokakta yaşayan çocuklara, öksüzlere yönelik çocuk kreşleri ve çocuk yuvaları yapmak, yaşlılara huzur evleri, sağlık ocakları yapmak, gezici sağlık otobüsleri açmak, fakir ve muhtaç insanlara yönelik aş evleri açmak, barınma evleri açmak, engellilere yönelik eğitim ve sosyal, kültürel alanlar oluşturmak, işsizleri yönelik meslek edinme kursları

açmak ve istihdam sağlamak, ekonomik durumu iyi olmayan ailelere yönelik ekonomik yönden desteklemek, okuyan çocuklarının kitap ve kırtasiye ihtiyaçlarını karşılamak gibi hizmetler sosyal politika kapsamında verilen hizmetlerin bazılarıdır (Öz ve Yıldırımalp, 2009: 458).

2.1.1. Merkezi Düzeyde Sosyal Politika Uygulamalarında Görev Alan Kurumlar ve Faaliyetleri

Sosyal politikanın uygulamasında en temel görev alan kurumların başında devlet gelmektedir. Devlet kamu gücüne sahip en etkili kurumdur. Devletin toplumda iç ve dış barışı sağlamak, gelir dağılımında eşitliği sağlamak, sosyal adaletsizliğin önüne geçmek gibi temel görevleri vardır. Ayrıca toplumda ihtiyaç sahiplerine ve dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikalar geliştirmektedir. Devletlerin sosyal politika anlamında gelişim göstermesi sanayi devriminden sonra meydana gelmiştir. Sosyal politika anlamında devletler altın çağını II. Dünya Savaşından sonra yaşamış, ancak dönemsel olarak meydana gelen ekonomik krizler sosyal politikanın gelişmesini engellemiştir. 1980'li yıllardan sonra ülkelerin liberal politikalar benimsemesi de sosyal politika üzerinde olumsuz etki oluşturmuştur (Beyazıt ve Güneş, 2016: 85-87).

Türkiye'de merkezi yönetime bağlı sosyal politikalar daha çok Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu hizmetlerin tek amacı toplumun tüm kesimine eşit hizmet imkânlar sunabilmektir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın görevleri; ailelerin refahına yönelik sosyal politikaları benimsemek, çocukların gelişimine yönelik sosyal politikaları benimsemek, sosyal hizmetlerde bulunan kurumlar arasında iletişimi sağlamak, kadınların toplumsal hayata daha hızlı bir şekilde atılabilmesi için politikalar üretmek muhtaç ailelere destek vermek ve engellilerin toplumsal hayata daha hızlı bir şekilde atılabilmesini sağlamaktır (https://www.aile.gov.tr/mevzuat, 2018).

2.1.1.1. Bakanlıklar

Türkiye'de sosyal politikalar alanındaki gelişmeler 1930'lü yıllardan sonra uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemlerde sosyal politikalar bakanlıklar eliyle yapılmıştır. 1930 yılında çıkan ekonomik buhran nedeniyle halk yoksulluk ve yokluk çekmeye başlamış, devlet yokluk içindeki halka yardım etmek amacıyla sosyal

düzenlemeler uygulamaya koymuştur. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında devlet özellikle sağlık ve hastalık ile ilgili alanlarda sosyal düzenlemeler yapmıştır (Özbek, 2006: 92-100). Türkiye II. dünya savaşı yıllarında seferlik ilan edilmiş, savaş nedeniyle fiyatlar artmış ve halk ekonomik olarak muhtaç duruma düşmüştür. Türkiye'de bu yıllarda halk, ekmeği karne ile almış, odun, kömür ve diğer yiyecek maddelerini bulmakta sorunlar yaşamıştır. Devlet bu yıllarda sosyal politika olarak halka odun, kömür, bulgur, pirinç vb. gibi yardımlar yapmıştır. Ekonomik olarak sıkıntı çeken kent merkezlerinde salgın hastalıklara yönelik ilaçlamalar yapılmış ve ailelerin barınmasına yönelik sosyal yardımlarda bulunmuştur (Özbek, 2006: 150-153).

Türkiye'de merkezi yönetimler başkent ve taşra teşkilatı olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Bu kurumların dışında merkezi yönetime yardımcı olan kurumlar da bulunmaktadır. Türkiye'de merkezi kurumlar Cumhurbaşkanı, Bakanlıklar ve merkeze bağlı yardımcı kuruluşlardan oluşmaktadır (Sobacı vd., 2018: 2-6).

Türkiye'de bazı sosyal yardımlar kamu kurumları aracılığı yapılırken bazen de sivil toplum kuruluşları tarafından yapılabilmektedir. Türkiye'de sosyal politika uygulayıcısı olarak benimsenen kurumlar;

- Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü,
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı.

Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, geçmişten günümüze kadar olan tüm vakıfların sevk ve idaresini bu kurum yapmaktadır. Bu vakfın temel görevi sosyal yardımlar ve kültürel faaliyetlerde bulunmaktır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sosyal yardım hizmetlerini tek bir çatı altında toplamak amacıyla kurulmuştur. Bu kurum "SHÇEK ve SYDGM kurumlarını Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü adı altında birleştirmiştir". Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü çocuklara ve engellilere yönelik hizmetlerin etkin bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla kurulmuştur. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, derneklere ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, dernekler arasında bağlantı sağlamak, hizmetleri görmek üzere illerde valilikler, ilçelerde de kaymakamlıklar bünyesinde derneklerle ilgili bir birim oluşturulması hükümlerini kapsamaktadır. Türkiye'de 2012 yılına kadar kurulan dernek sayısı 234.240 iken bu

derneklerin 142.380'i ise feshedilmiştir (Kılıç ve Çetinkaya, 2012: 98-99). Türkiye'de bu kuruma bağlı 2012 yılı itibariyle dernek sayısı 91.860'tır. Bu derneklerin 460 tanesi kamu yararına yönelik aktif olarak çalışırken, yardımları izin almadan toplayan dernek sayısı ise 18'dir.

2.1.1.2. Kamu İktisadi Teşebbüsleri

Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) kavramı, ülkeden ülkeye tanımında farklılıklar göstermektedir. Genel olarak bir tanımlama yapılacak olunursa; kamusal kaynak kullanarak ekonomik faaliyet gösteren devlet kuruluşları olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de bu kuruluşlar ilk olarak 1938 yılında 3460 sayılı kanunla kurulmuşlardır. KİT'ler ilk defa 1961 anayasasında resmi olarak kullanılmıştır (Akşehir, 2013: 11). 1964 yılında 460 sayılı kanunla KİT'ler tekrar düzenlenmiş olup bir tanımlama da yapılmıştır. Bu tanıma göre Kamu İktisadi Teşebbüsleri, sermayesinin tamamı veya bir kısmı devlete ait olan kamu kuruluşları veya ortaklıklar olarak nitelendirilmektedir. Bu kurum 1994 yılında 4046 sayılı kanunla kamu iktisadi kuruluşları olarak değiştirilmiştir. Bu kurumların temel hedefleri, özel sektörün giremediği alanlarda başarı göstermek, kamu yararına çalışmak, tekelleri devlet eliyle işlemek ve özel sektöre destek olmaktır (http://www.baskent.edu.tr/, 2018). Bu kurumların denetlenmesi ise TBMM tarafından yapılmaktadır.

Başlıca KİT'ler; Telekominasyon, TÜPRAŞ, Eti Gümüş A.Ş, ÇAYKUR, Şeker Fabrikaları, Temsan, Türk Otomotiv End A.Ş(TOE), ve POAŞ gibi vb. kurumlardır. Günümüzde KİT'lere bağlı 460 tane dernek faaliyet göstermektedir. Bu dernekler kamunun yararına yönelik faaliyetler göstermekte ve başlıca hedefleri ekonomik durumu iyi olmayan ailelere, çocuklara, engellilere, yaşlılara ve hastalara yönelik sosyal yardım hizmetleri vermektir (http://euygulama.dpb.gov.tr/, 2018). Bu derneklerin iktisadi kaynakları bu kurumlar tarafından karşılanmaktadır. 24 Ocak 1980 ekonomi kararları ile başlayan ve günümüzde de devam eden süreçte devlet, kamuda küçülmeye giderek, özelleştirmelere yönelik yoğun çalışmalar yapmıştır. Bu açıdan KİT'lerin ekonomi üzerindeki etkisi de sınırlı hale getirilmiştir.

2.1.1.3. Sosyal Güvenlik Kuruluşları

Sosyal güvenlik kuruluşları, sanayi devriminden sonra gelişen ve önemi artan kuruluşlardandır. Sanayi devrimi ile birlikte insanlar kırsal alanlardan tarımsal alanlara göç etmişler, insan yaşamına uygun olmayan mekânlarda yaşamaya başlamıştır. Sanayi devrimi ile birlikte makineleşme artmış, makineleşmeye bağlı olarak kentlerin havası bozulmuş ve iş kazalarında artışlar meydana gelmiştir. Sanayi devriminde iş kazalarının artması, yaşam koşullarının elverişsiz olması, insanların yeteri kadar beslenememesi ve iş güvenlik tedbirlerinin alınmaması insanları sağlık yönünden de olumsuz etkilemiştir. Tüm bu olumsuz durumlar nedeniyle devletler, sağlık güvenlik kuruluşlarını oluşturma yönünde kararlar vermişlerdir.

Türkiye'de merkezi düzeyde sosyal politika uygulayan kurumlardan bir diğeri de Sosyal Güvenlik Kurumu'dur. Sosyal güvenlik genelde bir ülkede yaşayan toplumun sağlık ve hastalık, iş görmemezlik, yaşlılık, sakatlık gibi ekonomik kaynaklı hastalıklara karşı güvence altına alınmasıdır. Modern anlamda sosyal güvenlik kuruluşlarının amacı sağlık yönünden toplumu desteklemektir (Güvercin, 2004: 89-90). Yoksun bireylerin işsizlik, hastalık gibi durumlarda zaten az olan gelirleri gittikçe azalmakta, temel ihtiyaçlarından mahrum hale gelmektedir. Bundan dolayı devlet, bireyin ekonomik olarak sıkıntısını gidermek ve sağlık masraflarını karşılamak, bireyi güvence altına almak amacıyla sosyal güvenlik kuruluşlarını oluşturmuştur.

Türkiye'de ilk sosyal sigortalar kanunu 1936 yılında yürürlüğe konulan 3008 sayılı İş Kanunu'dur. Ancak ilk kapsamlı düzenleme, 1945 yılında İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu'yla yapılmıştır. Bu tarihten sonra sosyal güvenlik kanunu sürekli gelişme göstermiş, 1945 yılında Emekli Sandığı kurulmuştur. Yine 1957 yılında İhtiyarlık ve Ölüm Sigortası Kanunu yürürlüğe konulmuştur. 1961 yılında sosyal güvenlik ve sosyal sağlık birer hak olarak toplumun tümüne verilmiştir. Bu hak ile birlikte ilerleyen süreçte sağlık dezavantajlı grupların tamamına ücretsiz olarak verilmeye başlanmıştır. 1961 anayasasından sonra 1964'de Sosyal Sigortalar Kanunu ve 1971 yılında esnaf ve bağımsız çalışanlara yönelik BAĞ-KUR kurulmuştur. 1976 yılına gelindiğinde ise "65 yaş aylığı" uygulaması uygulanmıştır. 1986 yılında Sosyal Yardımlaşma Vakfı ve Yeşil Kart uygulaması başlatılmıştır. 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı kanun maddesi ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık

Sigortası Kanunu çıkarılmıştır. SSK, BAĞKUR ve Emekli Sandığı 2006 yılında çıkarılan kanunla Sosyal Güvenlik Kurumu adı altında tek çatı altında toplanmıştır (Fırat, 2016: 320-325).

Sosyal güvenlik kuruluşları denetimlerinin amacı iş yerlerinde sigortasız çalıştırılmanın önüne geçmek, işçilerin prim ve gün sayısı konusunda eksikliklerini gidermek, kayıt dışı istihdamı azaltmak, vergi kaçaklıklarının önüne geçmek ve haksız yere güvenlik sisteminden yararlananları tespit etmektir. Denetimler merkezi birimlerde SGK müfettişleri tarafından yapılmaktadır (Çavuş, 2017: 530). Ancak sosyal güvenlik sisteminin finansman açığı sürekli olarak artmıştır. Bu oran GSMH'ya göre 1991'li yıllarda % 0,3'iken, 1998 yılında %2,3 ve 2010 yılı itibariyle de bu oran %5,3 ulaşmıştır (Alper, 2012: 14).

Ülke yönetiminin tek bir merkezde toplanması yapılan hizmetlerin merkezden idaresini kolaylaştırabilir. Ancak ülke içerisindeki bölgesel ve kültürel farklılıklar tek tip hizmet anlayışını zora sokmaktadır. Bu nedenle sunulacak sosyal hizmetlerin sadece merkezi idarelerce değil, yerel idarelerle birlikte koordineli şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Gelişmiş ülkeler sosyal politikaları uygularken tek merkezden değil de yerel yönetimler aracılığı ile sunmaktadırlar (Genç ve Barış, 2015: 95-99). Nitekim sosyal politikaların sadece merkezi yönetimden veya yerel yönetimler tarafından uygulanması, toplumun tüm kesimine eşit bir şekilde ulaşmasına engel olacaktır. Bu nedenle her iki idare de birbirini tamamlayıcı niteliktedir.

2.1.2. Yerel Düzeyde Sosyal Politika Uygulamalarında Görev Alan Kuruluşlar ve Faaliyetleri

Yerel düzeydeki birimler, belli bir coğrafik alanda yaşayan insanların ortak temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar alma yönetim birimleri orada yaşayan halk tarafından seçilen birimlerdir. Yerel düzeydeki birimlerde yerinden yönetim modeli uygulanmakta ve kamu tüzel kişiliğine sahip birimlerdir. Yerel düzeydeki birimlerin kuruluş ilkeleri, görev ve karar alma birimleri, gelir kaynakları yasama organları tarafından yasal düzenlemelerle belirlenir. Yerel yönetimler ülke yönetimi sisteminin bütünlüğünü sağlayan kuruluşlardır (Toprak, 2010: 13-14).

Yerel düzeydeki birimler 1982 anayasasının 127. Maddesine göre, il, köy ve belediyelerde yaşayan halkın ortak ve mahalli ihtiyaçlarını karşılamak üzere, karar alma organları halk tarafından seçilen ve kuruluş esasları kanunlarla belirtilmiş olan tüzel kişiliğe sahip birimlerdir. Türkiye'de üç ayrı yerel yönetim birimleri vardır. Bunlar kent merkezlerinde belediyeler, kırsal yönetim merkezlerinde köyler ve il sınırları içerisinde kalmış olan merkezlerde ise il özel idare birimleri vardır. Bunun dışında 1984 yılında büyükşehir niteliğinde olan yerleşim birimleri içinde bir belediye modeli oluşturulmuştur (Yayman ve Özer, 2006: 108-129).

Yerel düzeydeki birimlerin sosyal politikalar üstündeki etkisi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu ise her ülkenin ekonomik refah düzeyi ve kültürel özelliklerinin farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Yerel yönetim birimleri ekonomik sorunların yaşanmasına neden olacak kötü uygulamaların önüne geçme konusunda merkezi yönetimlere destek olmak zorundadır (Tiyek, 2012: 64-65). Yerel yönetimler halka en yakın birimler olarak bilinmektedir. Bu nedenle yerel birimler halkla doğrudan muhatap olmakta ve sosyal politika harcamalarını daha doğru bir şekilde yapmaktadır. Yerel yönetimler sosyal politikanın uygulanmasında, merkezi yönetimlere göre daha etkin olmakta ve eşit bir şekilde gelir dağılımı sağlamaktadır.

Türkiye'de yerel yönetim birimleri sosyal politika uygulamalarında önemli bir yere sahiptir. Hizmet sunumunu yerel yönetim birimleri, merkezi yönetimlere göre daha etkin bir şekilde yerine getirmektedir. Yerel yönetimlerin başlıca sosyal fonksiyonları aşağıdaki gibidir (Aydın, 2008: 152-157):

- Yoksul ekonomik durumu iyi olmayan insanlara yönelik nakdi yardımlar, yiyecek, giyecek ve yakacak yardımları,
- Engelli ve yaşlı insanlara yönelik sosyal hizmetler,
- İhtiyaç sahibi çocuklara yönelik korunma hizmetleri,
- Kadınlara ve ekonomik sıkıntı çeken ailelere yönelik sosyal hizmetler,
- Yaşlılara yönelik huzur evleri ve genel sosyal hizmetler,
- Gençlere yönelik gençlik merkezlerin kurulması,
- Temel sosyal politika alanındaki hizmetler,
- Toplumun tümüne yönelik hastane, ambülans, evde bakım hizmetleri, gezici hastaneler, sağlık tarama hizmetleri,

- İnsanların eğitime yönelik anaokulu, kreş, meslek edinme kurslarının açılması,
- Ekonomik durumu iyi olmayan insanlara yönelik konutların ve barınma alanlarının yapılması.

Dünyada yerel yönetim birimleri gittikçe etkinliğini arttırmaktadır. Liberal politikaların benimsenmesi, devletin kamusal alanda küçülmeye gitmesi, özelleştirmelerin olması yerel yönetim birimlerinin etkinliğini daha da arttırmıştır. Yerel yönetimler kamusal alanda sosyal politikaların uygulamasında merkezi yönetimlere göre daha çok rol üstlenmişlerdir. Yerel yönetimlerin ilerleyen süreçlerde de giderek etkinliğinin artacağı düşünülmektedir.

2.1.2.1. Belediyeler

Belediye, beldede yaşayan insanların ortak ve mahalli gereksinimlerinin karşılamak üzere kurulmuş, karar verme birimleri ve yönetme organlarının halk tarafından seçilen, mali ve idari bakımdan özerkliğe sahip, kamu tüzel birimleridir (Beyazıt ve Güneş, 2016: 83-84). Belediyeler, yerel yönetim birimleri arasında halka en yakın tüzel birimlerdir. Yerel yönetimler sosyal politika anlamında sosyal belediyecilik kapsamına girmekte ve sosyal belediyeler devletin yereldeki temsilcisi sayılmaktadır. Yerel yönetimlerin yapı taşı olarak kabul edilen belediyeler hizmet sunumu bakımından oldukça önemli işlevlere sahiptir.

Türkiye'de belediyelerin kurulması 1924 yılında Ankara Şehremaneti'nin kurulması için çıkarılan kanunla olmuştur. Bu tarihten sonra ilk olarak belediyeler, 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu'yla kurulmuştur. 1984 yılına gelindiğinde ise bazı iller için Büyükşehir Belediyelerinin kurulması maksadıyla 3030 sayılı kanun çıkarılmıştır. 1580 sayılı kanun yaklaşık 75 yıl yürürlükte kaldıktan sonra 2005 yılında yerini 5393 sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır. Yine 2005 yılında Büyükşehirler Belediyelerini düzenleyen 5216 sayılı yeni kanun yürürlüğe girmiştir. 5393 ve 5216 sayılı yasalar Türkiye'de modern anlamda ilk sosyal politikaların uygulandığı belediye yasalarıdır. Buna takiben 2012 yılında 6360 sayılı kanun çıkartılarak, Türkiye'de belediye yönetimleri bugünkü yapısına getirilmiştir.

Yerel yönetim birimi olarak belediyelerin sosyal politika uygulamalarındaki önemini de açıklayacak bir takım temel özellikleri bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Belediyeler siyasal yönetim birimidir. Belediyelerde başa gelen kişilerin seçimle başa gelmesi siyasal nitelik kazandırmıştır. Belediyede yönetimi oluşturan başkan ve meclis halk tarafından seçilmektedir.
- Belediyelerin kendilerine özgü iktisadi gelir kaynakları ve bütçesi vardır.
- Belediyeler tüzel kişiliği, yönetsel bağımsızlığı ve karar alma ve karar vermede daha özgün birimlerdir.
- Belediyeler yerel özelliğe sahip ve ortak mahalli ihtiyaçların karşılanması için hizmetler sunan birimlerdir.
- Belediyeler kar amacı gütmeyen, kamu yararı düşünen birimlerdir. Belediyelerin başlıca gelir kaynakları harçlar, vergiler, resim ve diğer kaynaklardır.
- Belediyelerin yetkileri, imtiyazları yürürlükte yasalarla ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir (Çarkçı, 2008: 116-117) .

Nitekim belediyelerin yukarıdaki özellikleri sosyal politikalar sunarken, belediyelere kimi avantajlar ve dezavantajlar da kazandırmaktadır. Bu hususta belediyelerde adam kayırmacılığın olması, belediyelerce sosyal yardımda bulunulacak kitlenin tam olarak standartlarının tespit edilememesi, sosyal yardım hizmetlerinin dönemsel olarak yapılması ve süresinin belli olmaması, sosyal yardımların kitleyi topluma kazandırmaktan ziyade geçici yoksulluğu azaltma yönünde yapılması, sosyal yardım yapılan kitlenin takip edilememesi, belediyelerdeki koordinasyon eksikliği, sosyal yardımda hizmet veren belediye birimlerin bu alanda uzman olmaması, sosyal yardımların hep aynı alanda olması ve yapılan sosyal yardımların insanları kolaya alıştırması bunun sonucunda insanların çalışmamayı tercih etmesi gibi nedenler belediyeleri sosyal yardımlar konusunda dezavantajlı duruma düşürmektedir (Aysan, 2007: 29).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyelerin sosyal hizmetler konusundaki önemi açıkça görülebilmektedir. Buna göre belediyeler; her türlü ulaşım, acil yardım, temizlik, katı atık, çevre sağlığı, kentsel alt yapı, imar, su ve kanalizasyon,

ağaçlandırma, kültür ve sanat, tarihi yerlerin korunması gibi hizmetleri yapar ve yaptırırlar. Bu hizmetler yapılırken engelli, yaşlı, çocuk, düşkün ve dar gelirlilere göre uygun yöntemler uygulanır. Ayrıca belediyeler; eğitimin desteklenmesi için okulların yapımı ve bakımını yapabilirler. Spor salonları yapılması, spor kulüplerinin desteklenmesi marifetiyle de gençleri destekleyerek onları teşvik ederler. Bununla birlikte yoksul, ihtiyaç sahibi bireylere hem kendileri hem de aracılık faaliyetleriyle sosyal yardımlar yaparlar. Günümüzde belediyelerin sosyal politika uygulamalarındaki en önemli etkinliği de sosyal yardımlardır.

Belediyeler halkı yakın birimler olduğu için sosyal yardımları en iyi sunan birimler arasındadır. Belediyelerin halk tarafından seçilmiş kişiler tarafından yönetilmesi, bürokrasi anlayışından uzak olmaları, hizmet sunarken halka yakın olmaları, denetimlerinin ve koordinasyonlarının kolay olması sosyal yardımları en iyi şekilde sunmasını sağlamaktadır (Güneş, 2010: 45). Belediyelerin sosyal yardım hizmetlerini sunarken insan ayrımcılığı yapmaması, yardımların geçici olduğunu belirtmesi ve insanları çalışmaya yöneltmesi, sosyal yardımları sürekli hale getirmesi ve gerçekten ihtiyacı olan kişilere vermesi sosyal politika uygulamalarındaki etkinliğini artıracağı düşünülmektedir.

2.1.2.2. İl Özel İdaresi

Yerel yönetim birimlerinden bir diğeri de İl Özel İdareleri'dir. Bir yere İl Özel İdare biriminin kurulabilmesi için il statüsüne kavuşması gerekmektedir. Bu bakımdan İl Özel İdareleri, merkezi yönetim birimleri ile aynı hizmeti yürütmektedirler. Bunların haricinde il yönetiminin başı olan vali aynı zamanda da İl Özel İdaresinin de başı sayılmaktadır. Bu açıdan bakılacak olursa her iki yönetim birimi birbiri ile karıştırılmaktadır. İl Özel İdaresi ile ilgili bir tanımlama yapacak olursak, halkın ortak ve yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar verme organları halk tarafından seçilen, mali ve idari özelliğe sahip tüzel birimdir (Uçar, 2011: 614-615).

İl Özel İdareleri'nin 147 yıllık bir geçmişi vardır. İl Özel İdareleri, 1864 yılında yürürlüğe giren Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi belgesinde ilk olarak yer almıştır. Bu belge ile vilayetlere Müslüman olan ve olmayan kişilerden oluşan bir halk meclisi kurulmuş ve bu meclise il hakkından bayındırlık, altyapı, ekonomi, tarım ve eğitim gibi konuların belirlenmesi görevi verilmiştir. 1870 yılında çıkarılan İdari Umumiye Vilayet

Nizamnamesi ile il genel meclisinin kanuni hakları arttırılmıştır. 1876 yılında çıkarılan Kanunu Esasî'de il yönetiminde yetki genişliği ilkesine yer verilmesi, meclisin haklarını genişletmiştir. 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı kanunla İdari Umumiye Vilayet Nizamnamesi değiştirilerek İl Özel İdaresi adını almıştır (Toprak, 1996: 19). 1913 yılında yapılan düzenleme ile de İl Özel İdareleri bir yerel yönetim birimi haline gelmiştir.

İl Özel İdareleri'nin bugünkü yapısı ise 2005 yılında yapılan düzenlemeye dayanmaktadır. Bu düzenlemeyle İl Özel İdare'lerine kırsal kesimlerin desteklenmesi, sosyal kalkınmanın sağlanabilmesi için önemli sosyal misyonlar da yüklenmiştir. İl Özel İdareleri'nin organları İl Genel Meclisi, İl Encümeni ve Vali'den oluşmaktadır. Valiler, merkezi hükümet yönetim birimleri tarafından atanmakta ve İl Özel İdaresi'nin yürütme kolunun başıdır. Ancak ilde oluşturulan İl Genel Meclisinin Valiyi denetleme gibi bir yetkisi yoktur. Valiler yapmış olduğu faaliyetlerden ve performanslardan sadece merkezi hükümete karşı sorumludur. Bu açıdan İl Özel İdareleri'nin iş ve işlemleri merkezi yönetimin denetimine tabidir. Ancak İl Özel İdareleri'nin yapmış olduğu işlemler vatandaşlar tarafından açık, şeffaf bir şekilde görülebilmektedir. 5302 sayılı kanunda şeffaflıkla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu kanunla İl Özel İdareleri yapmış olduğu faaliyetler konusunda halkın açık bir şekilde bilgilendirilmesi, karar verme süreçlerine katılımın sağlanması, kararlar alınırken halka ve sivil toplum örgütlerine fikirlerine başvurulması bu kanunun kapsamında yer almaktadır. Bunun haricinde de vatandaşlar istisnai konular haricinde dilekçe ve başvurma yöntemini kullanarak bu kurumdan bilgi alabilirler (Şengül, 2007: 1081-1087).

Türkiye'de il özel idarelerin başlıca gelir kaynakları gelir vergisinden alınan paylar, merkezi yönetim kuruluş birimlerinden alınan paylar, genel bütçe vergilerinin paylarının %1.12'si ve kendi gelir kaynaklarıdır. İl Özel İdarelerinin kendi gelir kaynakları resim, harç, katılma payları, faizler, cezalar, bağışlar, taşınır ve taşınmaz malların satışı kiralanması, genel ve özel vergilerden yapılacak ödemeler ve diğer vergilerdir (Ökten ve Demir, 2013).

İl Özel İdareleri'ne 5302 sayılı kanunla sosyal politikalar üretme konusunda önemli görevler de verilmiştir. Bu görevlerden bazıları; çocuklara yetiştirme yuvaları ve yetiştirme yurtları açmak, okullara arsa temininde bulunmak, ilin çevre düzenlemesini

yapmak ve toprağın korunmasını sağlamak, tarım, sanayi ve sağlık alanında yatırımlar yapmaktır. İl özel idareleri, belediye sınırları dışında kalan yerlerde arsaları imara açmak, yol yapmak, katı atık alanları oluşturmak, alt yapı hizmetleri oluşturmak, kanalizasyon yapmak, suyolları açmak, ormanları ağaçlandırmak, kültür, spor, turizm alanları oluşturmak, park ve bahçe alanlarını düzenlemek gibi sosyal kalkınmayı hızlandırma önemli görevleri üstlenmişlerdir.

2.1.2.3. Köyler

Köy, insanların toplu bir şekilde yaşadığı ortak ihtiyaçlarından ve alışkanlıkları sonucunda meydana gelmiş, en küçük yerleşim yerlerine verilen isimdir. Köyler en eski zamanlardan beri meydana gelmiş tüzel kişiliğe sahip en küçük yerel yönetim birimidir. Köy, Türkiye'ye has bir yönetim biçimi olup köylerde insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan yönetim birimine köy idaresi adı verilmektedir. Köyler geleneksel ve doğal yapıya sahip komin topluluklardır (Gül, 1968: 32-37).

Köylerin varlığı Türkiye'de çok eski yıllara dayansa da resmi olarak köyler, 1864 Vilayet Nizamnamesi ile kurulmuştur. Bu nizamnameye göre iller livalara, kazalar nahiyelere, nahiyelerde köylere ayrılmıştır. 1913'te İdareyi Umumiye Vilayet yasası kaldırıldıktan sonra köyler yasal dayanaktan yoksun kalmıştır. 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu, köy idarelerinin kurulmasına imkân sağlamış ve köy idarelerinin güçlenmesini sağlamıştır. Bu kanun ile köylerin gelişmesi için yasalarla yeni düzenlemeler de öngörülmüştür (Nadaroğlu, 1984: 348). Nitekim 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanunla da Büyükşehir Belediyelerinin bulunduğu illerde, belde belediyeleri ve köyler kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür (Ulusoy ve Akdemir, 2001: 189-196).

Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra köylerden kentlere hızlı bir göç artışı meydana gelmiştir. 1927 yılında köylerde, kırsal alanda yaşayan %75,8'ken şehirlerde yaşayan insan oranı ise %24,2'dir. Sanayi devrimi ile birlikte kentsel alanlara göç artışı meydana gelmiştir. 2012 yılı itibariyle nüfusun %77,3 kentlerde yaşarken, %22,7 ise kırsal alanlarda yaşamaktadır. Yeni yerel yönetim yasası ile birlikte köyler belediyelere dahil edilmiş bu oran %8,7'ye düşmüştür (Güler vd., 2014: 161-162).

442 sayılı Köy Kanunu'nda köyün görevi ayrıntılı bir şekilde belirtilmiş, bu görevler isteğe bağlı görevler ve zorunlu görevler olarak ikiye ayrılmıştır. İsteğe bağlı görevler köy içerisinde yaşayan insanları kendileri inisiyatif alarak yapmış oldukları görevlerdir. Bunlar; cenaze kaldırma işlemleri, Pazar yeri açma ve kapatma, fakir köylülere aralarında para toplayarak yardım etme, köy kütüphanesinin kurulması, hamam ve çamaşır serme yerleri açma gibi vb. görevlerdir. Zorunlu görevler ise yapılmaması durumunda cezai işlemler uygulanan görevlerdir. Bunlar; okul, su, yol, temizlik ve bayındırlık gibi işlemler zorunlu görevler arasındadır. Günümüzde ise köy yönetimi kendine verilen görevlerin çoğunu yerine getirmemekte, bugün köy hizmetlerin büyük çoğunluğu İl Özel İdareleri tarafından yapılmaktadır.

2.1.3. Sosyal Politika Açısından Belediyelerin Önemi

Günümüzde halka en yakın olan ve halk üzerinde en etkili yönetim birimi belediyelerdir. Belediyeler halkın ortak ihtiyaçlarının karşılanması ve kentsel hizmetlerin hayata geçirilmesinde her zaman etkin kurum olmuşlardır. Belediyelerin hizmet sununu ülkeden ülkeye, yönetim biçimlerinden dolayı farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde belediyeler, 1950'li yıllardan itibaren kentsel hizmetlerin yanı sıra sosyal politikalar da benimsemiştir. Ancak dünyada 1970'li yıllardan itibaren neo-liberal politikaların benimsenmesi ve devletin kamusal alanda çekilmeye başlamasıyla birlikte belediyelerin sosyal politikalar üzerindeki etkisi de azaltmıştır. 1970'li yıllardan sonra özelleştirme politikaların uygulanmaya başlaması, belediyelerin birtakım fonksiyonları özel kuruluşlara ve merkezi yönetimlere aktarılmıştır (Beyazıt ve Güneş, 2016: 82-83).

Türkiye'de 2000'li yıllara kadar sosyal politika uygulamaları gelişme göstermiştir, ancak modern anlamda bu alanda asıl gelişme 2000'li yıllardan sonra yapılan düzenlemelerle olmuştur. Özellikle 2004 yılından itibaren yerel yönetimler üzerinde yapılan köklü yasal değişiklikler, belediyelerin sosyal politikalar üzerindeki etkisini artırmış ve belediyelere yeni sorumluluklar vermiştir. Yapılan bu düzenlemelerle belediyeler; engelli, yaşlı, çocuk ve kadınlara yönelik sosyal yardımlarda bulunmuş ve çeşitli hizmetler vermişlerdir. Yasalarla belediyelere çocuklara ve yaşlılara yönelik koruma evlerin açılması, işsiz insanlar için meslek edinme kurslarının verilmesi, okulların eğitim eksikliklerin tamamlanması ve sporcu

yetişmesi için kulüplere destek verilmesi gibi görevler verilmiştir (Yıldırım, 2014: 490-497). Belediyeler sağlık, eğitim, konut ve ekonomik anlamda kapsamlı faaliyetler yürütmeye başlamıştır.

Günümüze gelinen süreçte belediyelerin sosyal politikalara yönelik uygulamaları gittikçe artmıştır. Belediyelerin sosyal politikaları uygulamaları üzerindeki ağırlığı sosyal belediyecilik kavramını da ortaya çıkarmıştır. Sosyal belediyecilik, sosyal devlet anlayışının mahalli idari birimleri tarafından yerine getirilmesidir. Sosyal devlet toplumdaki tüm bireylere ekonomik, kültürel ve sosyal hizmetler üretmektedir (Çöpoğlu, 2017: 230). Sosyal belediyecilik anlayışında da sadece yoksul kesime yönelik değil, toplumun tüm kesimine sosyal hizmetler verilmektedir.

Belediyeler sosyal politikalar alanında önemli görevler üstlenmiş, topluma en yakın yönetim birimleri olduğu içinde çabuk çözüme ulaşmışlardır. Ancak yerel yönetim ve merkezi yönetimler tarafından verilen bu hizmetler ülkenin her tarafına eşit bir şekilde verilememiştir. Belediyelerin sosyal politika anlamında vermiş olduğu hizmetlerde personelin alanında uzman olmayışı, ekonomik kaynakların yetersiz oluşu ve idari yapılanmanın yetersizliği sebebiyle eksiklikler de meydana gelmektedir.

2.1.4. Türkiye'de Belediyeciliğin Yasal ve Kurumsal Çerçevesi

Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti'ne devrettiği önemli bir yapı da belediyeler olmuştur. Osmanlı devletinde 18. yüzyılın ortalarına kadar bir belediye örgütlenme faaliyetleri bulunmamaktadır. 18. yüzyıla kadar Osmanlı devletinde belediye faaliyetleri vakıflar tarafından yapılmaktaydı. Bu dönemde vakıflar temizlik, yol, aydınlatma, mezarlık, alt yapı işleri, parkların ve bahçelerin düzenlenmesi, kanalizasyon ve halk sağlığına yönelik çalışmalar yapmaktaydı. Vakıflar yapmış oldukları bu işlemler için halktan vergi toplamıyordu. Ancak 19. yüzyıldan sonra sanayinin gelişmesi ile birlikte Osmanlı ekonomisinde çöküşler meydana gelmiş, vakıfların gelirleri azalmış, bu sayede görevlerini tam olarak yerine getirmemeye başlamışlardır (Koçak vd., 2017: 125-126).

19. yüzyıl sonrasında Osmanlı devleti eski gücünü kaybederek merkeziyetçi yapısı bozulmaya başlamış, tekrardan eski gücüne ulaşabilmek için batı tarzında yönetim sistemi uygulamaya başlamıştır. Bu dönemdeki Osmanlı bürokrat ve aydınları

batılı tarzında reformlar yapılırsa Osmanlı devletinin eski gücüne ulaşabileceğini düşünüyorlardı. Bununla birlikte Osmanlı'nın yönetim yapısının reformlarla Batı yönetim sistemine yaklaşmasını isteyen Batı devletleri de vardır. Nitekim bu devletler Osmanlı içindeki gayrimüslimlerin haklarının düzenlenmesi ve mallarını daha rahat satabilecekleri bir pazar bulma gayesine de sahiplerdir. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde dış baskılar ve devletin içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarılması düşüncesiyle sosyal alanda kimi reform ve düzenlemeler yapılmıştır.

Osmanlı'da çağdaş anlamda ilk belediye 1855 yılında İstanbul Şehremaneti'nin kurulmasıyla olmuştur. Bu yönetim biçimi Fransız komin temel alınarak yapılmıştır. İstanbul Şehremaneti'nin kurulmasının ardından İstanbul zenginlerinin yer aldığı Beyoğlu ve Galata'da Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur (Tortop, 1991: 1-2). 1869 yılında Dersaadet Belediye İdaresi Nizamnamesi ile de İstanbul'un tamamında belediye teşkilatlanmasına geçilmiştir. Bununla birlikte gizli oy açık sayım sistemine geçilmiştir. Bu nizamname ile İstanbul Şehremaneti'nin sınırlarında genişleme olmuş ve İstanbul yeniden teşkilatlanmıştır. İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi 1870 yılında ilan edilmiş, bununla birlikte vilayetler, kazalar, sancaklar oluşmuş ve belediye meclislerinin görev ve yetkileri belirlenmiştir. 1877 yılında çıkarılan Vilayet Belediye Kanunu'yla birlikte belediyeler merkezi yönetimden uzaklaşmış, tüzel kişiliğe kavuşmuştur. Osmanlı devletinde uygulanan bu belediye kanunları 1930 yılına kadar geçerli olmuştur (Çiçek, 2014: 58-59).

1898'de çıkarılan Vilayet Belediye Kanunu ile artık İstanbul dışında bütün kentlerde belediye ve bir kasaba kurulması benimsenmiştir. Belediyeler reis, belediye meclisi ve cemiyeti belediyeden oluşacaktır. Belediye meclisi halk tarafından seçilecek ve reis meclis üyeleri arasında atanacaktı. 1924 yılında gelindiğinde ise 417 sayılı kanunla Ankara Şehremaneti kurulmuştur. Aynı yılda çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu ile de köy, kasaba, şehir ayrımı yapılmıştır (Tortop, 1991: 6-7).

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı kanun, Cumhuriyet dönemindeki ilk belediye kanunudur. Bu kanun çıkarılan önceki kanunlara göre daha çok kentsel hizmetlere yer veren kanundur. Ancak belediyelerin yeteri kadar kaynakları ve bütçeleri olmadığı için görevlerini tam olarak yerine getirememişlerdir. Bu kanunla çeşitli değişikliklerle 75 yıl yürürlükte kalmıştır (Örenç, 2015: 17-18). 1950'li yıllardan itibaren Türkiye'nin

sanayisinde hızlı bir gelişmeye başlamış, kırsal alanlardan kentlere doğu yoğun göçler olmaya başlamıştır. Hızlı göçler ile birlikte kentlerde çevresel ve alt yapı sorunlarına neden olmuştur. Kentlerde bütçe gelirlerinin az olması sonucu sosyal ve kültürel faaliyetlere yeteri kadar önem verilememiştir. Bu dönemde belediyeler sosyal politika açısından geride kalmıştır.

Göçlerin 1960-1980 arası yoğun bir şekilde artması ile birlikte kentlerde yaşayan insan nüfusu artmıştır. Kentlerde konut sayısının yetersiz olması insanları alternatif konutlara yöneltmiştir. Bu dönemde gecekondulaşma hızlı bir şekilde artış göstermiştir. 1960 yılında gecekondu sayısı 240 bin gibi rakamlara ulaşmışken 1980 yılına gelindiğinde ise gecekondu sayısı 1 milyon 240'e ulaşmıştır (Keleş, 1993: 148). Kentlerde belediyelerin kıt kaynaklara sahip oluşu, yeteri kadar personelin olmayışı bu yapılaşmanın önüne geçilmesine neden olmuştur.

1984 yılında ise 3030 sayılı kanun kabul edilmiştir. Bu kanun ile birlikte İstanbul, Ankara ve İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak kabul edilmiş ve ilçe belediyeleri oluşturulmuştur. Büyükşehir belediyelerin kentsel sorunların önüne geçebilmek için içme ve kullanma suyu, enerji ihtiyaçları, ulaşım ve kanalizasyon sorunları için birtakım koordinasyon merkezleri oluşturulmuştur (Aydınlı, 2004: 171-175). 2004 yılında çıkmış olan 5216 sayılı kanun ile büyükşehir belediyelerine ve belediyelere birtakım sorumluluk ve görevler verilmiştir. Bu kanuna göre nüfusu 750.000 üstü olan illerde büyükşehir belediyesi kurulabilmektedir. Kanun yalnızca büyükşehir belediyelerini değil, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin de kurulması, görev ve yetkileri ile bunların gelirlerini ve söz konusu olan belediyeler arasındaki ilişkileri tekrar yapılandırmıştır (Tortop, 1991: 263).

2005 yılında 5393 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanun ile birlikte belediyelerin sorumluluk alanları genişlemiş, belediyelere sosyal hizmet sunma ve sosyal yardımda bulunma gibi yeni görevler verilmiştir. Kanunla sosyal politika anlamında belediyelere önemli sorumluluklar yüklenmiştir (Aydın, 2008: 115). Belediyelere kentsel altyapı hizmetleri, kültürel ve sanatsal faaliyetler yapma, turizm ve tanıtım yapma, ulaşım hizmetleri, çevre koruma, katı atık, geri dönüşüm, acil yardım hizmetleri, zabıta hizmetleri, nikâh törenleri, meslek edinme kursları, defin ve mezarlık işleri, spor tesisleri yapma, huzur evi açma vb. konularında görev ve sorumluluklar verilmiştir.

Ayrıca 5393 sayılı kanunla belediyelere okul öncesi eğitim kurumları ve sağlık kurumları açma hakkı da verilmiştir. Bu kurumların tadilatını, onarımı ve malzeme ihtiyacını belediyeler karşılayabilmektedir.

2.1.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik

Sosyal belediyecilik belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttıran, belediyelerin sosyal yaşam içinde daha etkin rol almasını sağlayan, sosyal devlet anlayışı gereği belediyelere yeni sosyal sorumluluklar yükleyen bir anlayıştır. Sosyal belediyecilik anlayışına göre belediyeler, toplumun tüm kesimlerini ve bireylerine eşit bir şekilde yaklaşılmasına yönelik politikalar benimseyen, toplumun dezavantajlı kesimine yönelik orta ve kısa vadeli sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına sağlamak için politikalar geliştirmektedir.

Sosyal belediyeciliği sosyal refah devleti ile ilişkilendirmek mümkündür. Türkiye'de sosyal devlet anlayışı 1961 Anayasası'yla benimsenmiştir. Bu anlayış çerçevesinde insanların sosyal hayatı, iktisadi hayatı ve çalışma hayatı insan onuruna yakışır bir şekilde düzenlenmiştir. Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, ülkelerin demografik yapısına göre gerçekleştirmek, bu amaçla mili tasarrufu arttırmak, yatırımları toplumun yararına yapmak ve yöneltmek sosyal devletin başlıca görevleri arasındadır (Ünlü, 2016: 70). Diğer bir deyişle sosyal refah devleti, toplumun tümüne demokratik, eşit bir kent yönetimi sağlayabilmek, toplumun kalkınmasına yönelik politikalar benimsemektedir (İpek ve Çıplak, 2016: 203). Ancak, merkezi yönetimlerin gelir dağılımını tüm bölgelere eşit bir şekilde yansıtamaması, kaynakları eşit şekilde paylaştıramaması vb. gibi sebeplerle merkezi yönetimlerin sosyal sorumlulukları azalmış ve yerel yönetimler bu anlamda önemini artırmıştır. Dolayısıyla sosyal devlet anlayışının nitelikleri, halka en yakın yönetim birimleri olan belediyelere verilmiştir (Toprak ve Şataf, 2017: 64-65).

Türkiye'de 1930 yıllarda belediyelere kanunlarla sosyal sorumluluklar verilmesine rağmen kaynakların kıt olması, kanunların tam olarak uygulanamamasına neden olmuştur (Pektaş, 2010: 12-13). 1950'li yıllardan sonra sanayi alanında kalkınmalar yaşanmış, kentlerdeki göç dalgası hızlı bir şekilde artmaya başlamış, dolayısıyla kent nüfuslarında ciddi artışlar meydana gelmiştir. Kent nüfuslarının artmasıyla, kentte yaşayanların sosyal ihtiyaçları da gündeme gelmeye başlamıştır. Bu

dönemde şehirlerin kaynaklarının kıt oluşu, şehirlerde altyapı, su, kanalizasyon, aydınlatma gibi temel sorunların olması belediyeleri sosyal politika uygulamalarında geride bırakmıştır.

1970'li yıllara gelindiğinde sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesindeki hizmetler artık kendini göstermeye başlamıştır. Bu dönemdeki sosyal hizmet politikaları önce kooperatifler, sendikalar, şirketler aracılığıyla yapılmış, ilerleyen yıllarda belediyeler de bu hizmet politikalarının üretilmesine önemli katkılarda bulunmuştur. 1990'lı yıllarda ise belediyelerin kaynaklarında artışlar meydana gelmiştir. Bu yıllarda kent nüfuslarındaki artışlar da dikkate alınarak belediyelerin halkın eğitim, sağlık, ekonomik ihtiyaçları üzerine birçok sosyal politikalar ürettiği görülmektedir. Belediyeler huzur evleri, özürlü merkezleri, çocuk ve kadın sığınma evleri açmış (Pektaş, 2010: 12), istihdamın artırılması için meslek edinme kursları vermiştir. Bu dönemde dezavantajlı grupların toplama kazandırılması; engellilerin meslek sahibi edilmesi, kadınların korunması, çocukların sosyal ortamlarının düzeltilmesi vb. konular sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde ele alınmaya başlanmıştır.

Türkiye'de 2000'li yıllardan sonra sosyal belediyecilik anlamında önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Belediyeler bu dönemde işsizlik sorununu çözebilmek için meslek edinme kursları açmış, sosyal ve kültürel alanda harcamalarını arttırmıştır. TÜİK verilerine göre belediyelerin yapmış olduğu sosyal hizmetlerden memnuniyet oranı %50'dir. 2013 yılı itibariyle belediyeler, 1,7 milyar TL sosyal koruma harcaması yapmıştır. Toplamda ise 59,9 milyar TL harcama yapmıştır. 2013 yılı itibariyle sağlık, eğitim ve güvenlik harcamalarının toplamının sosyal koruma harcamalarına oranı ise %2,8'dir. 2013 yılı itibariyle merkezi yönetimler, belediyelere 167,8 milyar TL harcama öngörmüştür.

Ülkemizde yerel yönetim birimlerinden belediyelerin sosyal politika anlamında başlıca fonksiyonları aşağıdaki gibidir (Tiyek, 2012: 64-65):

- Yoksul insanlara yönelik (nakit, giyecek, yiyecek, yakacak yardımları) sosyal yardımlar,
- Durumu iyi olmayan insanlar için sosyal yardımlar,
- Yaşlı ve engellilere yönelik sosyal hizmetler,

- Korunmaya muhtaç çocuklar için bakımevleri, korunma evleri açılması,
- Kadınlara ve ailelere yönelik sosyal hizmetler,
- Gençlere, yaşlılara ve engellilere yönelik genel yardımlar,
- İnsanlara sağlık taraması acil yardım hizmetleri, bakım hizmetleri gibi yardımlar,
- Eğitime yönelik kreş, anaokulu ve meslek edinme kurslarının açılması,
- Ekonomik geliri düşük olan ailelere konut yapımının sağlanmasıdır.

Türkiye'de belediyelerin sosyal politikalardaki rolü 2000'li yıllardan sonra artmıştır. Özellikle 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere geniş yetkiler verilmiş, belediyelerin gelir kaynakları artırılmıştır (Berkün, 2017: 587-588). Bu düzenlemelerle birlikte sosyal belediyecilik uygulamaları bir zorunluluk haline gelmiştir.

2.1.6. Sosyal Belediyecilik Hizmetlerinin Temel Fonksiyonlar

Sosyal belediyecilik kısaca, sosyal devlet kavramının yerel yönetimlerde belediyeler tarafından sosyal politikalar olarak uygulamaya konulmasıdır. Türkiye'de sosyal belediyecilik 2000'li yıllardan sonra, AB'ye uyum sürecinin de etkisiyle önemi artmış bir anlayıştır. Günümüze yakın süreçlerde, hizmet sunumunda merkezi yönetimlerin kimi nedenlerle etkin olamayacağı anlaşılmış, hizmet sunumunda halka en yakın kuruluşlar olan belediyelerin önemi de artmıştır. Bu çerçevede belediyelere sosyal yönlerden birtakım sorumluluklar verilerek; bu sorumluluk hedeflerine göre ülkelerin gelişme potansiyelleri değerlendirilmiştir.

Günümüzde belediyelerin sosyal fonksiyonları: sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon, mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme, yardım etme, gözetme ve yatırımdır.

Sosyalleştirme; bireyin yaşadığı toplumun bir parçası haline gelmesi, kişinin yer aldığı topluluğun(aile, okul, iş ortamı ve çevrenin) kurallarını öğrenmesi, topluluğa uyum sağlaması, onlarla uyum içinde yaşamasıdır. İnsanların, devletin sunmuş olduğu toplumsal ağın dışında kalması birçok probleme sebep olmaktadır. Belediyeler 5393 sayılı kanunla sosyalleşme yönünde yasal dayanağa kavuşarak, insanların sosyalleşmesi

için bu yönde çalışmalar yapmıştır. Belediyeler insanların sosyalleşebilmesi için eğitim işlevini yerine getirmektedir. Belediyeler halk meclisleri, esnaf gezileri, kıraathane toplantıları, kütüphaneler, gençlik merkezleri ve asmış olduğu afişlerle kişilerin sosyalleşme üzerinde etki yaratmaktadır. Nitekim kişinin toplumdan uzaklaşması toplumda sorunlar meydana getirecek, sokaklarda sorunlar oluşacaktır (Toprak ve Sataf, 2009: 16-17).

Mobilize etme ve rehberlik etme; belediyeler toplumda meydana gelen sorunlar için yönlendirme, danışmalık hizmeti verme veya toplumdaki bireylerin sorunlarını nasıl çözebileceği, hangi kurumlara başvurmaları gerektiği gibi konularda yönlendirme fonksiyonlarına sahiptirler. Bu yolla belediyeler halkın bilinçlenmesi yönünde ve problemlerin çözümünde önemli rol oynayacaktır (Berkun, 2017: 586).

Yardım etme ve gözetme; yerel yönetim birimleri olan belediyeler, kendi belediye sınırları içerisinde yaşayan bireylerin bilgilerine kolaylıkla ulaşabilmekte ve onların ekonomik durumlarını görebilmektedir. Ekonomik durumu iyi olmayan insanlara kömür, gıda, giyim, yakacak, kırtasiye gibi maddi içerikli yardımlarda bulunabilmektedirler. Bu tip yardımlarla ekonomik sıkıntıda olan vatandaşları gözetim altında tutmakta ve gözetmektedir. Ayrıca belediyeler, ekonomik durumu iyi olmayan insanlara başkaları tarafından yardım yapılması içinde aracı faaliyetlerde bulunmaktadırlar (Toprak ve Şataf, 2009: 16). Belediyeler bireylerin işsiz kalmasını engellemek için işçi ve işveren arasında köprü görevi rolünü de üstlenmektedir (Pektaş, 2010: 14). Belediyeler ekonomik durumu iyi olmayan vatandaşlar için yatırım yönünde politikalar uygulamaktadır. Ekonomik sıkıntı içerisinde olan vatandaşların daha kolay geçinebilmesi için kolaylaştırıcı birtakım hizmetler de yapılmaktadır. Bu hizmetler aş evleri, sağlık ocakları, sığınma evleri, ekmek fabrikaları, kütüphaneler vb. dir.

Bu çerçevede günümüzde sosyal belediyecilik anlayışında halkla ilişkiler oldukça öne çıkmaktadır. Belediyelerin halka yakın kuruluşlar olması ve tabidir ki halka sorunlarını aktarabileceği kanallar oluşturması gerekmektedir. Ayrıca belediye yönetimleri halkın oyuyla oluşturulmakta ve halkın görüşlerine muhtaç durumdadır. Demokratik açıdan da üzerinde önemle durulan belediyelerde, halk ile belediye arasında iletişim sağlayacak kurum olan beyaz masanın, halkın istek ve taleplerine zamanında

hızlı bir şekilde çözmesi belediyelerin halkı kazanmasını sağlayacağı (Ünlü, 2016: 73), belediye ve halk arasında dayanışma ve kaynaşmayı güçlendireceği düşünülmektedir.

2.1.7. Belediyelerin Dezavantajlı Gruplara Yönelik Temel Faaliyetleri

Günümüzde belediyeler kendi sınırları içerisinde yaşayan, insanları, aileleri ve topluluklarla yakından ilgilenmek zorundadırlar. Sosyal belediyecilik anlayışı gereği belediyeler bu şekilde hareket etmek zorundadırlar. Belediyelerin sınırları içerisinde dezavantajlı grup denilen kitleler vardır. Belediyeler bu toplulukları desteklememesi durumunda birtakım sorunlar meydana gelmektedir. Bu dezavantajlı gruplar gençler, engelliler, yaşlılar, kadınlar, yoksullar ve çocuklardan oluşmaktadır.

2.1.7.1. Gençlere Yönelik Uygulamalar

Bir ülke için genç nüfus oldukça önemlidir. Nitekim genç nüfusun eğitimi ve yetiştirilmesi ilerleyen yıllarda ülkelerin aktif kadrolarını belirleyecektir. Bu açıdan belediyeler ülkenin geleceği açısından önem verilen gençlerin kazanılması ve geliştirilmesine yönelik sosyal politika üretmektedir. Belediyeler ülkenin geleceği olarak gördüğü gençleri birtakım hizmetler vererek, gençlere eğitim, sosyal ve kültürel yönden destek vererek gelişmelerini sağlamaktadır.

Türkiye'de 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı kanunla belediyeler gençlere yönelik faaliyet alanları artırmış bireylerin gelişmesine yönelik politikalar benimsemiştir (Ünlü, 2016: 76). Belediyelerin gençlere yönelik uygulamaları okula gitmeyen gençlerin eğitiminin devamını sağlamak, okula giden gençleri eğitimlerine maddi olarak katkıda bulunmak, maddi sebeplerden dolayı okula gidemeyen gençleri okullara yönlendirmek, okula gidemeyen gençlerin ekonomik olarak destekleyerek onların eğitim almasını sağlamaktır.

Belediyeler eğitim yardımları haricinde gençleri zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak için uyuşturucu ve maddi bağımlıkları önlemeye yönelik kimi tedbirler de almaktadır. Gençleri bu zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak için kütüphane ve gençlik merkezlerin açılması, işsiz gençler için belediye destekli meslek edinme kurslarının verilmesi, gençlere kendini geliştirmeleri için sosyal ve kültürel etkinliklerin yapılması gibi faaliyetler uygulamaktadır. Belediyeler gençleri geliştirmek için etüt merkezleri açmış, gençlere burs ve kredi imkânları da sağlamıştır (Yaylı, 2009: 406). Bununla

birlikte gençlerin boş zamanlarını iyi bir şekilde geçirebilmesi için parklar, gençlik merkezleri açmış bu merkezler çeşitli etkinliklerle gençleri sosyal kültürel yönden geliştirmeye çalışmıştır. Belediyeler bu tür faaliyetlerle gençleri kendi yanında tutmaya çalışmış ve gençlerin güvenini kazanmaya çalışmıştır.

Belediyelerin gençlere yönelik çalışmaların bir diğeri de sokakta yaşayan çocukların ve gençlerin rehabilite edilerek topluma yeniden kazandırılmasıdır. Bu amaçla rehabilitasyon merkezleri kurulmuş gençler buralarda topluma kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede suç işlemiş çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon merkezleri açılmış, bu merkezlerde gençlere aile, çevre ve toplum ilişkilerini düzenlenmesine yönelik çalışmalar yürüten yatılı merkezler oluşturulmuştur. Bunlar haricinde cinsel istismara uğramış çocuk ve gençleri rehabilite etmek amacıyla da faaliyet merkezleri kurulmuştur (Genç ve Barış, 2015: 103-104).

2.1.6.2. Yaşlılara Yönelik Uygulamalar

Yaşlılık, insanların fiziki olarak gerilemiş insanların günlük ve rutin işlerini yerine getirememesi, başka insanların bakımına muhtaç olması durumudur. Bu durumdaki yaşlı insanlar devamlı olarak veya sürekli olarak bakıma ihtiyaç duyarlar. Belediyeler bu durumdaki yaşlı insanlara sosyal bakımlar, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda bulunmaktadırlar (Taşcı, 2010: 175-178). Türkiye'de sosyal devlet anlayışı gereği herkes insan onuruna yakışır bir şekilde, eşit imkânlar doğrultusunda yaşayabilmektedir. Ayrıca dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal haklar kanunlarla koruma altına alınmıştır. Türkiye'de sosyal belediyecilik gereği, 5216 ve 5393 sayılı belediye kanunları ile yaşlılara yönelik sosyal haklar güvence altına alınmıştır (Tortop, 1991: 263-264).

Türkiye'de yaşlılara yönelik sosyal belediyecilik uygulamalarında sağlık bakımı, ilaç yardımı, yakacak, gıda ve ulaşım hizmetleri gibi hizmetler verilmektedir (Toprak ve Şataf, 2009: 20). Yaşlı nüfusun sağlık harcamaları genç nüfusa oranla altı kattan daha fazladır. Gelişmiş ülkelerde yaşlılara yönelik sosyal hizmetler evde bakım hizmetleri, ulaşım hizmetleri ve para yönetimi gibi temel hizmetler sunulmaktadır (Ersöz, 2011: 170).

Türkiye'de akıl sağlığı yerinde olan ve herhangi bir bulaşıcı hastalığı olmayan 60 ve üzerindeki yaş grupları için belediyeler tarafından huzur evleri açılmıştır. Huzur evleri yaşlı insanların kişisel bakımını yapmakta ve psikolojik olarak iyi hissetmelerini sağlamaktadır. Yaşlı rehabilitasyon merkezleri ise yaşlı kimsenin ruh sağlığı yerinde olup ancak fiziksel olarak sağlığı yerinde olmayan yani yatağa bağımlı yaşayan kimselerin bakıldığı yerlerdir (Genç ve Barış, 2015: 104-105). Yaşlılara yönelik bir diğer belediye uygulaması da bakıma muhtaç insanların tespit edilip onlara sosyal destek verilerek, bu insanlara boş zamanlarını değerlendirebilecekleri çeşitli sosyal aktiviteler sunulmaktadır.

2.1.6.3. Kadınlara Yönelik Uygulamalar

Kadınların, günümüz bakış açısına göre tarihte birçok kez haksızlıklara uğradığı, kadın haklarının istismar edildiği ve kadınların tacizlere maruz kaldığı bilinmektedir. Nitekim kadınlara bütün dünyada gereken önem verilmemiş, değeri son zamanlarda anlaşılmaya başlanmıştır. Günümüzde hala kadınlar iş yaşamında olsun, evlilik hayatında olsun birçok haksızlıklara maruz kalmaktadır **(**Ören, 2013: 167). Türk kültürünün anlaşılmasında önemli bir eser olan ve 15. yüzyılda yazılan "Dede Korkut Hikayelerinde" *kadının hakkı evveldir* anlayışına dayanarak yapılan çıkarımda kadın haklarından bahsedilse de; Dünya'da kadın haklarının kazanılması 19. yüzyılı bulmuştur. Günümüze gelinen süreçte, kadınların korunması ve kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlanması yönlerinden kadın haklarına verilen önem artmaktadır. Dolayısıyla sosyal devlet anlayışı içinde kadın hakları büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de sosyal devlet anlayışı gereği kadınlar da diğer dezavantajlı gruplar gibi koruma altına alınmıştır. Belediyelerin sosyal politika uygulamalarında kadınlara yönelik uygulamalar bulunmaktadır. Bu çerçevede kadınlara danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri, kadın sağlık merkezleri kurulması, kadınların iş hayatına atılmasını kolaylaştırmak için meslek ve el sanatları merkezleri açılması, parasal yardımlarda bulunmak ve kadınların gelişimi için kültürel ve sosyal etkinliklerde bulunmak gibi faaliyetler yapılmaktadır (Çiçek, 2012: 107-108). 2005 yılında yürürlüğe konulan 5393 sayılı kanun çerçevesinde nüfusu 50.000 üzerindeki belediyelere kadınlara yönelik koruma evleri açma zorunluluğu getirilmiştir. Bu kanun kapsamında

Türkiye'de birçok ilçede dahi kadın korunma evleri açılmıştır (Toprak ve Şataf, 2017: 68).

Türkiye'de kadınlara yönelik ana-çocuk sağlık merkezleri açılmış, kadınların sosyal ve siyasal alanda etkili olabilmeleri için kadın meclisleri kurulmuştur. Okuma yazma bilmeyen kadınlar için kurslar açılmış ve kadınların boş zamanlarını değerlendirebilmesi için sosyal, kültürel, spor etkinlikleri oluşturulmuştur (Ünlü, 2016: 75). Kadınların eşleri ile tartışması nedeniyle anlaşamaması; eşleri tarafından tehdit edilmesi, şiddete uğraması durumlarında kadınları korumaya yönelik kadın konuk evleri açılmıştır. Kadın konuk evleri kadınların can güvenliğini sağlamak, yaşamış olduğu olumsuzlukları üzerinden atmak amacıyla psikolojik ve danışmanlık hizmetleri veren yatılı yerlerdir (Genç ve Barış, 2015: 105).

Günümüzde belediyeler kadınların el emeği ürünlerine de değer vermektedir. Kadınlara bu tür teşviklerle ekonomik özgürlüklerini elde etmenin yolu açılmıştır (http://www.odunpazari.bel.tr, 2018). Kadınların kendi ürettikleri, el emeği ürünlerini satabilmek ve onları pazarlayabilmek için birtakım fırsatlar sunmaktadırlar. Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, kadınların kendi elleriyle üretmiş oldukları tekstil, süs eşyası ve yemek gibi ürünleri satabilmek için Tarihi Odunpazarı'nda çadırlar kurdurmuştur.

2.1.6.4. Çocuklara Yönelik Uygulamalar

Çocuk olarak adlandırılan kitle 15 yaşın altındaki yaş gruplarıdır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çocuklar istismar edilmekte okumak yerine iş yerlerinde çalıştırılmaktadırlar. Bunun haricinde çocuklar dilendirilmekte, cinsel tacizlerde bulunulmakta ve birtakım kişiler tarafından çalınarak organları alınmaktadır (Ören 2013: 170). Türkiye'de çocuk hakları anayasa ve kanunlarla güvence altına alınmış, belediyelere bu hususta önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Dolayısıyla belediyelerin sosyal politikalar ürettiği önemli bir alan da korunmaya muhtaç olan çocuklar olmuştur.

Günümüzde belediyelerin çocuklara yönelik hizmetleri evde bakım ve kurumda bakım hizmetleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Evde bakım hizmetleri çocuğun kendi annesi, babası tarafından ya da evlat edinmiş ailesi tarafından bakılmasına yardım edilmesidir. Evde bakım hizmetlerinde ekonomik durumu iyi olmayan ailelere nakit yardımında bulunularak yardım hizmetleri verilmektedir (Genç ve Barış, 2015: 103).

Kurumda bakım ise özel kurumlarca bakım hizmetlerinin yerine getirilmesidir. Kurum bakımları belediyeye bağlı sevgi evleri ya da çocuk evleri tarafından yapılmaktadır. Bunların haricinde suça karışmış çocukların psikolojik olarak tedavi edilebilmesi için Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri faaliyet göstermektedir.

Bununla birlikte belediyeler, sokakta okula gitmeyen çocuklar için eğitime yönlendirme, okula başlayıp da maddi sıkıntılar yüzünden okula gidemeyen çocukların ailesine maddi destek vererek okula yönlendirme gibi eğitime yönelik sosyal faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Belediyeler çocukların kötü alışkanlıklardan uzak tutulması için gençlik merkezleri açmaktadır. Bu merkezler, çocukları sosyal ve kültürel yönden geliştirmeyi hedefleyen politikalar benimsemiştir. Belediyeler çocukların meslek edinmelerine yönelik kurs merkezleri de açmaktadır (Ünlü, 2016: 75). Ayrıca ekonomik olarak sıkıntı içinde olan öğrenciler için etüt merkezleri açmakta ve burs, kredi imkânı sağlamaktadır.

Geleceğin teminatı olan çocukların gelişimi için belediyeler, çocuk meclisleri, çocuk yarışmaları, çocuk eğlence kulüpleri, sosyal ve kültürel geziler ve sanatsal etkinlikler düzenlemiştir. Belediyeler bu faaliyetlerle çocukları kötü alışkanlıklardan uzak tutmaya çalışmıştır. Bu faaliyetlerle belediyeler çocukların güvenini kazanmaya da çalışmıştır (Çiçek, 2010: 100).

2.1.6.5. Yoksullara Yönelik Uygulamalar

Yoksulluk, insanların beden gücü ile çalışarak elde etmiş oldukları toplam kazancın, insanın biyolojik varlığının devam ettirebilmesi için giyim, yiyecek vb. gibi fiziki ihtiyaçlarını karşılayama durumudur. Yoksulluk kısaca, insanın yaşamını devam ettirebilmek için fiziki ihtiyaçları karşılayamamasıdır. Yoksulluk Dünya Bankası'na göre barınamama durumu, hasta olduklarında doktora görünememe ilaç alamama durumu, işi olmadığı için gelecek endişesi olması durumu, ekonomik kaynaklarının kıt olduğu için okula gitmeme durumumu, temiz gıdalarla beslenememe sonucu çocuklarını kaybetme durumu veya özgürlükten yoksun olma durumu olarak nitelendirilmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı'na göre de yoksulluk ülkelerin gelir dağılımının eşit bir şekilde bireylere dağıtılamama durumudur (Yılmaz ve Diğerleri, 2018: 597-598).

Türkiye'de yoksulluğun varlığı açık bir şekilde gözükmekte, yoksulluk giderek artmaktadır. Türkiye'de yoksulluğun temel sebepleri eğitim seviyesindeki düşüklük, işsizliğin artış göstermesi, kayıt dışı ekonomi, sosyal güvenlik sisteminin yetersiz olması, ekonomik krizler, bölgelerarası gelir dağılım farklılıkları gibi temel sorunlardan kaynaklanmaktadır. Türkiye'de yoksulluğun en önemli nedenlerinden biri, gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Gelir dağılımındaki eşitsizliğin temel sebebi ise zenginlerden alınan vergilerin, yoksullardan alınan vergilere göre daha az olmasından kaynaklanmaktadır (Ören, 2013: 113-114).

Türkiye'de yoksullara yönelik sosyal yardımlar sivil toplum kuruluşları, vakıflar, merkezi yönetimler ve yerel yönetim birimleri tarafından yapılmaktadır. Osmanlı devletinde bu yardımlar vakıflar tarafından yapılmaktaydı. Türkiye'de yoksullara yönelik yardımlar II. Dünya savaşından sonra önem kazanmaya başlamıştır. II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Türkiye'de yoksullara yönelik yapılan çalışmalar tüm okul çocuklarına yönelik ücretsiz kitap dağıtılması, sağlık hizmetlerinin tüm halkı kapsaması, işsiz insanların sayısının azaltılması, gelir dağılımındaki adaletsizliğin ortadan kaldırılması ve tüm insanların, insan onuruna yaraşır şekilde yaşatılması temel politikaları benimsenmiştir.

Yoksullara yönelik sosyal yardımlar yerel yönetimlerinde büyük oranda belediyeler tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de sosyal devlet anlayışı gereği sosyal yardımlar 5216, 5302 ve 5393 sayılı kanunlarla güvence altına alınmış, belediyelerin yoksullara yönelik faaliyet kapsamı genişlemiş ve kaynakları arttırılarak destek verilmiştir (Berkün, 2017: 587-590). Belediyeler tarafından yoksullara yönelik; genel sağlık taramalarının yapılması, toplu nikâh törenleri, toplu sünnet törenleri, işsizlere yönelik meslek edinme kurslarını açılması, askerlik vazifesini yerine getirenlerin ailesinin durumu iyi olmayanlara maddi yardımlar yapılması gibi hizmetler verilmektedir (Uslu, 2011: 77). Ayrıca belediye ve il özel idarelerine bağlı kuruluşlar tarafından yoksullara verilen birtakım yardımlar da (Kılıç ve Çetinkaya: 2012: 34); sağlık güvencesi bulunmayanların sigorta kapsamına alınması, ekonomik durumu iyi olmayanlara yönelik gıda çeklerinin dağıtılması ve kuru gıda yardımının verilmesi, yakacak yardımlarının verilmesi, barınma ve konut yardımlarının verilmesi, giyecek ve

ev eşyası verilmesi, işsiz insanlara yönelik işsizlik ödeneğinin verilmesi, fatura masraflarının ödenmesi gibi yardımlardır.

2.1.6.6. Engellilere Yönelik Hizmetler

Engelli kavramı, toplumda yaşayan diğer bireylere göre iş bulma imkânı daha az olan, sosyal hayata katılma oranı daha az olan, vücudunun bazı yerlerinde özrü olan kimseleri anlatmaktadır. Engelli birey Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; fiziki, zihinsel veya duyusal yönden vücudunda çeşitli kayıpları olan, toplumda yaşayan diğer bireylere göre sosyal ortamlara ve işlere daha az katılma şansı olan bireylere denmektedir. Günümüzde sakat ve özürlü kavramı engelli yerine de kullanılmaktadır. Dünyada yaklaşık olarak 650 milyon insan fiziksel, ruhsal ve zihinsel durumundan engellidir. Bu rakam dünya nüfusunun %10'una denk gelmekte ve azımsanmayacak kadar çok engelli birey bulunmaktadır.

Türkiye'de yaklaşık fiziksel, ruhsal ve zihinsel olarak on milyon özürlü insan yaşamaktadır. Engelli insanlar topluma ve kent yaşamına çok zor şekilde uyum sağlamaktadırlar. Belediyeler gerek 5378 sayılı Engelli Kanunu kapsamında gerekse yerel yönetimlerin kanunları kapsamında diğer dezavantajlı gruplarda olduğu gibi engellilere yönelik en iyi sosyal politika uygulayan birimlerdir (Kesgin, 2014: 2). Yerel yönetimler 5216, 5302 ve 5393 sayılı kanunlarla engellilerin toplum yaşamına hızlı uyum sağlayabilmek için gerek illerde gerekse belediye sınırları içerisinde engelli bireylere için yürüyen merdivenler, asansörler, ulaşım araçları, engellilere uygun yaya geçitleri ve rampa vb. gibi şehir içerisinde düzenlemeler yapmaktadır. Bütün bu çalışmalar engelsiz bir yaşam kapsamında yapılmıştır (Berkün, 2017: 587-590).

Günümüzde belediyeler, engellilere yönelik faaliyetleri evde bakım hizmetleri yapmak, rehabilitasyon merkezleri açmak, günlük yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik şehirsel mekânlarında düzenlemeler yapmak, ulaşım yardımı, teknik malzeme(tekerlekli sandalye, protez, gözlük) yardımı, nakdi yardımlar ve engelli insanların topluma kazandırabilmesi için meslek edinme kursları açmak, danışmanlık hizmetleri vermek vb. gibi faaliyetlerde bulunmaktadırlar (Toprak ve Şataf, 2009: 20). Belediyeler bu hizmetleri sadece engellilere değil, engelli ailelerine ve topluma da vermektedir. Bu sayede engellilerin toplum içindeki zorlukları toplumla birlikte aşmalarında ön ayak olmaktadırlar.

Türkiye'de artık birçok belediyece engelli bireylerin toplum içerisinde güvenli bir şekilde hareket edebilmeleri, topluma kazandırılmaları konularında bir farkındalık oluşturulsa da bu yeterli görülmemektedir. Bu konuda görme engelli, işitme engelli ve ortopedik engellilerin toplum yaşamına henüz katılma olanakları sağlanamamıştır. Türkiye'de kent planları, belediye planları yapılırken bu planlar engellilere göre de yapılmalı, belediyeler gerektiğinde bu insanlara danışmanlık hizmetleri ve bireysel destekler vermelidirler (Ünlü, 2016: 75-76). Belediyeler engellileri topluma kazandırabilmek için çeşitli etkinlikler organize etmeli, kültürel geziler düzenlemeleri ve engelli gün ve haftalarına gereken önemi vermeleri gerekmektedir (Ersöz, 2011: 176). Ayrıca belediyelerin engelli bireylere gerekli danışmanlık hizmetlerini vermesi ve mekânsal çevrede engelli bireyler için düzenlemeler yapması, onların topluma hızlı bir şekilde uyumunu hızlandıracaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARININ YEREL DÜZEYDE BİR ÖRNEĞİ OLARAK: KÜTAHYA BELEDİYESİ

3.1. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bu araştırma elde edilmiş verilerin yorumlanmasında ve çözümlenmesinde kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan veri toplama tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemde birden fazla değişken arasında ilişkinin varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma uygulamalı ve temel araştırma türüne girmektedir. Temel araştırma yöntemi bir konu hakkında kuram geliştirebilmek, bilgi üretmek veya var olan bilginin üzerine yenilerini eklemek amacıyla yapılan bir araştırma türüdür (Mucan vd., 2016: 64-67).

Bu tez çalışmasının herhangi bir varsayımı bulunmamaktadır. Varsayım, araştırma esnasında doğruluğu kanıtlanmayan önermelerdir. Bu tez çalışmasının bir hipotezi bulunmaktadır. Hipotez iki veya daha fazla değişkenler arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Hipotez bir gerçeği açıklayıp açıklamadığı araştırma sonunda elde edilen veriler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın bir hipotezi bulunmakta ve doğruluğu ispatlanmaya çalışılacaktır. Nitel veri analizi, araştırmacının verileri toplayıp düzenlediği, birimlere ayırarak sentezlediği, çeşitli biçimler ortaya çıkardığı, önemli değişkenleri keşfederek rapora hangi bilgileri yansıtacağına karar verdiği bir süreçtir (Özdemir, 2011: 328).

Hipotez: Kütahya belediyesinin dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikalarının etkinliğini ortaya koymaktır.

Yöntem: Bu araştırma kullanılan yöntem tanımlayıcı, değerlendirme ve açıklayıcı araştırma yöntemlerinin arasından açıklayıcı araştırma yöntemine girmektedir. Açıklayıcı araştırma yöntemi, bir olgunun diğer olgular üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunu görmek amacıyla yapılmaktadır. Açıklayıcı araştırma bir kuramın en iyi şekilde anlaşılabilmesi için detaylandırır ya da zenginleştirir. Bu açıklama yönteminde bir kuramı destekler veya çürütür ve hangisinin en iyisi olduğuna karar verir. Bu araştırma yönteminde verilerin çözümlenmesinde, yorumlanmasında ve açıklamasında tetkik etme yöntemi kullanılmıştır (Karataş, 2015: 63-67).

Kütahya sosyal belediyecilik uygulamaları hakkında verilerin toplanılabilmesi için Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, Kütahya Belediyesi Stratejik Plan Raporları, Kütahya Aile ve Çalışma Hizmetleri İl Müdürlüğü Yayınları, Kütahya Valilik yayınları,

Kütahya Sosyal Yardımlaşma Vakfı, Kütahya hakkında yayımlanmış makale ve gazetelerden yararlanılmıştır.

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Kütahya'da dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politika uygulamalarını toplanan veriler sonucunda değerlendirmektir. Bu değerlendirmeyi yapabilmek için Kütahya kent örneğinin merkez ilçesi seçilmiştir. Kütahya Belediyesi'nde uygulanan sosyal politikaları ortaya koymak ve politikaların dezavantajlı gruplar üzerinde etkisini belirtmektir. Kütahya'da uygulanan sosyal politikaları ortaya koyabilmek için veri toplama ve kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır.

3.1.2. Araştırmanın Önemi

Günümüzde birçok ülke sosyal devlet anlayışı gereği sosyal belediyecilik uygulamalarını faaliyet geçirmiştir. Türkiye'de de sosyal belediyecilik uygulamaları 2000'li yıllardan sonra önem kazanmış ve birçok belediyenin politikası haline gelmiştir. Bu belediyelerden biri de Kütahya Belediyesi'dir. Kütahya'da sosyal belediyecilik anlayışı gereği bazı politikalar uygulamaya konulmuştur. Bu tezde, Kütahya belediyesinin sosyal politika uygulamaları toplanan veriler yorumlanıp çözümlenerek ortaya konulmuştur.

Tez çalışmasından elde edilecek sonuçların özellikle:

1. Kütahya'da yoksullara yönelik uygulanan sosyal politikalar,
2. Kütahya'da engellilere yönelik uygulanan sosyal politikalar,
3. Kütahya'da yaşlılara yönelik uygulanan sosyal politikalar,
4. Kütahya'da kadınlara yönelik uygulanan sosyal politikalar,
5. Kütahya'da çocuklara yönelik uygulanan sosyal politikalar

üzerindeki çalışmaların artmasına, bu konuda bir farkındalık ortaya koyarak, sosyal politika konusundaki uygulamaların gözden geçirilip eksikliklerin giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Kütahya'da dezavantajlı gruplara yönelik uygulanan sosyal politikaları ortaya koyabilmek için Kütahya merkez ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Toplanan veriler merkez ilçesine yönelik toplanmıştır.

3.2. KÜTAHYA İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

Kütahya'nın kuruluşu tam olarak bilinmemektedir. Kütahya'da geçmiş dönemde kurulan medeniyetler sırasıyla Hititler, Lidyalılar, Frigler, Persler ve Bizanslılar olmuştur. Sonraki dönemlerde ise Anadolu'nun Türkler tarafından fethedilmesiyle birlikte Selçuklu, Germiyan ve Osmanlı Devleti kurulmuştur. Kütahya birçok devlete ev sahipliği yaptığı için, kültürel ve tarihsel açıdan oldukça önemli bir şehirdir. Kütahya'da bulunan başlıca tarihi ve kültürel zenginlikler Aizanoi Antik Kenti, Ulu Camii, Dönenler Mevlevihane'si, Çinili Camii ve Hisar Kalesi vb. gibi tarihi yerlerdir (http\\www.kutahyakultur.gov.tr, 2018).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yunan Devleti'nin işgaline uğrayan Kütahya, 26 Ağustos 1922'de Türk Ordularının başlatmış olduğu Büyük Taarruz sonucunda Yunan birlikleri yenilgiye uğramış böylece hem Türkiye Cumhuriyeti'nin hem de Kütahya ilinin temelleri atılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, herkes tarafından bilinen "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" sözünü Kütahya'da Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nde söylemiştir (http\\www.kütahya.bel.tr, 2018).

Kütahya bölgesel olarak İç Batı Ege'de yer almaktadır. Ormanlık alanlar bakımından oldukça zengin bir yerdir. Hatta Kütahya'nın %53 orman alanlarından oluşmaktadır. Tarım arazileri ise %34'ünü oluşturmaktadır. Kütahya'da köy ve kırsal alanlarda yaşayan halkın başlıca geçim kaynakları hayvancılık ve tarım uğraşlarından meydana gelmektedir. Kütahya'da başlıca hububat tarımı yapılmakta, bunun yanı sıra başlıca şeker pancarı, patates, soğan ve nohut ürünleri üretilmektedir. Ayrıca Kütahya'da armut, elma, vişne vb. gibi meyveler de üretilmektedir. Kütahya yer altı kaynakları bakımından oldukça zengin bir yerdir. Başlıca yeraltı madenleri linyit, borasit, gümüş, alüminyum ve kromdur. Kütahya'nın sanayi iş kolları fazla gelişmemiş porselen, çinicilik ve seramikle sınırlı kalmıştır. Kütahya'da insan sağlığı bakımından

önemli bir yere sahip olan zengin sıcak su kaynakları da bulunmaktadır (http\\www.kutahya.yerelnet.org.tr, 2018).

Kütahya ili hakkında bu bilgiler verildikten sonra daha ayrıntılı bilgiler verilmek için tarihçesi, coğrafi konumu, nüfus gelişimi ve ekonomik imkânlar ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

3.2.1. Kütahya'nın Tarihçesi

Kütahya'nın kesin olarak kuruluş tarihi bilinmemektedir. Kütahya'da kurulan uygarlıklar Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Persler ve Makedonya ve Bergama uygarlıkları kurulmuştur. Tarihte Kütahya'nın adı "Kotis'in Kenti" anlamına gelmektedir. Zaman içerisinde bu kelime Kotiaion, Cotyaeum ve Cotyaium olarak da kullanılmıştır. Anadolu'nun Türklerin hâkimiyetine girmesinden sonra Kütahya 1078'de Anadolu Selçukluların hâkimiyetine girmiştir. Ancak Anadolu'ya yapılan haçlı seferleri sonrasında kaybedilmiştir. Kütahya, daha sonrasında yine Anadolu Selçuklularının egemenliğine girmiştir. Bu dönemde Selçuklular tarafından Yoncalı Hamamı, Hıdırlık Mescidi, Balıklı Camii gibi tarihi ve kültürel yapılar yapılmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti, çıkan iç karışıklıklar sonucunda dağılmıştır. Bununla birlikte Anadolu'da beylikler dönemi başlamış, Kütahya'da ise Germiyan Beyliği kurulmuştur (http//www.kutahya_net.tripod.com, 2018).

Germiyanoğlu II. Yakup'un ölümünden sonra 1429'da vasiyeti üzerine Kütahya Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. Osmanlı Devleti, Kütahya'ya çok sayıda tarihi ve kültürel eserler bırakmıştır. Bu miraslar han, hamam, köprü, medrese, camii ve çeşme vb. eserlerdir. Kütahya Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanlılar tarafından işgal edilmiş ancak Büyük Taarruz ve Meydan Muharebeleri sonucunda geri alınmıştır. Mustafa Kemal'in herkes tarafından bilinen "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" sözünü bu savaşta söylemiştir (http//www.kutahya.gov.tr, 2018). Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla ile birlikte 1923'de il olmuştur.

3.2.2. Kütahya'nın Coğrafik Konumu

Kütahya, Anadolu'nun batısında, Ege'nin iç bölgesinde yer almaktadır. Kütahya, iklimsel özellikler bakımından hem Anadolu hem de Ege Bölgesine ait iklimsel özellikler taşımaktadır. Kütahya'nın çevresinde bulunan komşu illeri Doğusunda Afyon,

Eskişehir, Batısında Manisa, Balıkesir, Güneyinde Uşak ve Kuzeyinde ise Bursa ve Bilecik bulunmaktadır (http//www.on5yirmi5.com, 2018). Kütahya önemli ulaşım yollarına sahip bir ildir. Toplamda Kütahya 911 kilometre kare yola sahiptir. Kütahya Anadolu'ya Eskişehir ve Konya'dan ulaşmaktadır. Marmara ulaşımı Kütahya Balıkesir ve Çanakkale hattı üzerinden sağlamaktadır. Kütahya bunun haricinde önemli demir yolu ağına sahiptir. Bu demir yolu hattı ile Manisa, Balıkesir, Konya ve İzmir'e ulaşmaktadır (http//www.kutahya_net.tripod.com, 2018).

Kütahya'nın kilometrekareye düşen insan sayısı 48'dir. Kütahya'ya bağlı bulunan toplamda 12 ilçesi bulunmaktadır. Bunlar Dumlupınar, Şaphane, Pazarlar, Çavdarhisar, Hisarcık, Domaniç, Altıntaş, Emet, Gediz, Simav, Aslanapa ve Tavşanlı'dır. Kütahya'nın en gelişmiş ve en kalabalık ilçesi Tavşanlı iken en gelişmemiş, en az nüfusa sahip ilçesi ise Dumlupınar ilçesidir (http//www.nufusu.com.tr, 2018).

Kütahya, ormanlık bakımından zengin bir yerdir. Ormanlarda en yaygın bulunan ağaç türü karaçam, kızılçam, kayın, meşe, kavak, köknar ve kestane ağaçları bulunmaktadır. Kütahya'da en yaygın görülen bitki örtüsü bozkırdır. Kütahya, su kaynakları bakımından oldukça zengin bir yerdir. Başlıca şu kaynakları; Simav Gölü, Porsuk Çayı, Enne Barajı, Söğüt Barajı, Çavdarhisar Barajı'dır. Kütahya, fay hatlarına yakın olduğu için yeraltı sıcak su kaynakları bakımından da zengindir (http//www.kutahya.gov.tr/, 2018).

3.2.3. Kütahya'nın Nüfus Gelişimi

Kütahya ege bölgesinin iç kısımlarında yer alan, diğer ege illerine göre fazla gelişme gösterememiş bir şehirdir. Türkiye'de Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımlarında Kütahya'nın nüfusu 303.641'dir. 1927 yılında ise Türkiye'nin nüfusu ise 13.648.270'dir. Kütahya'nın o yıllarda Türkiye nüfusuna oranı %2,22'iken bu oran 2009 yılında yapılan nüfus sayımlarında %0.78; 2017 nüfus sayımına göre ise, 0.70'dir. Dolasıyla buradan hareketle Kütahya'nın nüfusunda yıllara göre azalmalar meydana gelmiştir. Kütahya'nın nüfusunun azalmasının bir nedeni de 6129 sayılı Vilayet Kanunu'dur. Bu kanun ile 1953 yılında Kütahya'nın ilçeleri olan Banaz, Sivaslı, Karahallı ve Ulubey Kütahya'dan ayrılarak yeni il olan Uşak'a bağlanmıştır (http://www.usak.gov.tr, 2018).

Kütahya'da kırsal alanlardan kentlere göçler 1950'li yıllardan itibaren sanayileşme hareketleri ile başlamıştır. Bu dönemden itibaren kentsel nüfus sürekli olarak artmaya başlamıştır. 1970 yılında Kütahya'nın Gediz ilçesinde deprem meydana gelmiş bu depremde birçok insan işsiz kalmıştır. 1970 yılında Avrupalı ülkelerin sanayisinin sürekli gelişmesi ile kendi nüfusları işçi ihtiyacını karşılamamaya başlamıştır. Bu dönemde Kütahya'dan Avrupa'ya çalışmak için işçiler gitmiştir. Kütahya genel olarak gelişmiş illere göç verirken en çok göç aldığı iller Afyon, Balıkesir ve Konya'dır. Kütahya ilinin en çok göç aldığı insanların yaş aralıkları ise 25-29'dur (http://www.csb.gov.tr/, 2018).

Tablo 3.1: Yıllara Göre Kütahya Nüfusunun Türkiye Nüfusuna Oranı

Yıllar	Kütahya	Türkiye	Kütahya Nüfusunun Türkiye Nüfusuna Oranı (%)
1927	303.641	13.648,270	2,22
1935	347.682	16.158.018	2,15
1940	359.890	17.820.950	2,02
1950	422.815	20.947.188	2,02
1960	367.753	27.754.820	1,32
1970	439.967	35.605.176	1,24
1980	497.089	44.736.957	1,11
1990	578.020	56.473.035	1,02
2000	656.903	67.803.957	0,97
2010	590.496	73.722.988	0,80
2016	573.642	79.814.871	1,39
2017	572.256	80.810.256	0.70

Kaynak: https://biruni.tuik.gov.tr/gosterge/?locale=tr, 2018.

Tablo 3,2'de görüldüğü üzere 1927-2017 yılları arasında Türkiye'nin nüfusunda yaklaşık olarak altı katlık artış meydana gelmişken; bu durum Kütahya'da tam tersi olarak nüfusunda azalma meydana gelmiştir. Kütahya ilinin en çok nüfusunu artış gösterdiği yıllar ise 1980-1990'lı yılları arasındadır. Kütahya ili 2000'li yıllardan sonra ise nüfusu ise sürekli olarak azalmalar meydana gelmiştir. Kütahya'nın nüfusu 2017 yılında bir önceki yıla göre 1.386 kişi azalmıştır.

Kütahya'da nüfusunun azalmasının nedeni, Kütahya'daki özelleştirmelerdir. Eski Kütahya Milletvekili Alim Işık bir gazetede yaptığı açıklamada, Kütahya'da özelleştirmeler olmasaydı; şu an nüfusunun 750.000 gibi rakamlara ulaşabileceğini söylemiştir (www.kutahyanethaber.com, 2018). Kütahya'da kilometre kareye düşen insan sayısı TÜİK verilerine göre 2016 yılı itibariyle 48'dir. Kütahya'ya bağlı toplamda 12 ilçe bulunmakta en kalabalık ilçesi Tavşanlıyken, nüfusu en az ilçesi ise Dumlupınar'dır. Bu ilçeler Emet, Domaniç, Simav, Altıntaş, Çavdarhisar, Şaphane, Pazarlar, Aslanapa, Hisarcık, Dumlupınar, Gediz ve Tavşanlı'dır (Bozkurt ve Ayfer, 2018: 155). Kütahya'nın kırsal alanında yaşayan oranı %29,69 iken şehirde yaşayan %70,31'dir.

Tablo 3.2: Kütahya Merkez İlçenin Yıllara Göre Durumu

Yıl	Merkez Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2017	263.717	130.912	132.805
2016	260.776	130.037	130.739
2015	256.587	128.263	128.324
2014	253.175	126.616	126.559
2013	249.558	125.065	124.493
2012	248.054	125.156	122.898
2011	237.804	118.719	119.085
2010	259.340	143.152	116.188
2009	236.859	121.804	115.055
2008	226.931	113.692	113.239
2007	237.570	124.980	112.590

Kaynak: http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist, 2018.

Tablo 3.3'e göre Kütahya merkez ilçesinin nüfusu Kütahya genelinin nüfusunun tam tersi olarak artış göstermektedir. Son yıllarda bu tabloya Kütahya merkezde kadın nüfusunun miktarı da arttığı gözlemlenmektedir. Kütahya merkez ilçesinin nüfusunun artmasının temel nedeni ise kendi ilçelerinden almış olduğu göçlerden kaynaklanmaktadır. Kütahya merkez ilçesinin nüfusunun artmasının temel nedenlerinden bir diğeri de sosyo-ekonomik imkânlarının daha fazla olmasıdır. Kütahya merkez ilçesinin nüfusunun artması ile birlikte kent merkezlerinde de birtakım sorunlar meydana gelmiştir. Kütahya merkez ilçesinin kentleşme oranı ise diğer ilçelere göre daha fazladır.

Kütahya'nın son yıllarda vermiş olduğu göçler sonucunda yaşlı nüfus oranında artışlar meydana gelmiştir. 2016 yılında Kütahya'da 64 yaş üstü insan sayısı 68.908 iken bu oran 2017 yılında 69.637'ye yükselmiştir. Kütahya'nın son yıllarda aldığı göç, verdiği göç oranına göre azalmaya başlamıştır. Bunların temel nedeni ise Kütahya'nın iş imkânlarının kısıtlılığı, sosyal ve kültürel sorunlardan kaynaklanmaktadır (https://www.nufusu.com/, 2018).

3.2.4. Kütahya'nın Ekonomik İmkânları

Kütahya'nın ekonomik yapısı genel olarak hayvancılık, tarımsal ürünler ve sanayi iş kollarına dayanmaktadır. Kütahya'da en çok hububata dayalı tarım yapılmakta buğday, arpa, mısır, fasulye ve şeker pancarı üretilmektedir. Bunların yanı sıra sebze olarak domates, biber, patlıcan, lahana üretilmektedir. Kütahya'da meyvecilik fazla gelişmemiştir. Vişne, kiraz, elma, ceviz, kestane, kayısı başlıca yetiştirilen meyvelerdir. Kütahya'da kırsal alanda yaşayan insanlar çoğunlukla hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Kütahya dağlık bir bölge olduğu için genellikle koyun, keçi, sığır ve manda beslenmektedir. Ancak Kütahya'da gittikçe meralar ve hayvanları otlak alanları olan çayırlar azalmaktadır (http://www.cografya.gen.tr/, 2018).

Kütahya yer altı kaynakları bakımından oldukça zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Yer altı kaynakları Kütahya'nın gelişmesi üzerinde oldukça etkili olmuştur. Kütahya'da dünyanın en değerli madenlerinden biri olan bor çıkarılmaktadır. Bunun yanı sıra çıkarılan başlıca madenler Krom, Linyit, Manyezit, Demir, Alünit ve Gümüş'tür. Günümüzde gittikçe önemi artan yeraltı kaynaklarından biri de sıcak su kaynaklarıdır. Türkiye'de ilk defa sıcak suya dayalı ısıtılmalı sera ve ısıtılmalı şehir Kütahya'nın Simav ilçesinde yapılmıştır (http://kutahya_net.tripod.com/, 2018). Kütahya'daki termal kaynakların Kütahya halkı için potansiyel geçim kaynağı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Kütahya çinicilik ile ün yapmış, şehirde büyük ve küçük birçok atölyede çinicilik üzerine özgün eserler verilmektedir.

Kütahya'da zaman içerisinde tarımsal ve hayvansal alanlardan uzaklaşılmış, sanayiye dayalı iş kollarına yönelme olmuştur. Kütahya'da şu an 10 kişiden fazla işçi çalıştıran işletme sayısı 100'iken 10 kişinin altında çalıştıran işletme sayısı 1200'dür. Kütahya faaliyet gösteren başlıca büyük işletmeler Kütahya Porselen, şeker fabrikası, azot işletmesi, kiremit fabrikası, dokumacılık işletmeleri, sunta fabrikaları ve ipliktir.

Bunların yanı sıra madene dayalı Seyitömer termik santrali, Tunçbilek ve Tavşanlı kömür işletmeleri bulunmaktadır (http://www.zafer.org.tr, 2018).

Tablo 3.3: 2017 yılı Kütahya Hayvansal ve Tarımsal Verileri

Ürün Sektörü	**Ekonomiye Katkısı (TL)**
Hayvansal	2.632.755.929
Meyve Üretimi	328.115.850
Sebze Üretimi	258.639.325
Tarla Bitkileri Üretimi	788.972.975
Toplam	4.008.484.079

Kaynak: www.kutahya.tarım.gov.tr, 2017 yılı TÜİK Verileri.

Tablodan da anlaşılacağı üzere Kütahya'nın hayvansal ve tarımsal üretimden elde ettiği hasılası 4 milyar 8 milyon TL civarındadır. Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın ise 16 milyar 313 milyon TL olduğu düşünüldüğünde, hayvansal ve tarımsal üretim Kütahya ekonomisine önemli bir katkı sağlamamaktadır. Verimli toprakları bulunmasına rağmen henüz yeteri kadar gelişme gösterememiştir. Kütahya'da en çok beslenen hayvan türü, koyun, kıl keçisi, tiftik keçisi ve sığırdır.

Gelinen noktada Kütahya önemli bir tarihe, doğal tabi güzelliklere sıcak su kaplıcalarına ve orman ve tarım alanlarına sahiptir. Bunların iyi değerlendirilmesinin Kütahya ekonomisine oldukça önemli katkı yapacağı düşünülmektedir. Kütahya'nın birçok ilçesinde sıcak su kaynakları bulunmaktadır. Ulu Camii, Hıdırlık Mescidi, Frig Vadisi, Kütahya Kalesi, Aizona Antik Kenti ve Seyitömer Höyükleri gibi turizm açısından önemli tarihi mekânlara da sahiptir (http://www.kutahya.bel.tr, 2018). Ayrıca geniş tarımsal alanları ve ormanları bulunmakta, bu alanların değerlendirilmesi gerekmektedir.

3.3. KÜTAHYA BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI

Kütahya, cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra 1923 yılında il olmuştur. Kütahya Belediyesi'nin kurumsal yapısı; belediye başkanı, belediye başkan yardımcısı, belediye meclisi, belediye encümeni ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Kütahya Belediyesi'nin temel amacı; hizmet verilirken adil dağıtım ve güler yüzlü hizmet sunma, insanı temel alan yönetim biçimi, katılımcı yönetim biçimi, var olan kaynakların etkin bir biçimde yönetilmesi, vatandaş belediye arasında işbirliğini sıklaştırmak,

çevreye duyarlı bir şekilde hizmet sunmak, tarihi kültürel değerleri benimseyip sahip çıkmak, kurumlarla ve sivil toplum kurumlarıyla uyumlu çalışmak, şeffaf katılımcı yönetim biçimi benimsemektir (Kütahya Belediyesi Stratejik Plan, 2015-2019: 10-14).

Kütahya belediyesine bağlı 2018 yılı itibariyle 296 memur, 8 sözleşmeli memur, 46 kadrolu işçi, 30 geçici işçi, 716 hizmet işçisi çalışmaktadır. Kütahya belediyesinin memur çalışanlarının yaş ortalaması; memur 40.76, sözleşmeli çalışan memur 33.50, hizmet işçisi 44.72 ve geçici işçi ise 41.58'dir. Kütahya personelinin yaş ortalaması genel olarak 40 yaş üstüdür.

Tablo 3.4: Kütahya Belediye Personelinin Eğitim Seviyesinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Eğitim seviyesi	Kadın	Erkek
İlkokul	0	29
Lise	7	74
Ön lisans	11	55
Lisans	32	123
Yüksek lisans	5	11

Kaynak: Kütahya Faaliyet Raporları 2017: 29-31.

Tablo 3.4'de genel olarak Kütahya Belediyesi'nin çalışanları Yükseköğretim durumuna sahip personelden oluşmaktadır. Geri kalan çalışanlar ise yaptıkları iş konumuna göre eğitim seviyeleri eşit durumda sayılabilmektedir.

Kütahya belediyesinin genel olarak misyonu; geçmişte önemli bir tarihe sahip olan Kütahya'nın tarihi değerlerini korumak, uluslararası her platformda şehrin tanıtımını ve reklamını yapmak, sosyal belediyecilik anlayışı gereği belediye sınırları içerisinde tüm vatandaşlara eşit ve adaletli bir şekilde hizmet sunumu yapmak, şeffaf ve vatandaşı temel alan belediye anlayışını benimsemek ve sosyal belediyecilik olarak tüm belediyelere örnek olmaktır. Kütahya belediyesinin vizyonu ise, Türkiye'nin gelişimi ve büyümesine orantılı bir şekilde büyümek, sağlıklı, planlı ve tarihi kültürel değerlere sahip çıkan bir Kütahya inşa etmektir (http://www.kutahya.bel.tr/, 2018).

Kütahya Belediyesi'nde 2017 yılı itibariyle belediyeye bağlı 20 adet müdürlük bulunmaktadır. Bu müdürlüklerin amacı; belediye ile vatandaş arasındaki iletişimi sağlamak ve hizmetlerin hızlı bir şekilde yerine getirilmesi sağlamaktır. Kütahya belediyesi sosyal belediyecilik hizmetlerini bu müdürlükler aracılığı ile uygulamaya

çalışmaktadır. Kütahya belediyesinin sosyal belediyecilik anlayışı aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları 2017: 32-39):

- Halkın sosyalleşebilmesi ve bütünleştirebilmek için kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlemek,
- İnsanları kendilerini geliştirebilmesi için kütüphaneler ve müzeler açmak,
- İşsiz insanlara ve kadınlara yönelik olarak el sanatları kursları açmak ve işe yerleşmelerin yardımcı olmak,
- Vatandaşların istek ve taleplerini karşılamak için gerekli birimlerin koordine şekilde çalışmasını sağlamak,
- İnsanların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri parklar ve sosyal tesisler açmak,
- Okuma yazma bilmeyen insanlar için okuma yazma kursları açmak
- Çocukları ve gençleri zararlı alışkanlıklardan uzak tutabilmek için gençlik merkezleri ve kütüphaneler açmak,
- Ekonomik durumu iyi olmayan aileleri maddi yardımlar da bulunmak,
- Ekonomik durumu iyi olmayan insanlar için aş evi açmak ve gıda, yakacak yardımında bulunmak,
- Yaşlı insanların şehir içi ulaşımı ücretsiz şekilde ulaşmasını sağlamak,
- Yükseköğrenim gören öğrenciler için yurt açmak ve maddi destekte bulunmak,
- Yaşlı ve engelli insanlara yönelik evde bakım hizmetleri vermek,
- Engelli insanlara uygun şehir planlaması ve çevre düzenlemesi yapmak,
- Kimsesiz ve yoksul insanlar için barınma evleri açmak,
- Ekonomik durumu iyi olmayan insanlar için destek kartı verilmesi
- Kimsesiz insanlar için mezar ve defin hizmetleri vermek,
- Kadın iş geliştirme ve destek merkezlerinin açılmasını sağlamak,
- Gençleri kötü alışkanlardan uzak tutmak için amatör spor kulüplerini maddi destekte bulunmak,
- Sokaklarda dilenen çocukları gerekli destekler verilerek tekrardan okula dönmelerinin sağlamak,

- Ramazan aylarında toplumu bütünleştirici organizasyonlar ve sanatsal etkinlerde bulunarak yemek hizmeti vermek,
- Engelli ve ekonomik durumu iyi olmayan insanlar için medikal yardımda bulunmak,
- Toplumun çoğunlukla kullandığı alanların temizlenmesi sağlamak,
- Yaşlı insanlarının ev temizliğini yapmak ve evde bakım hizmetleri vermek,
- İnsanların huzur ve düzeninin sağlanmasına yönelik zabıta faaliyetleri gerçekleştirmektir.

3.4. KÜTAHYA BELEDİYESİNİN DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI

Bu başlık altında Kütahya belediyesi sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde Kütahya merkez ilçesinde yaşayan dezavantajlı gruplar olan yoksullara, yaşlılara, gençlere, çocuklara, kadın ve engellilere yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları ele alınacaktır.

3.4.1. Yoksullara Yönelik Uygulamalar

Kütahya belediyesinin yoksullara yönelik uygulamaları; nakdi yardımlar, ekonomik durumu iyi olmayan asker ailelerine para yardımları, günlük sıcak yemek yardımı, evde tamir bakım yardımı, kırtasiye yardımı, yakacak yardımı, gıda yardımı, destek kartı yardımı, yolluk yardımı, okul kıyafet yardımı, ihtiyaç sahibi ekonomik durumu iyi olmayan ailelere bayramlık yardımı, yoksul gençlere toplu nikâh törenleri ve toplu sünnet yardımlarından oluşmaktadır.

Nakdi yardımlar, herhangi bir şey vermeden doğrudan parasal olarak verilen yardımlardır. Kütahya belediyesi ekonomik durumu iyi olmayan ihtiyaç sahiplerinden 2014 yılında 175 kişiye, 2015 yılında 125 kişiye, 2016 yılında 132 kişiye ve 2017 yılında ise 182 kişiye nakdi yardımda bulunmuştur. Bu paranın miktarı aylık olarak 200 ve 225 TL arasındadır (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kırtasiye yardımı, ekonomik durumu iyi olmayan, çocuklarını okutmakta zorluk çeken ailelere yönelik yaptıkları yardımlardır. Kütahya belediyesi 2014 yılında 3000 ilköğretim ve 1500 ortaöğretim öğrencisine, 2015 yılında 3000 ilköğretim ve 500 lise

öğrencisine, 2016 yılında 3000 ilkokul ve ortaokul öğrencisine ve 500 lise öğrencisine, 2017 yılında ise 3000 ilkokul ve 500 lise öğrencisine olmak üzere toplamda 81.837.00 TL yardımda bulunmuştur (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

4109 sayılı kanunla asker ailelerin muhtaç durumda olanlara yardım yapmak zorunlu hale gelmiştir. Ekonomik durumu iyi olmayan asker ailelerine nakdi yardım, bu yardım türünde de doğrudan parasal yardımda bulunulmaktadır. Kütahya Belediyesi 2014 yılında 10 muhtaç asker ailesine yardım yapmıştır. 2015 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın vermiş olduğu kararla yardım yapılmamış, 2016 ve 2017 yılında herhangi bir yardım talebinde bulunulmadığı için yardım yapılmamıştır (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi ekonomik durumu iyi olmayan ailelere okul kıyafeti yardımında da bulunmuştur. 2014 yılında 100 kişi, 2015 yılında 125 kişi, 2016 yılında 600 kişi ve 2017 yılında ise 700 kişiye okul kıyafeti yardımında bulunulmuştur (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Yakacak yardımı, kış aylarında ekonomik durumu iyi olmayan insanlara yapılan kömür yardımlarıdır. Bu yardımlar Valilik Sosyal Yardımlaşma Vakfı aracılığıyla da gerçekleşmektedir.

Tablo 3.5: Kütahya Belediyesi'nce Verilen Yıllara Göre Yakacak Yardımı

Yıllar	Kişi sayısı	Ton	Toplam TL
2014	1500	400	64.994.00
2015	1500	Veri yok	Veri yok
2016	1760	Veri yok	269.629.60
2017	1600	400	235.523.00

Kaynak: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya belediyesi ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere (Lise ve Yükseköğretim) şehir içerisinde ulaşım sağlayabilmesi için ulaşım desteği vermiştir. Kütahya belediyesi 2014 yılında 72, 2015 yılında 400, 2016 yılında 4000 ve 2017 yılında ise 400 öğrenciye yardımda bulunuştur. Aylık verilen ulaşım yardımında 44 kez otobüs bileti basma hakkı verilmiştir (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi evde 3 kap yemek hizmeti vermeye başlamıştır. Bu hizmeti ekonomik durumu iyi olmayan ailelere, yaşlılara ve engellilere vermiştir. Bu amaçla Kütahya belediyesi 2014 yılında 600 kişiye, 2015 yılında 325, 2016 yılında 90 ve 2017 yılında ise 86 aileye yemek yardımında bulunmuştur (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi sosyal destek kartı yöntemiyle ekonomik durumu iyi olmayan yoksul, yaşlı ve engelli kişilere gıda yardımında bulunmuştur. Kütahya belediyesinin yapmış olduğu gıda yardımı yıllara göre artış göstermiştir. Gıda yardımlarının çeşitliliğinde de artışlar meydana gelmiştir. Bunların haricinde Kütahya belediyesi Ramazan aylarında ekonomik durumu iyi olmayan ailelere gıda paketi yardımında da bulunmuştur.

Tablo 3.6: Kütahya Belediyesi'nce Verilen Yıllara Göre Gıda Yardımı

Yıllar	Kişi Sayısı	Toplam TL
2014	640	15.445.00
2015	1540	Veri yok
2016	1250	Veri yok
2017	1500	127.766.00

Kaynak: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya belediyesi ekonomik durumu olmayan ailelerin çocuklarına, bayramlık kıyafet alamayan aileler için bayramlık giysi yardımında bulunmuştur. Kütahya Belediyesi tarafından bayramlık kıyafet yardımlarında 2014 yılında Ramazan ve Kurban Bayramı'nda 1071 kıyafet alınmış ve dağıtılmış, 2015 yılında 1453 çocuk, 2016 yılında 560 çocuk ve 2017 yılında ise toplamda 720 çocuk için toplamda 46.650.00 TL yardım da bulunulmuştur (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi ekonomik gücü olmayan yaşlı ve engelli vatandaşların belirli periyodlar halinde evde temizlik ihtiyaçlarını da karşılamıştır. Bunun için Kütahya Belediyesi evde temizlik hizmet birimi kurmuştur. Evde temizlik hizmeti yapan birim ev temizliği, kişinin kişisel bakımını, halı ve perde temizliği, mutfak temizliği gibi hizmetleri vermiştir. 2014 yılında 195 kişiye, 2015 yılında 65 kişiye, 2016 yılında 38 kişiye ve 2017 yılında ise 37 kişiye yardım verilmiştir (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi çeşitli nedenlerle Kütahya gelmiş insanların, kalacak yerleri olmayan insanlara geçici olarak kalma yerleri de temin etmiştir. 2014 yılında 10 kişiye, 2015 yılında 10 kişi, 2016 yılında 16 kişi ve 2017 yılında 21 kişiye yardımda bulunmuştur. Buna benzer bir diğer hizmette ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere barınma yerlerinin temin edilmesidir. 2010 yılında 22 öğrenci, 2015 yılında 17 öğrenci, 2016 yılında 17 öğrenci ve 2017 yılında ise 19 öğrenci barınma hizmetinden yararlanmıştır(Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi ekonomik durumu iyi olmayan aileler için toplu nikah törenleri de düzenlemiş ancak yeteri kadar insan başvuru yapmadığı için bu toplu nikah törenleri iptal olmuştur. Sadece 2015 yılında 25 aile toplu nikâh törenine başvurmuş nikâhlar ücretsiz olarak yapılmıştır.

3.4.2. Yaşlılara Yönelik Uygulamalar

Kütahya belediyesi yaşlılara yönelik sosyal politika uygulamaları evde bakım ve tamir hizmeti, 65 yaş üstü ücretsiz ulaşım, yaşlılara yönelik evde yemek hizmeti ve hobi evleridir.

Hobi evleri emekli olmuş yaşlı insanları sosyal hayata katılabilmesini sağlamak amacıyla belediye tarafından uygulanmış bir faaliyettir. Bu amaçla 2015 yılında Kütahya porsuk çayı etrafında küçük bahçeli 39 tane hobi evleri oluşturulmuştur. Bu evler kiralama yöntemi yaşlı insanlara verilmiştir. Kiralama yöntemi ise her yılsonunda çekilişle gerçekleşmektedir. Bunda amaçlanan yaşlı insanların toplumsal hayata katılmaları ve doğayla iç içe yaşamalarını sağlamaktır. Burada emekli insanlar kendi meyve sebzelerini üretme imkânına sahip olacaktır (http://www.kutahya.bel.tr/duyuru.asp?id=24, 2018).

Bunun haricinde Kütahya belediyesi tarafından yaşlı, emekli insanlara yönelik gezi faaliyetler, sanatsal etkinlikler düzenlemiştir. Bu amaçla Kütahya belediyesi tarafından 2015 yılında 8 adet sanatsal etkinlik ve tarihi geziler düzenlenmiştir. Tarihi geziler ise her yıl düzenli olarak yine Kütahya'da bulunan Haymeana, Frigya Vadisi, Dumlupınar Şehitlikleri, Kütahya Zafer Anıtı, Aizanoi Antik Kenti vb. gibi tarihi yerlere olmaktadır (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Tablo 3.7: Yaşlı İnsanlara Verilen Evde Bakım Hizmeti Kişi Sayısı

Yıllar	Kişi sayısı	Toplam
2014	65	Veri yok
2015	76	Veri yok
2016	36	324
2017	37	476

Kaynakça: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya belediyesi yaşlı, emekli ve yatalak durumda olan insanların kişisel bakımlarını ve evde bakımı hizmeti vermektedir. Bu amaçla bu yaşlı insanların evde saç sakal tıraşlarını yapmak, evin perdelerini halılarını yıkamak, evin badana işlerini yapmak vb. gibi sosyal hizmetlerini üstlenmiştir. Bunun haricinde Kütahya belediyesi bu yaşlı insanların evde yemek yapamayan insanlara günlük üç öğün sıcak yemek gibi hizmetleri vermektedir. Kütahya belediyesi ekonomik durumu olmayan yaşlı insanlara gıda yardımı, yakacak yardımı ve faturalarının karşılanması gibi hizmetleri de vermektedir.

Kütahya belediyesi 4 Mart 2014 tarihinden itibaren 6495 sayılı kanunla ile birlikte 60-65 yaş aralığındaki insanlara ücretsiz ulaşım hizmeti vermeye başladı. Bu hizmeti tüm yaşlı insanlar arasında bir ayrımcılık gözetmeksizin hepsinin alacağını belirtmiştir. Bunun haricinde bu hizmeti gaziler, şehit aileleri de alabilecektir. Bu uygulama 10 Mart 2014 tarihinde uygulamaya koyulmuştur (http://www.milliyet.com.tr/, 2018).

Kütahya'da sosyal hizmetler müdürlüğüne ait huzur evinde 16 kadın, 49 erkek olmak üzere toplamda 65 yaşlı insana hizmet sunulmaktadır. Burada huzur evinde kalan insanlara boş zamanlarını değerlendirebilmek için el sanatlarından olan ağaç budama, bahçe düzenleme ve seracılık öğretilmektedir. Bunun haricinde Kütahya'da 2010 yılında açılan huzur evi 64 çift yataklı oda ve 28 kişilik tek yataklı oda kapasiteli olmak üzere toplamda 128 kişiye hizmet verme kapasitesine sahiptir (http://www.cumhuriyet.com.tr/, 2018).

Tablo 3.8: Kütahya Belediye'nce Yıllara Göre Kimsesizlere Sunulan Ev Hizmeti

Yıllar	Kişi Sayısı
2014	10
2015	10
2016	16
2017	21

Kaynak: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya'da kimsesiz yaşlı insanlara kış aylarında kendi evinin imkânları iyi olmadığı için konuk evleri açılmıştır. Bu evlerde kişilere kişisel bakım hizmetleri ve yemek hizmeti sunulmuştur. Bu hizmetler yıllara göre kişi sayısında değişiklik göstermiştir. Bu hizmetler 2014 yılında 10 kişi, 2015 yılında 10 kişi, 2016 yılında 16 kişi ve 2017 yılında ise 21 kişiye sunulmuştur (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017). Kütahya belediyesi sosyal hizmet yönünden yaşlılara yönelik birden fazla faaliyet gerçekleştirmiştir.

Kütahya belediyesi döner gazino altında bulunan bir yerde kır kahvesi açmıştır. Kır kahvesi aslına uygun bir şekilde restore edilerek, gerekli çevre düzenlemeleri yapıldıktan sonra hizmet kullanıma sunulmuştur. Burada yaşlı insanların hoşça zaman geçirebileceği, Kütahya'nın manzarasını izleyebileceği mekân haline getirilmiştir (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

3.4.3. Gençlere ve Çocuklara Yönelik Uygulamalar

Kütahya belediyesi gençlere ve çocuklara yönelik gençlik merkezleri, gençlere yönelik öğrenci evleri, amatör spor kulüplerine yardım, genç öğrencilere ulaşım yardımı, kütüphaneler, toplu sünnet törenleri, çocuk oyun parkları, okul kıyafeti yardımı, bilgi evleri vb. gibi sosyal hizmetler de bulunmaktadır.

Kütahya belediyesi gençleri uyuşturucu, madde bağımlılığı ve kötü alışkanlıklardan uzak tutmak için gençlik merkezleri kurmuştur. Bu gençlik merkezlerinde gençleri kişisel ve fiziki olarak gelişebilmesi için çeşitli etkinlik ve faaliyetlerde bulunmuştur. Bu gençlik merkezlerinde gençlere yaz gençlik kampları, atletizm, masa tenisi, basketbol, voleybol, gitar, saz, dans, güreş, judo, tekvando, hentbol, folklor, okçuluk, kickboks, satranç vb. gibi spor içerikli faaliyetler düzenlemişlerdir. Bu etkinliklerle gençler kötü ortamlardan uzak tutulmaya çalışılmıştır.

Gençler almış oldukları bu spor eğitimleri sayesinde iller bazında ödüller de almıştır. Yine gençlik merkezlerinde okuyan ve okumayan gençlere meslek edinme kursları, bilgisayar kursları açarak gençleri iş hayatında daha kolay atılabilmesi ve iş bulabilmesi için eğitimler vermiştir. Kütahya belediyesi gençlik merkezleri aracılığı ile gençlerin birbirleri ile kaynaşmasını sağlamıştır (http://kutahya.gsb.gov.tr/, 2018).

Kütahya belediyesi, Kültür ve Sanat Akademisi'nde 2017 yılı itibariyle 16 gence bağlama dersi, 8 genç öğrenciye klarnet eğitimi, 17 genç öğrenciye gitar eğitimi, 12 öğrenciye güzel sanatlar eğitimi ve 12 öğrenciye de orkestra eğitimi verilmiştir. Ahmet Yakupoğlu Kültür Merkezinde toplamda 59 adet, konferans, seminer ve söyleşi gibi sanatsal ve kültürel etkinlikler düzenlenmiştir (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Tablo 3.9: Kütahya'da Genç Öğrencilere Verilen Barınma Hizmeti Kişi Sayısı

Yıllar	Yardım Verilen Genç Öğrenci Sayısı
2014	29
2015	17
2016	17
2017	19

Kaynak: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya belediyesi farklı illerden gelen, maddi imkânları yetersiz olan gençlere barınma hizmeti de vermektedir. Bu hizmet apart, otel ve ev olarak vermiştir. Belediye bu hizmeti biraz daha genişleterek erzak yardımında da bulunmuştur. Kütahya belediyesi sosyal tesislerinde ekonomik durumu olmayan öğrenciler için ücretsiz kıyafetlerini yıkama, kurutma ve ütüleme hizmeti verilmektedir.

Kütahya belediyesi öğrencilerin ihtiyaçlarını gidermek, öğrencilerin internet üzerinden araştırma imkânı sunmak amacıyla bilgi evlerini kurmuştur. Bu bilgi evleri toplamda 2 adettir. Bu bilgi evleri ile evinde interneti olmayan genç öğrencilere faydalanma imkânı sağlamıştır. 2014 yılında bu bilgi evlerinden faydalanan öğrenci sayısı 1618'ken, 2015 yılında bilgi evlerinden faydalanan insan sayısı 1278'dir.

Tablo 3.10: Kütahya'da Kütüphaneden Yararlanan Kişi Sayısı

Yıllar	Kütüphaneden Yararlanan Kişi Sayısı
2014	11.321
2015	2.841
2016	Veri yok
2017	3516

Kaynak: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya'da kütüphaneden yararlanan genç sayısında azalmalar meydana gelmiştir. Buna karşın Kütahya'da kütüphane sayısı oldukça fazladır.

Kütahya belediyesi gençleri spor faaliyetlerine yönlendirmek için her yıl amatör spor kulüplerine destek vermektedir. Belediye gençleri spora yönlendirmek için aynı zamanda sosyal faaliyetler de yürütmektedir. Bunun için Milli eğitim kuruluşları ile birlikte çalışmalar yürütmektedir (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017). Kütahya belediyesinin amatör spor kulüplerine verdiği destekler son yıllarda önemli oranda artmıştır.

Tablo 3.11: Kütahya Belediyesi'nin Amatör Spor Kulüplerine Verdiği Yardım Miktarı

Yıllar	Yardım Yapılan Kulüp Sayısı	Yardım Miktarı TL
2014	25	425.000.00
2015	25	380.000.00
2016	25	930.000.00
2017	25	880.000.00

Kaynak: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya belediyesi ekonomik durumu iyi olmayan, çocuklarını sünnet ettiremeyen insanlar için toplu sünnet törenleri düzenlemektedir. Bu şekilde birçok çocuk ücretsiz bir şekilde sünnet olmaktadır. Bu hizmet belediyenin anlaşmış olduğu hastaneler tarafından verilmiştir. Kütahya'da 2014 yılında 38 çocuk, 2015 yılında 75 kişi, 2016 yılında 58 çocuk ve 2017 yılında ise 57 çocuk belediyenin sunmuş olduğu bu hizmetten yararlanmıştır (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Tablo 3.12: Kütahya'da Yıllara Göre Sünnet Başvuran Kişi Sayısı

Yıllar	Başvuran Kişi sayısı
2014	38
2015	75
2016	58
2017	57

Kayna: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

Kütahya belediyesi çocukları kötü alışkanlıklardan uzak tutabilmek, çocukları evde teknolojik kaynaklara bağımlılığını azaltmak ve çocukların sosyalleşebilmesi için çocuklara belediye sınırları içerisinde yeni parklar açmıştır. Bu parklarda modern güvenlik açısından kullanışlı oyuncaklar kullanılmıştır. Bu parklara aynı zamanda halkın kullanabileceği spor aletleri ve fitness spor aletleri de yerleştirilmiştir. Çocukların güvenliği için parklardaki oyun aletlerine kauçuk taban yerleştirilmiştir.

Tablo 3.13: Kütahya'da Yeni Açılan Park Sayısı

Yıllar	Yeni Açılan Parklar	Toplam Adet
2014	24	Veri yok
2015	26	Veri yok
2016	22	Veri yok
2017	18	90

Kaynak: Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017.

3.4.4. Engellilere Yönelik Uygulamalar

Kütahya'da engellilere yönelik uygulamalar evde bakım hizmetleri, belediye sınırları içerisinde çevre düzenlemeleri, günlük sıcak yemek yardımı, nakdi yardımlar, ev tamir bakım hizmeti ve engelli vatandaşlara yönelik sosyal hizmetler vb. gibi hizmetlerden oluşmaktadır.

Kütahya belediyesi yardım alamayan, hiçbir sosyal güvencesi olmayan, bakıma muhtaç engelli vatandaşlara ayni yardımlar ve maddi yardımda bulunmaktadır. Kütahya belediyesi 2014 yılında 75, 2015 yılında 75, 2016 yılında 87 ve 2017 yılında ise 92 engelli vatandaşa ayni ve nakdi yardımlarda bulunmuştur (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi 5378 sayılı kanun gereği engellilerin şehir içerisinde ulaşım sağlayabilmesi için 2014 yılından itibaren bu yönde çalışmalara yapmış mevcut araçları ve durakları yenilemiştir. Engelli vatandaşların şehir içi otobüslerine rahat bir şekilde binebilmesi için 287 adet alçak tabanlı otobüsler alınmış, engellilere uygun hale getirilmiş ve katlanabilir engelli rampaları yerleştirilmiştir (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017).

Kütahya belediyesi engellilerin sosyal hayatta daha aktif olabilmesi için 2018 yılında Yamantürk Engelsiz Yaşam Merkezi'nin inşasına başlanmıştır. Burada engelliklere yönelik yüzme havuzu, engelli yaşam ofisi yer alacaktır. Kütahya Belediyesi engellilerin kent içerisinde rahat harekete edebilmesi kentin farklı yerlerine engelli araçları için engelli şarj aleti olan KİOSK istasyonları kurmuştur. Bu cihazlar aynı anda 3 engelli aracını sarj edebilme özelliğine sahiptir. Belediye'ye bu cihazın toplam maliyeti 30.000 TL'dir (http://www.kutahya.bel.tr, 2018).

Kütahya Belediyesi bunlar haricinde görme engelli vatandaşların şehir içerisinde rahat bir şekilde hareket edebilmesi için 4000 metre plastik kaldırım, 4.346.98 metre karo kaldırımdan yapılmış ve şehrin birçok farklı noktalarında 135 adet engelli rampası kurmuştur. Kütahya Belediyesi'nce görme engelli vatandaşlar için şehrin farklı noktalarındaki kavşaklarda 22 adet sesli sinyalizasyon sistemi kurulmuştur (http://www.kutahya.bel.tr, 2018). Ayrıca yaya alt geçitlerinde, engellilerin kolay ulaşım sağlayabilmeleri için engelli taşıma üniteleri de yapılmıştır.

Kütahya belediyesi engelli insanlara yönelik evde bakım hizmeti ve yemek yapamayan engelliler için sıcak yemek uygulaması da yapmaktadır. 2014 yılında 75 kişinin kişisel bakımı, sağlık hizmeti ve ev temizliği hizmetini yapmıştır. Kütahya Belediyesi'nce 2016 yılında 677 engelli vatandaşa ücretsiz ulaşım hakkı imkânı sunulmuştur (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları, 2014-2017). Kütahya Belediyesi bugün itibariyle de 783 engelli vatandaşa evde sağlık hizmeti vermektedir.

3.4.5. Kadınlara Yönelik Uygulamalar

Kütahya belediyesinin kadınlara yönelik uygulamaları Kütahya Hanımlar Lokali, Kütahya Belediyesi Kadın Çalışma Merkezi vb. gibi hizmetler çerçevesinde ele alınacaktır.

Kütahya Hanımlar Lokali, 2017 yılında faaliyete geçen tesisin içerisinde sadece bayanların faydalanabileceği yüzme havuzu, sauna, hamam, fitness, pilates ve zumba, masa tenisi ve satranç gibi spor etkinliklerini vardır. Bu tesisin amacı kadınların sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneliktir. Bu lokalde kadınların kendilerini geliştirebilecekleri, ev ve iş yaşamında başarılı olabilecekleri kurslar verilmektedir. Lokallerde verilen başlıca kurslar resim, ahşap boyama kursu, yemek kursu, ebru sanatı, yabancı dil kursu, yüzme kursu ve iş geliştirme kurslarıdır (http://www.kutahya.bel.tr, 2018).

Kütahya Belediyesi Kadın Çalışma Merkezi, Kütahya'da dezavantajlı kesim olarak bilinen kadınların sosyo-ekonomik hayata kolay bir şekilde atılmasını sağlamaktır. Bu merkezde aynı zamanda kadınlara aile danışmanlık hizmetleri verilerek kadınların ailevi, kültürel, sosyal sorunlarına çözümler üretilecektir. Bunlarla birlikte bu merkezlerde kadınlara meslek edinme kursları da verilecektir. Bu kurslarda yıllık 500 kadın12 hafta boyunca 60 saat eğitim görerek mezun olacaktır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2018).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tarihten günümüze gelinen süreçte sosyal politikaların ortaya çıkışı ve yaygınlaşmasını sağlayan birtakım temel gelişmeler söz konusu olmuştur. Bunlardan ilki sanayileşmedir. Avrupa'da 18. yüzyılın ikinci yarısında sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan işçi sınıfının sorunlarının çözülmesine yönelik kimi sosyal politikalar üretilmeye başlanmıştır. Bu politikalar genelde işçi sınıfının sorunları çerçevesinde değerlendirildiğinden, günümüzdeki anlamıyla sosyal politikanın açıklanmasında yetersiz kalmıştır.

Sanayileşme sonrası kentlere doğru göçlerin yoğun bir şekilde artması, kentlerde gecekondulaşma, altyapı yetersizliği, çevre kirliliği, yoksulluk vb. sorunların da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sorunların artması ile birlikte devletlerin sorunlara müdahalesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Sanayileşme sonrası dönemden, 20. yüzyılın başlarına kadar olan dönemde sosyal politika uygulamaları giderek çeşitlenmiştir. İşçi sorunlarının çözümünün yanı sıra yoksulluğun ve işsizliğin azaltılması, çocukların korunması gibi konular sosyal politika uygulamalarına dahil edilmiştir. Bu dönemde devletler toplumun güçsüz kesimlerinin sorunlarına yönelik çözüm arayışına girerek, sosyal politikanın temellerinin atılmasını sağlamışlardır.

1929 yılında Dünya Ekonomik Buhranı sonrası meydana gelen ekonomik ve sosyal sorunların çözülmesi için ortaya konulan öneriler, sosyal politikaların uygulama alanlarını genişletmiştir. Söz konusu öneriler devletin sosyal ve ekonomik alana aktif müdahalesini öngörmektedir. Buna göre sosyal politikalar da merkezi yönetimlerce, tek elden planlanıp uygulanmalıdır. 1970'li yıllara kadar devam eden bu anlayış çerçevesinde sosyal politikalar; toplumsal adaletin sağlanması, refah düzeyinin yükseltilmesi, işsizlik ve yoksulluk sorununun ortadan kaldırılması, gelir dağılımında eşitliğin sağlanması gibi ülkelerin ekonomik ve sosyal hedeflerine ulaşmalarında önemli katkılar sağlamıştır. Bu dönemde sosyal devlet anlayışı temelinde sosyal politikalar, devlet tarafından tek elden, sistemli bir şekilde uygulanmaya çalışılmıştır.

1980'li yıllardan sonra dünyada yaygınlaşmaya başlayan neo-liberal anlayış çerçevesinde yerelleşmeye verilen önem artmış, merkeziyetçi yönetim yapısı yıkılmaya başlamıştır. Dolayısıyla önceden merkezi yönetimlerce yapılan birçok hizmet, yerel yönetimlerce yapılmaya başlanmıştır. Buna göre, yerel yönetimlerin belirli bir alanda

faaliyet gösteren bireyleri daha yakından tanımı imkânına sahip olmaları, dolasıyla halkın sorunlarının çözülmesi ve ihtiyaçlarının karşılanmasında merkezi yönetimlere göre daha etkin olabileceği düşünülmüştür.

Ülkelerin sosyal politikayı tek merkezden uygulamaya çalışması, merkezi yönetimin işlevini zorlaştırmaktadır. Merkezi yönetimlerin halka hizmet sunumunda yeteri kadar yakın olmaması ve halkı tanımaması, kimi hizmetlerin verilmesinde sorunları da beraberinde getirmektedir. Merkezi yönetimin getirdiği sorunlar neticesinde sosyal politikalar merkezden yönetilerek, özellikle sosyal yardımların eşit olarak dağıtılamamasına, gerçekten yardıma ihtiyacı olanların yardımlardan yararlanamamasına sebep olmaktadır. Gelinen noktada sosyal politika uygulamaları sadece merkezi yönetimlerce yapılmamalı, yerel yönetimlerce de yapılarak sosyal politikaların etkinliği artırılmalıdır.

Yerel yönetimlerde hizmet sunumu bakımından en etkin birim belediyelerdir. Belediyeler ülkelerin yönetim biçimi ve geleneklerine bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkmışlardır. Belediyelerin vermiş oldukları hizmetler, o belediyenin coğrafik sınırları ve koşulları, halkın sosyal özellikleri ve halkın beklentilerine göre değişmektedir. Belediyeler kentsel hizmetlerin karşılanmasının yanı sıra, sosyal politikaların hayata geçirilmesinde de etkili olmaktadır. Günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde belediyelere, klasik belediye hizmetleri yanında önemli sosyal sorumluluklar verilmektedir.

Türkiye'de belediyeleşme hareketleri 1950'li yıllardan sonra kentleşme ile birlikte hız kazanmıştır. Belediye kanunu ile belediyelere sosyal ve kültürel içerikli önemli görev ve sorumluluklar verilmiştir. Türkiye'de ilk defa 1961 Anayasası'yla sosyal devlet anlayışının temelleri atılmış olup, belediyelerin sosyal politika uygulamaları zorunlu hale getirilmiştir. 1980 yılından itibaren devlet kamusal alanda küçülmeye gitmiş, merkezi yönetim yapısı yerel yönetimlere doğru kaymıştır. 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa Birliğine uyum süreci kapsamında dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politika uygulamaları yaygınlaşmaya başlamıştır.

2000'li yıllardan sonra Türkiye'de yeni kamu yönetimi anlayışı kapsamında yapılan kanuni değişiklikler ile birlikte belediyelerde sosyal belediyecilik anlayışı ön

plana çıkarılmıştır. 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu, sosyal politika anlamında belediyelere yeni sorumluluklar ve yetkiler vermiştir. Bu düzenlemeyle belediyeler sosyal politikaların uygulanmasında en yetkin kuruluş haline getirilmiştir.

Günümüzde belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetlerinde üstlenmiş oldukları sorumlulukları en iyi şekilde yerine getirebilmeleri, kaynak bulma noktasındaki sorunların da çözümüne bağlıdır. Diğer bir değişle Türkiye'de belediyelerin sosyal faaliyet yürütebilmesi için yeterli maddi imkânlarının sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla merkezi yönetimlerin bu anlamda belediyeleri desteklemesi oldukça önemlidir. Belediyelerin merkezi yönetimlerin desteği ile bütçelerinin artması durumunda, vermiş oldukları hizmetlerin kalitesi de artış gösterecektir. Nitekim sosyal politikaların sağlıklı, çözümcü ve etkili olabilmesi merkezi yönetim ve yerel yönetimlerce işbirliği içinde, koordineli bir şekilde yapılmasına bağlıdır.

Genel olarak bu çalışmada Kütahya Belediyesi'nin 2014-2017 yılları arası dezavantajlı gruplara yönelik uygulamış olduğu sosyal politika uygulamaları ele alınarak incelenmiştir. Kütahya Belediyesi sosyal belediyecilik anlayışı gereği, uygulamış olduğu sosyal politikalarla, Kütahya'da yaşayan vatandaşların refahını yükseltmeyi, vatandaşların sorunlarına çözüm önerileri getirmeyi hedeflemiştir. Dolayısıyla sosyal denge ve barışın sağlanmasına çalışmıştır.

Kütahya Belediyesi tarafından yoksullara yönelik nakdi yardımlar, günlük sıcak yemek yardımı, kırtasiye yardımı, yakacak yardımı, destek kartı yardımı, okul kıyafet yardımı, bayramlık yardımı gibi ekonomik yardımlar yapılmıştır. 2014 yılında 175 kişiye nakdi yardım yapılmışken; 2017 yılında ise 187 kişiye nakdi yardımda bulunulmuştur. Buna göre yoksullara yönelik yapılan nakdi yardımlar verilen kişi sayısında artışlar meydana gelmiş, yoksulların refah seviyesinin yükseltilmesine yönelik faaliyetlerde bulunulmuştur.

Kütahya Belediyesi'nin yoksullara yönelik yaptığı sosyal yardımlar değerlendirildiğinde, yardım alan kişilerin neye göre belirlendiği konusunda bir veri bulunmamaktadır. Dolayısıyla Belediye'nin yoksul grubu değerlendirmesinin içinde oy kaygısı, akrabalık ve yakınlık durumu değerlendirmesi yapılabilmekte, bu anlamda

Belediye'nin şeffaflıktan uzak olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yoksullara yönelik yapılan yardımlar genelde ayni ve nakdi yardımlar şeklinde yapılmakta, yoksulların istihdamına yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Kütahya Belediyesi'nin engellilere yönelik uygulamaları arasında evde bakım hizmetleri, aynî yardımlar (tekerlekli sandalye vb.) ve çevre düzenlemeleri gibi hizmetler bulunmaktadır. 2014 yılında 75 kişiye ayni ve nakdi yardım verilmişken, 2017 yılında 92 kişiye yardım yapılmıştır. Engelli vatandaşlara yönelik ulaşım hizmetlerinin kolaylaştırılması maksadıyla mevcut araçların durakları yenilenmiş, otobüslerle rahat ulaşım sağlayabilmeleri için çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca engellilere yönelik KİOSK şarj istasyonları da kurulmuştur. Kütahya Belediyesi engellilere yönelik önemli sosyal hizmetler yapmış olsa da, uygulamada yaşanan kimi sorunlar ve eksiklikler bulunmaktadır.

Kütahya Belediyesi'nde engelliler, ulaşım imkânlarından yeterince faydalanamamaktadır. Halk otobüsü kullanan engelli vatandaşların kaldırımlardaki engelli rampalarına ulaşmaları durak önlerine dikilen delinatörler marifetiyle engellenmektedir. Engellilerin kaldırımları kullanabilmeleri için yeterli plastik sarı bant mevcut değildir. Şehirde 50 adet engelli otopark yeri bulunmakta, bu sayının yeterli olmadığı düşünülmektedir. Hali hazırdaki park yerlerinin de engelli park yeri olduğunu gösteren işaretlemeleri eksiktir. Ayrıca engellilere yönelik iş edinme kurslarının yaygınlaştırılması, engelli ailelerine yönelik destek hizmetlerinin artırılması gerekmektedir.

Kütahya Belediyesi'nce ekonomik gücü yeterli olmayan yaşlılara yönelik yardımlar da yapılmıştır. 2014 yılında 195 kişiye evde bakım ve temizlik hizmeti verilmişken, 2017 yılında ise 37 kişi bu hizmetten yararlandırılmıştır. Bu açıdan yaşlılara yönelik verilen hizmetlerde yıllara göre önemli düşüşler gözlemlenmiştir. Kütahya gibi yaşlı nüfusunun fazla olduğu bir ilde yaşlılara yönelik bakım ve temizlik hizmetleri yeterli görülmemektedir. Belediye tarafından yaşlılara yönelik yapılan önemli bir çalışmada hobi evleridir. Bu sayede onlara doğayla iç içe, sağlıklı ortam sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca kültürel ve sanatsal gezi faaliyetleri de düzenlenmektedir.

Kütahya Belediyesi'nde yaşlılara yönelik yapılan sosyal hizmetler değerlendirildiğinde yaşlıların şehirde temiz hava alabileceği, şehrin gürültülü ortamından uzak mekânların sayısının yeterli olmadığı görülmekte, dolayısıyla park ve mesire yerlerinin sayısının artırılması ve bu yerlere ulaşım imkânlarının kolaylaştırılması gerekmektedir. Yaşlıların sağlık ihtiyaçları konusunda da desteklenmesi gerekmekte, bu açıdan Belediye'nin yaşlılara ilaç desteği ve ücretsiz muayene hizmetleri sağlaması gerekmektedir.

Kütahya Belediyesi'nin gençlere ve çocuklara yönelik uygulamaları; ulaşım yardımı, toplu sünnet törenleri, bilgi evleri, gençlik merkezleri, öğrenci evleri ve okul kıyafeti yardımlarıdır. Belediye bünyesinde kurulan gençlik merkezlerinde gençlerin uyuşturucu, esrar vb. kötü alışkanlardan uzak tutulması için gençlik kampları, çeşitli sportif etkinlikler, dans, enstrüman eğitimi gibi faaliyetler yapılmaktadır. Ayrıca Kültür ve Sanat Akademisi'nde gençlere birçok eğitim ve seminerler verilmiştir.

Kütahya Belediyesi'nin çocukların ve gençlerin korunmasına yönelik faaliyetlerinin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Kütahya'da 50.000 civarı üniversite öğrencisi bulunmasına rağmen, ihtiyaç sahibi veya başarılı öğrenciler burs imkânından mahrumdurlar. Üniversite öğrencilerine ulaşım, eğitim vb. konularında yapılan yardımlar da yetersiz kalmaktadır. Ayrıca Belediye'nin çocukların sosyal gelişimlerini sağlayabilmeleri için çocuk meclisleri ve çocuk kulüpleri açması da gerekmektedir.

Kütahya Belediyesi'nin kadınlara yönelik uygulamaları genelde Hanımlar Lokali, Kadın Çalışma Merkezi gibi kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Bu merkezlerde zumba, plates, hamam, sauna, yüzme havuzu, masa tenisi, satranç gibi faaliyetler yapılmakta ve kadınların kendilerini geliştirmelerine yönelik çeşitli kurslar, eğitimler ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

Kütahya Belediyesi'nce kadınlara yönelik yapılan sosyal uygulamaların artırılması ve çeşitlenmesi gerekmektedir. Kütahya'da şiddete maruz kalmış kadınların korunmasına yönelik yeterli hizmet bulunmamaktadır. Kadınların korunmasına yönelik danışma ve rehabilitasyon merkezlerinin kurulması gerekmektedir. Ayrıca Belediye bünyesinde Kadın Sığınma Evi de bulunmamaktadır. Kütahya'da ekonomik kaynaklı

boşanma oranının oldukça yüksek olduğu düşünüldüğünde, kadınların istihdamı konusunda da Belediye'nin politikalar üretmesi gerekmektedir.

Gelinen noktada Kütahya Belediyesi'nin dezavantajlı gruplara yönelik sunmuş olduğu bazı hizmetler bulunmaktadır. Bu hizmetler sosyal belediyecilik kapsamında Kütahya'da vatandaşların sorunlarına çözüm üretmeye çalışmıştır. Ancak yapılan bu hizmetlerin diğer belediyelerle karşılaştırıldığında çeşitlenmesi ve artırılması gerekmektedir. Bununla birlikte Belediye planlarında dezavantajlı grupların tespitine ve ihtiyaç sahiplerinin sayısının belirlenmesi yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu da; hizmetlerin etkinliği ve yararlılığı konularında büyük bir eksiklik olarak düşünülmektedir. Nitekim Kütahya Belediyesi tarafından bu konuda da çalışma yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

ALTAN, Z. Ömer , (2008), **Sosyal politika**, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

AKŞEHİR, İrfan, (2013), "Sosyal Tesisler, İktisadi İşletmeler Ve Tabi Olduğu Esas Ve Usulleri" **Denetişim Dergisi**, Ssyı:16, Ankara, ss.85-93.

ALPER, Yusuf, (2012), "Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler" **Sosyal Güvenlik Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, Bursa, ss.7-47.

ALTAN, Z. Ömer vd., (2005), **İşçi Profil Araştırması: Eskişehir örneği**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

ALTAN, Z. Ömer vd., (2011), **Uluslararası çalışma Normları**, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

ATILGAN, Gökhan, (2012), **Türkiye'de toplumsal sınıflar: 1923-2010. 1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim** (Ed. Alpkaya, Faruk ve Duru, Bülent.), Phonix Yayınları, Ankara.

AYDIN, Murat, (2008), **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, Yedirenk Yayınları,1.baskı, İstanbul.

AYDINLI, H. İbrahim, (2004), **Sosyo Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Belediyeler**, Nobel Yayınları, Ankara

AYHAN, Abdulrahman, (2012), "Sosyal Güvenlik Kavramı ve İlkeleri", **Sosyal Güvenlik Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, Ankara ss.41-55.

AYSAN, Fatih, (2007), "Belediyelerin Üstlendikleri Yeni Rol: Sosyal Belediyecilik", **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı:2, İstanbul, ss.52-64.

BABAHAN, Ali, (2009), "Bir Sosyal Politika Projesi Olarak Köy Enstitüleri". **Alternatif Politika Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, ss.194-226.

BAKAN, Selahaddin ve Hakan ÖZDEMİR, (2012), "Sosyal Politika Açısından CHP İle AKP'nin Karşılaştırılması" **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt:3, Sayı:1, ss 22-50.

BAYRAKTAR İmran ve Hakan Karataş, (2012), "Eğitim İlişkin Sosyal Politikalar Konusunda Okul Müdürlerinin Görüşleri Göynük İlçesi Örneği**"**, Muş **Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:4, Sayı:1, Muş, ss.72-88.

BAYRİ, Osman, (2013), "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Kurum ve Kapsam Olarak Gelişimi ve Sosyal Güvenlik Adaleti", **Sosyal Güvenlik Dergisi**, Cilt:3, Sayı:2, ss18-60.

BEDİR, Eyüp vd. (2012), **Sosyal Politika**, (Ed. Oral İlhan ve Yener Şişman) Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

BERKÜN, Sanem, (2017), "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı" **Şarkıyat İlim Araştırma Dergisi**, Cilt:9, Sayı:2, ss.582-598.

BİÇERLİ, M. Kemal, (2007), **Çalışma Ekonomisi**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Bilimler Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, ss.53-64.

BOROTAV, Korkut, (2003), **Türkiye iktisat tarihi 1908-2002**, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul.

BOZKURT, Yavuz ve Resul AYFER, (2018), "Göçün Kentleşme Üzerindeki Etkisi: Kütahya İl Örneği", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:57, Kütahya, ss.144-166.

BUĞRA, Ayşe, (2008), **Kapitalizm**, **Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika**, İletişim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.

ÇAKMAK, Umut, (2004), "Esnek Üretimin İstihdama Etkisi ve Toyota Örneği" **Ekonomik Yaklaşım Dergisi,** Cilt:15, Sayı:52, Ankara ss,235-253.

ÇARKÇI, Akif, (2008), **Ulusal Kalkınma için Yerel Teklifler**, Şehir Yayınları, 2.Baskı, Ankara.

ÇAVUŞ, Hakan, (2017), "Sosyal Güvenlik Sisteminin Denetim Yapısı ve Denetim Birimi" **Yönetim Ve Ekonomi Dergisi**, Cilt:24, Sayı:2, ss.523-542.

ÇAVUŞ, Ö. Hakan, (2017), "Sosyal Güvenlik Sisteminin Denetim Yapısı Ve Denetim Birimleri", **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt:24, Sayı:2, Manisa, ss. 524-542.

ÇİÇEK, Eda. (2012), Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Politikaları, Koza Yayıncılık, Ankara.

ÇİÇEK, Özal ve Mehmet ÖÇAL, (2016), Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi, **Emek Ve Toplum Dergisi,** Cilt:5, Sayı:11, ss.106-129.

ÇİÇEK, Yeter, (2014) "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Yerel Yönetimler", **KSÜ Sosyal**

ÇÖPOĞLU, Mustafa, (2017), "Sosyal Belediyecilik ve Sorunları" **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:5, Sayı:2, Çankırı, ss.223-247.

DEMİRCİ E. Akyol, (2014), "Sultan II. Abdülhamid Döneminde Sosyal Politika Uygulamaları" **Sosyal Politika Çalışmaları**, Cilt:14, Sayı:31, ss.33-47.

DİLİK, Sait, (1985), "Atatürk Döneminde Sosyal Politika", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt:40, Sayı:1, Ankara, ss.93-102.

DOĞAN, Yavuz, (2008), "**Türkiye'de Sosyal Devlet Harcamaların Gelişimi (1980-2006)**", Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (2011) Dilovası'nda Dezavantajlı Grupların İstihdam Potansiyelinin Artırılması: Araştırma Sonuç Raporu, MARKA Yayınları, İstanbul.

EKİN, Nusret, (1987), **Türkiye'de Endüstri İlişkilerinin Gelişimi Ve 1936 İş Kanunu, Sosyal Siyaset Konferansları**, İstanbul Üniversitesi Fakültesi Yayınları.

ELMAS, Abdullah, (2017), "1923-2016 Yılları Arası Hükümet Programlarında Dezavantajlı Gruplar" **Sosyal Çalışma Bilimler Dergisi**, Cilt:4, Sayı:15, Siirt, s.945-953.

ERDOĞAN, Ekrem ve Mehmet Zeki AK, (2003), " Neo-Liberal Ekonomik Dönüşüm ve Sendikalar" **Kamu İşletmeleri İşveren Sendikası (Kamu-İş)**, Cilt:7, Sayı: 2, Ankara, ss.2-14.

ERKEKLİ, Fatih, (2007), "İstihdam Politikaları, Esneklik ve Özel İstihdam Büroları" **İşveren Dergisi**, Sayı:13; Eylül.

ERSÖZ, H. Yunus, (2011), **Sosyal Politikada Yerelleşme**, İstanbul Ticaret Odası (İTO), İstanbul.

EYLEM, Beyazıt ve GÜNEŞ Muharrem, (2016), "Yeni Yerel Yönetim Yasalarının Sosyal Politikaya Katkılar" **International Journal of Academic Value Studies**, cilt:2, sayı:4, ss.78-89.

FIRAT, S. Muhammed, (2017), "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi Ve Sosyal Güvenlik Açıkları" **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:127, Ankara, ss.317-338.

GEMALMAZ, Burak, (2009), "Terörle Mücadele Mağdurlarına Sağlanan Haklar Ve Özellikle Kira Yardım Hakkı" **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergi**si, Cilt:17, Sayı:1, ss3-42.

GENÇ, Yusuf ve BARIŞ, İsmail, (2015), "Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerinden Yönetimin İşlevselliği", **The Journal of Academic Social Science Studies Dergisi**, sayı: 32, ss. 95-117.

GIDDENS, Anthony, (2010), "Göçmenlerin Emek Piyasası Üzerindeki Etkisi", Sosyoloji Başlangıç Okumaları, **Say Yayınları**, 522-527, Ankara.

GÖRMÜŞ, Ayhan, (2007), "Türkiye'de sosyal diyaloğun gelişimi", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, cilt:14, İstanbul, ss.5-140.

GÜL, K. Vehbi, (1965), **Köy ve Mahalle İdaresi**, Kardeşler Matbaası Yayınları, Ankara.

GÜL, Songül Sallan, (2006), **Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa**, Ebabil Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.

GÜLER, Zuhal vd., (2014), "Türkiye'de Kırsal Kalkınma Modeli Olarak Köy-Kent Uygulamaları: Bolu Mudurnu İlçesi TAŞ kesti Örneği", **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Cilt:4, Nevşehir, ss.155-167.

GÜNEŞ, Sadık (2010), **Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü: Türkiye'de Kamusal Sosyal Yardım Alanların Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü Araştırması**, Ermat Matbaacılık, Ankara.

GÜVEN, Sami, (1995), **Sosyal Politikanın Temelleri**, Ezgi Kitapevi Yayınları, 1.Baskı, Bursa.

GÜVERCİN, S. Hüseyin, (2004), "Sosyal Güvenlik Kavramı Ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi" **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası**, Cilt:57, Sayı:2, Ankara, ss.89-95.

İPEK, Selçuk ve ÇIPLAK, Benan, (2016), "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Bütçe Uygulamaları: Çanakkale Belediyesi Örneği" **Yönetim Bilimleri Dergisi,** Cilt:14, Sayı:27, ss.201-215.

KAPAR, Recep, (2015), "Uluslararası Çalışma Örgütünün Sosyal Koruma Tabanları Yaklaşımı, **Karatahta İş Yazıları Dergisi**", Ankara, Sayı:1, ss.181-209.

KARATAŞ, Zeki, (2015), "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri" **Manevi Temelli Sosyal Araştırma Dergis**i, Cilt:1, Sayı:1, Rize, ss.1-19.

KELEŞ, Ruşen, (1993), Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınları, Ankara.

KESGİN, Bedrettin, (2014), "Engellilere Yönelik Yerel Sosyal Politikalar" **Çağdaş Yerel Yönetim Bilimler Dergisi**, Cilt:21, Sayı:4, Ankara, ss.1-15.

KILIÇ, Ramazan ve ÇETİNKAYA, Şahin, (2012), "Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Stratejileri Ve Bir Model Önerisi" **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** sayı: 34, Kütahya, ss.93-113.

KOÇAK, Orhan, v., (2017), "Belediyelerde Sosyal Politika Uygulamaları Ve Pendik Belediyesi Örneği" **Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi**, Cilt:7, Sayı:12, Pamukkale, ss.121-147.

KORAY, Meryem, (2008), **Sosyal Politika**, İmge Kitabevi, Ankara

MAKAL, Ahmet, (1999), **Türkiye'de Tek Partili Dönemde Çalışma İlişkileri:1920-1946**, İmge Kitabevi, Ankara.

MAYER, E. S. (2003), What is a Disadvantaged Group? Minneapolis: Effective Communities Project.

METİN, Onur, (2011), "Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, cilt:1, İstanbul, ss.179-200.

MUCAN, Burcu vd., (2016), "Yöneticilerde Sürdürebilirlik Algısı Ve Firma Uygulamalarına Yönelik Değerlendirme", **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:12, Sayı:2, Bolu, ss.57-71.

NADAROĞLU, Halil, (1984), **Mahalli İdareler**, Beta Yayınları, İstanbul

ÖKTEN, Mustafa ve DEMİR, Fatih, (2013), "Türkiye'de İl Özel İdareleri: Melez bir Yerel Yönetim Modeli"**, Beşinci Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı,** Ankara, ss.327-342**.**

ÖREN, Kenan, (2013), **Sosyal Politika**, Nobel Yayınevi, Geliştirilmiş 3.baskı, Ankara

ÖZAYDIN, Mehmet Merve, (2008), "Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak" **Gazi Üniversitesi İktisat İdari Birimler Dergisi**, Cilt:10, Sayı:1, Ankara, ss.163-180.

ÖZBEK, Nadir, (2006), Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politika, Tarih

ÖZDEMİR, Hakan (2012), "Türkiye'de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme", **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı:30, İstanbul, ss.4-11

ÖZDEMİR, Murat, (2011)," Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma" **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg**isi, Sayı:1, Cilt:11, ss.323-343.

ÖZKAZANÇ, Alev, (2014), Cumhuriyet Döneminde Siyasal Gelişmeler: Tarihsel-Sosyolojik Bir Değerlendirme, **1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim** (Ed. Alpkaya, F. ve Duru, B.), Phonix Yayınevi, Ankara.

PEKTAŞ, E. Kadri, (2010), "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar" Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, ss.4-22.

SOBACI, Cahit ve Diğerleri, (2018), "Türkiye'nin Yeni Yönetim Modeli ve Cumhurbaşkanlığı Teşkilat**" Seta Persfektif Dergisi**, sayı:206, ss.1-6.

ŞENER, Sami, (1989), **Endüstri Tarihi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul

ŞENGÜL, Ramazan (2007), "Yeni Yerel Yönetimler Kanunları Çerçevesinde Türkiye'de Yerel Katılım", **Beşinci Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi**, 11-13 Haziran, Kırgızistan ss.1078-1086.

ŞENKAL, Abdulkadir, (2003), "Sosyal Politika ve Uluslararası Standartlar", **Kamu İş Dergisi**, Cilt:7 Sayı:2, Ankara, ss.2-32.

ŞENKAL, Abdülkadir, (2011**), Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika**, Alfa Yayınları, 3.Baskı, İstanbul.

TALAS, Cahit, (1992), **Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi**, Bilgi Yayınevi, 1.Baskı, Ankara.

TAŞ, H. Yunus, (2012), "Toplumsal sınıfların değişim sürecinde, sendikalar ve sendikaların geleceği" **Hak-İş Toplum Bilimleri Dergisi**, cilt:1, ss.28-48.

TAŞCI, Faruk, (2010), "Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri" **Çalışma ve Toplum Dergisi**, Sayı:1, ss.176-202.

TİYEK, Ramazan, (2012), "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği" **14.Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongres**i, Kırıkkale, ss,53-83.

TOPRAK, Düriye ve Ceyda, ŞATAF, (2009), "Türkiye'de Yerel Yönetim Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik" **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, ss.11-24.

TOPRAK, Düriye ve ŞATAF, Cevriye, (2017), "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Sosyal Harcamalar Üzerine Genel Bir Değerlendirme" **Sayıştay Dergisi,** Sayı:106, ss.63-86.

TOPRAK, Zerrin, (1996), **Yerel Yönetimler**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 3.Baskı, İzmir.

TOPRAK, Zerrin, (2010), **Yerel Yönetimler**, Birleşik Matbaacılık Yayınları, 8.Baskı, İzmir.

TORTOP, Nuri, (1991), **Mahalli İdareler**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

TUNA, Orhan ve Nevzat YALÇINTAŞ, (1999), **Sosyal Siyaset**, Filiz Kitapevi, İstanbul.

TUNÇOMAĞ, Kenan, (1971), **Türk İş Hukuku**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul.

UÇAR, Ahmet, (2011), "İl Özel İdarelerinde Demokratik Katılım Ve Yönetişim Uygulamaları" **Sosyal Bilimler Dergisi,** Cilt:9, Sayı:2, Manisa, ss.613-630.

ULUSOY, Ahmet ve AKDEMİR, Tekin, (2001), **Mahalli İdareler**, Seçkin Yayınları, 2.Baskı, Ankara.

USLU, Halil, (2011), "Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik", Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Aydın Üniversitesi**, İstanbul Vakfı Yayınları, İstanbul.

USLU, Harun, (2011), "Sosyal Politika Açısından Belediyeler Ve Sosyal Belediyecilik" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.

USLU, Harun, (2011), "Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.

ÜNLÜ, Ufuk, (2016)," Sosyal Belediyecilik Anlayışının E-Belediyecilik Uygulamalarına Entegre Edilmesi" **Sayıştay Dergisi**, Sayı:102, ss.63-89, Ankara.

YAYLI, H. (2009), Türkiye'de Belediyelerin Kent Yoksulluğu ile Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma: Kırıkkale Belediyesi Örneği, Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler – I, TODAİE, Ankara.

YAYMAN, Hüseyin ve ÖZER M. Akif, (2006), **Mahalli İdareler**, Nobel Yayınları, Ankara.

YILDIRIM, Arzu, (2014), "Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Örneği", **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:7, Sayı:17, ss.485-509.

YILMAZ, Baki ve Diğerleri (2006), "Sporda Bütünleşme Ölçeği Geçerlilik ve Güven Çalışması" **Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi**, Cilt:11, Sayı: 4, ss.3-10.

ZABCI, F. Culha, (2003), "Sosyal Riski Azaltma Projesi: Yoksulluğu Azaltmak Mı, Zengini Yoksuldan Korumak Mı", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, cilt:58, sayı:1, Ankara, ss.215-239.

Elektronik Kaynaklar

1986 tarihinde 3294 sayılı kanunla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kurumu *https://www.aile.gov.tr/uploads/pages/sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-kanunu.docx,* 28.09.2018.

Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Mevzuat Hukuk Kanunları, https://www.aile.gov.tr/mevzuat, 10.10.2018.

Belediye kanunları 5393, 5210 ve 5302 sayılı kanunlar, *https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Kanunlar/5510%20Say%C4%B1l%C4%B1%20Sosyal%20Sigortalar%20ve%20Genel%20sa%C4%9Fl%C4%B1k%20Sigortas%C4%B1%20Kanunu.doc*. 28.09.2018

Eskişehir ev kadınları artık daha güçlü el sanatları ile , *www.odunpazarı.bel.tr/haber-1143-odunpazarı_kadınlar_artık_daha_güçlü,* 14.10.2018.

İş güvenliği ve iş sağlığının tarihsel gelişimi, *www.konya.edu.tr/files/iş/saglıgı,*09.10.2018.

İş hukuku tarihçesi, *www.haber.buroasistanları.com/is-hukukunun-tarihsel-gelişimi*, 04.10.2018

Kamu İktisadi Dernekleri, *http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi23.doc*, 11.10.2018.

Kamu-İktisadi-Teşebbüsleri, *http://euygulama.dpb.gov.tr/devletteskilati/kontrollu/KKMeslekDernek.aspx?tur=1,* 11.10.2018.

Kütahya 65 yaş üstü insanlara ulaşım hizmeti, *//webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.milliyet.com.tr/65-yas-ustune-ucretsiz-ulasim-basladi-kutahya-yerelhaber-68703/* , 20.10.2018.

Kütahya Coğrafik Bilgisi, *http://www.kutahya_net.tripod.com/,* 16.10.2018.

Kütahya Ekonomik Kalkınma Olarak Kalkınamamasının Nedenleri Zafer Kalkınma Ajansı Çalışmaları, *http://zafer.gov.tr/Portals/0/dys/faaliyetler/planlama/yegep/eksen-bazinda-yegepler/kutahya/sosyoekonomik-gorunum.pdf*, 14.10.2018.

Kütahya Erkek Kız Farklılıkları, *http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist*, 12.10.2018.

Kütahya faaliyet raporları, *http://www.kutahya.bel.tr/pdf/Stratejik_Plan_2015-2019.pdf*, 15.10.2018.

Kütahya Gençlik, *http://kutahya.gsb.gov.tr/Sayfalar/1446/361/Bas%C4%B1nda%20Biz.aspx*, 18.10.2018.

Kütahya Göç Alıp Verme Durumu, *https://cbs.csb.gov.tr/*, 14.10.2018.

Kütahya Hakkında Genel Bilgi, *http://www.kutahya.gov.tr/faaliyetler*, 15.10.2018.

Kütahya İlçelerin Bilgisi, *http://www.cografya.gen.tr/tr/kutahya/*, 13.10.2018.

Kütahya Kaplıcalar Sıcak su, *http://kutahya_net.tripod.com/TermalKaynaklar.htm*, 12.10.2018.

Kütahya Kent Tarihi Hakkında Bilgi, *http://www.kutahya.bel.tr/kenttarihi.asp*, 15.10.2018.

Kütahya Nüfus Bilgileri, *https://biruni.tuik.gov.tr/gosterge/?locale=tr*, 14.10.2018.

Kütahya Stratejik Planlama ve Raporlar, *http://www.kutahya.bel.tr/stratejikplan.asp*, 18.10.2018.

Kütahya Tarihi Hakkında Bilgi, *www.kutahyakultur.gov.tr./TAR-694877/tarihi.html*, 15.10.2018.

Kütahya vizyon ve misyon, *http://www.kutahya.bel.tr/vizyon-misyon.asp*, 17.10.2018.

Kütahya Yaşlılara Yönelik Uygulamalar, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/94808/Yaslilara_yonelik_hizmetler.html, 19.10.2018.

Kütahya'dan Uşağın Ayrılması, *http://www.usak.gov.tr/tarih*, 14.10.2018.

Kütahya'nın Ekonomisi, *https://kutahya.tarimorman.gov.tr/Menu/24/Kutahya-Hakkinda*, 13.10.2018.

Kütahya'nın Konum Bilgileri, *http://www.on5yirmi5.com/dosya/turkiyenin-illeri/43-kutahya-hakkinda-genel-bilgi*, 15.10.2018.

Kütahya'nın Nüfus Bilgisi, *https://www.nufusu.com/il/kutahya-nufusu*, 09.10.2018.

Kütahya'nın Tarihçesi,
http://kutahya.yerelnet.org.tr/il_tarihcesi.php?iladi=K%DCTAHYA,
15.10.2018.

Kütahya'nın Tarihini Bilgilendirmesi, *http://www.kutahya.gov.tr/tarihce*, 12.10.2018.

Sosyal Kalkınma Hareketleri, *www.kalkınma.org*. 03.10.2018.

Türkiye'de sosyal yardımlar tarihçesi, *www. sosyalyardımlar.aile.gov.tr*, 26.09 2018).

DİZİN

-B-

Belediye, v, x, 2, 37, 43, 44, 45, 50, 51, 54, 74, 81, 83, 84, 86, 89, 90, 91, 92, 93, 101

-Ç-

Çocuk, xi, 8, 9, 32, 60

-E-

Engelli, xi, 43, 62, 63, 76, 85, 91

-G-

Genç, x, 41, 57, 58, 60, 83

-K-

Kadın, 59, 71, 74, 76, 86, 87, 92, 93
Köy, 28, 47, 48, 51, 94, 97

-S-

Sosyal adalet, 13
Sosyal denge, 12
Sosyal güvenlik, 40, 41
Sosyal politika, v, 1, 5, 6, 7, 12, 14, 16, 17, 18, 23, 36, 37, 94

-T-

Türkiye, iii, iv, v, vii, viii, x, xi, 2, 9, 11, 14, 16, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 75, 89, 90, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 103

-Y-

Yaşlı, x, 54, 58, 75, 76, 80